

Catalogi Hæreticorum;

CONRAD I
SCHLÜSSELBURGI,
SS. THEOLOGIÆ DOCTO-
RIS ET PROFESSORIS, AC IN
Ecclesia & Gymnasio Stralsundensi,
in Pomerania, Super-
intendentis;

Liber Secundus.

*IN QVO MANICHÆORVM
recentium argumenta refutantur, cum asser-
tione veræ sententiæ, quam Catholi-
ca amplectitur Ecclesia.*

*Sit maledictus amor, pax & concordia sacra,
Quæ violat Christi dogmata sancta Dei.*

FRANCOFVRTI

Impressum typis Ioannis Saurij, impensis
Petri Kopffij.

M. D. XCVII.

REVERENDO
ET OPTIMO VIRO,
DOCTRINA, PIETATE ET
ZELO VERITATIS DIVINÆ PRÆ-
stanti, Dn. FABIANO KLOECK, verbi Dei in
Ecclesia Stralesundensi Præconi fideli, & Sa-
cro sancti Ministerij ibidem Seniori,
collegæ & fratri in Chri-
sto dilecto.

*Salutem in Christo Jesu, Immanuële & Sal-
vatore nostro unico, Amen.*

REVERENDE & Præstantissi-
me vir, collega & frater in
Christo dilecte: Nullum est
mihi dubium, tibi, homini in
sacris literis versatissimo, no-
rum esse, quod conservatio puritatis do-
ctrinæ cœlestis, in Ecclesia Dei, non sit
humanæ sapientiæ, industriæ, aut diligen-
tiæ, sed beneficium insigne, & opus admi-
randum Iesu Christi, filij Dei, sedentis

ad dexteram æterni Patris, qui inde, vsq; à primis iactis fundamentis Ecclesiæ, de cœlo repressit & extinxit fanaticas opiniones, & lucem sui verbi subinde illustrauit & propagauit: Ac etiam nunc præsens sit in Ecclesia, monstret per Spiritum sanctum indubiam veritatem, flectat animos suorum ad adfertiendum verbo suo, & refellat, & tandem deleat blasphemos errores.

Te igitur Iesu Christe, fili Dei, qui sedes ad dexteram Patris, ut des dona hominibus, & sis custos tuæ Ecclesiæ, vero gemitu inuoco, ut in hac graui controuersia, de Peccato originis, tuam ostendas potentiam, & uniuersam tuam erga nos declares bonitatem, tuoq; Spiritu illustres verbi tui veritatem, dispellas errorum nebulas, flectas animos ad studium incorruptæ doctrinæ, ex imbecillitate seductos reducas in viam, per tuum Spiritum suppedita nobis perspicuas & solidas refutationes errorum, & tandem, repressis fanaticis hominibus, tuo iudicio blasphemij finem imponito, Amen.

Hæc necessaria precatio non tantum nobis, in hoc certamine, est recitanda, sed assidue repetenda, vt salutaris veritas inter nos conseruari, & ad posteritatem pro-

propagari possit. Est enim horribilis caliditas & immanis potentia Satane, in pingendis & latè spargendis erroribus. *Transformat sese*, inquit Paulus, *in angelum lucis, & efficaciter operatur in filiis diffidentia, quorum mentes & corda excæcat.*

Hominum verò stupenda est cum infirmitas, tum leuitas; leui momento abducuntur à veritate, facile applaudunt nouis sententijs, specie concinnis, sæpè vnica voce turbantur mentes, vt de veritate dubitent. Quis nostrum ante hæc tempora suspicatus fuisset, errorem tam crassum, tam manifestum, tam plenum blasphemij, videlicet, *ipsam hominis animam esse peccatum originis, animam & cor hominis esse opus Diaboli, Satanam esse conditorem hominis*, &c. qui ante tot secula tam neruôsè confutatus, tam graui iudicio Ecclesiæ explosus, & ex solidis Scripturæ sacræ fundamentis condemnatus est, aliquando rursus turbaturum Ecclesiam, & graue certamen excitaturum? Nisi igitur ipse Filius suo Spiritu adsit nobis, & verbi sui face ardente discusserit caliginem, frustra speramus victoriam contra hæreticos. Verum erigit nos amplissima

P R Æ F A T I O.

Iesu Christi promissio: *Spiritus sanctus, quem mittet Pater in nomine meo, deducet vos in omnem veritatem.* Ioh. 16. Huic Spiritui non poterint resistere totius mundi sophismata.

Et si autem filius Dei, sedens ad dexteram Patris, solus sibi hanc vendicat gloriam, quod diuinitus reprimat errores, & conseruet doctrinæ puritatem: tamen à nobis, tam discipulis, quam docētibus, hanc postulat curam, vigilantiam, studiū, & diligentiam, vt obtortis nouis dogmatibus, & moto aliquo certamine in Ecclesia, seriò inuestigemus veritatem, diuina oracula consulamus, & dogmatum fundamenta & neruos examinemus; & tandem, errore deprehenso, & veritate inuenta, rudiores nostro testimonio confirmemus, & à fanaticis opinionibus nos alacri confessione separemus.

Pio igitur & bono consilio hunc tractatum, de peccato originis, & quidem de controuersia, quam Illyricus resuscitauit, edere volui, non vt ingenij mei acuminē, quod nullum esse scio, ostentārem, hoc est, stultitiam meam domestico testimonio proderem: multò minùs, vt in publicum blasphemias

P R Æ F A T I O.

sophemas voces omnes Illyrici proferrem, cum ignominia æterni Dei & dedecore Ecclesiæ: Sed, vt placidè recitatis & solutis Manichæorum Paralogismis, in timore Dei, salutaris & indubia veritas in hac controuersia ex scriptis Prophetis & Apostolicis, ac puriore antiquitate eruere- tur, animi turbati confirmarentur, & piorum conscientijs satisfaceret.

Cum Christus inquit: *Scrutamini scripturas*, &c. non solum laudat, sed etiam precipit pijs collationes sententiarum, in quibus, in timore Domini, indagatur æterna & immota veritas. Atque sic perperuò in Ecclesia vsitatum fuit. Cum Pseudoapostoli quidam cõtenderent, *observationem legis Mosaicæ esse necessariam*, & propter hanc controuersiam conuenissent Apostoli & Ecclesia: Lucas refert, Apostolos & pios multum hac de re disputasse, & sententiarum collatione inquisiuisse veritatem. *πολλὰς*, inquit, *συζητήσεις γινόμενης.*

Nec verò tantum in magnis Synodis instituta est veritatis inquisitio, sed sæpè, ad confirmandam Ecclesiam, antagonisticis facta est potestas, de controuersijs publicè disputandi, aut coram Ecclesia ar-

PRÆFATIO.

gumenta Hæreticorum examinandi & refutandi.

Augustinus *de Diuinitate* lib. 7. cum Maximino Episcopo Ariano, publicè coram Ecclesia disputauit, & eum refutauit. Idem Augustinus scribit: *Collationem per aliquot dies factam esse Carthagine, inter Episcopos Orthodoxos & Donatianos, coram Marcelino, quem Imperator dederat cognitorem.*

Augustinus etiam, vnà cum alijs Episcopis, Cæsariæ disputauit publicè, contra Emeritum, Episcopu Donatistarum. Augustinus etiam publicè contra Manichæos scripsit.

Testatur etiam Hieronymus in Dialogo, quòd Orthodoxi cum Helladio Luciferiano publicè disputarint. Nostrà memorià Lutherus, non solum Lipsiæ contra Eccium Sophistam, publicè disputauit, sed etiam contra Antinomos, & alios sectarios, publicas instruit disputationes & collationes, & refutauit eosdem. Hæc nimirum eo fine sunt facta, vt publicè examinarentur argumenta aduersariorum, num aliquid firmi & solidi haberent; & vt magis sanè doctrine lux accenderetur, & Ecclesiæ immota fundamenta, quæ

PRÆFATIO.

ta, quæ nullà Sophisticā conuelli possint, monstrarentur. Hoc consilio & sine etiam hæc collatio argumentorum à me edita est.

Vera enim & sana doctrina, innixa immotis testimoniis Prophetarum & Apostolorum, non veretur subire examen. *Porta enim inferorum* (teste Christo) *nō praualebunt aduersus veritatem, & Ecclesiam.* Ac cum hæ publicæ disputationes eos quoque irretitos teneant, qui antea quidem, propter constantem veritatis confessionem, exilia & miseras perpessi sunt, nunc verò, propter impium dogma, *de peccati originis substantiâ*, in eandem calamitatem sese spontè consiliunt; omnino decebat eos in timore Domini hæc argumenta ponderare, & confessionem suam examini subiicere, & periculum facere, num tueri possint, sacræ Scripturæ testimoniis, opinionem, pro cuius asseritione non dubitant se cum coniuge & liberis in exilium conuicere. Magnum quiddam est, subire exilium, coniugem & liberos in discrimen vitæ & omnium rerum adducere: sed omnino attendendū est, num iusta causâ nos urgeat, num Deo hac in re

PRÆFATIO.

turo iudicio non constantē verē prēmia, sed stolidæ pertinaciæ supplicia grauissima expectare? Obtestor igitur Manichæos recentiores, ne patiātur se demerari inani prosopopolepsiā, *ne currant ad ἄλως*, (vt Paulus inquit) non ruant cæco impetu, non furenter approbent non intellecta, sed erudiri se patiantur, & cedant inuictæ & immotæ veritati. Atque hanc vt deprehendere possint, conferant inter se argumenta Illyrici, & solutiones nostras. Caueant autem singuli, ne blasphemias contra Deum effutiant.

Εὐχρά σὺ φίλε, λοιδορεῖσθαι θεόν: siue serio, siue ioco sanctum nomen Dei ladas, grauissimum est scelus.

Quod autem in nostris propositionibus multum vti sumus testimoniis S. Patrum, & D. Lutheri, non eo finc factum est, vt nos humanæ auctoritati, in tanti mysterij defensione, committeremus. Nulla enim humana auctoritas sufficere potest conscientie, in controuersis de religione. Sed, postquam immota fundamenta in ipsis fontibus Israël monstrauimus, ad maiore & declarationem, & *πλεονεξίαν* purioris antiqui-

PRÆFATIO.

antiquitatis, & D. Lutheri testimonium graue indicare volui.

Habet & Augustinus alicubi suos lapsus καὶ σφάλματα, quod ipse in multis locis fatetur. Et humanissime & modestissime ab ipso dictum, (de Trinitate) *Ego in literis meis non solum ptum lectorem, sed & liberum Correctorem desidero*. Noli, inquit, *literis meis, tanquam Canonicis, inservire*. Huius ergo saluberrimi præcepti Augustini memores, fundamentum immotum salutis nostræ sumemus ex oraculis diuinis, quæ in scriptis Prophetis & Apostolicis extant: declarationis & maioris confirmationis gratiā, vsurpabimus Patrum & D. Lutheri testimonia.

Postremò redeo ad Dominum nostrum Iesum Christum, eumq; ardentē pectore oro, vt ipse hunc laborem nostrum fortunet, & pro sua clementia faciat, vt omnia cedant ad nominis sui gloriam, veritatis propagationem, Ecclesia adificationem, errorum extirpationem, & multorū piorum consolationem & salutem.

Tuo autem nomini, vir reuerende, & frater in Christo dilecte, hunc secundum, de *sectā Manichæorum*. libellum, nuncupare volui, vt esset certum τεκμήριον, mutui

P R Æ F A T I O.

internos, in Iesu Christo, amoris: & vni-
uersæ Ecclesiæ Iesu Christi constaret, nos
esse in Christo vnum, facere vnum, fateri
vnum, pati vnum, & mori vnum, *vel si se
rumpat Satana maledicta propago.* Benevale
in Iesu Christo, cum Ecclesia domestica.
Datum Stralsundij, in Pomerania, Anno
partus Virginiei, 1596. 9. Maij.

Tuus in Christo frater ac collega,

*Conradus Schlussemburgius, S. S.
Theologiæ D. Superintendens.*

D E

DE SECTA RE-
CENTIVM MANICHÆO-
RVM SEV SVBSTAN-
tialistarum:

*Recentiores Manichæi, vnde nomen
habent.*

V T O R primus huius sectæ fuit
Manes, siue (vt Augustinus eum
vocat) *Manichæus*, qui vixit tem-
pore Aureliani Imperatoris, an-
no, à nato Christo 275. Ab hoc
Manete seu Manichæo sectatores eius *Mani-
chæi* vocati sunt. Augustinus scribit, Manichæi
discipulos in Græcia quondam id nomen, quia
fatale & monstrosum esset, immutasse, & au-
thorem suæ sectæ appellasse *Mannichæum*, litera
v geminata, hoc est: *Mannam fundentem*; à *Man-
nâ* Chaldaicè, vel *Man* Hebraicè, & à verbo
χέν, id est: *fundo*, seu *spargo*. Est autem *Manna*,
panis ille cœlestis vel Angelorum, quo DEVS
per quadraginta annos Israelitas pavit in deser-
to. Demittebatur autè roris instar, tempore no-
cturno è cœlis, post exortum solis liquecebat;

Rectius autem vocantur *Manichæi* à Græco *Μανία*, id est; *furor*, seu *insania*. Nam Manichæi Hæretici quasi furor perciti, veritatem cœlestem oppugnârunt & deprauârunt. Ut autem Manichæi insaniæ nomen portentosum vitaret, (*nominibus enim solent inesse omina*) & insanas & diabolicas suas doctrinas veritatis pallio obtegeret, & simplicioribus imponderent, angelicum & speciosum nomen non sine fraude & insigni malitia, assumpserunt, sese à pane angelorum. *Manna* Mannichæos vocâtes, quasi Angelicam, cœlestem & diuinam doctrinâ docerent & propugnarent. Testantur autem Historici, & S. Patres, præsertim *Origenes*, *Cyprianus*, *Epiphanius*, *Theodoretus*, *Philasfrus*, *Eusebius*, *Ambrosius*, *Augustinus*, *Hieronymus*, *Basil. Magnus*, *Anselmus*, & alij quidam, Manichæos veteres multos blasphemos errores in Ecclesia Dei passim disseminasse. Inter alios errores & hi recensentur; quod naturam hominum per se damnârint, teste Hieronymo, in proœmio dialogi contra Pelagianos, Tom. 3. Deinde peccatum dixerunt esse substantiam, quâ in sua natura immortaliter viuât, ut ex sequentibus Augustini testimonio patet. Sic enim inquit, contra secundum Manichæum, cap. 12. *Certe, omnis inter nos discretio est, quod vos Manichæi Substantiam quandam malum sine peccatum esse dicitis, nos verò non substantiam, sed inclinationem, ab eo quod magis est, ad id quod minus est, malum esse dicimus.* Idem contra Iulianum Pelagium, lib. 1. *Non igitur resistimus Manichæis,*

nisi

nisi obtineamus, non esse mala orta, nisi ex bonis, nec ea mala substantias esse, sed substantiarum vitia creaturarum, quibus deficiunt à dono, quoniam mutabiles sunt, eo quod ex nihilo facta sunt. Hæc est doctrina Catholica sanitas, quâ Manichæa pestilentia virus expellitur. Idem Augustin. in Psal. 68. contra Manichæos inquit: *Et quæsiui, quid esset iniquitas, & non inueni substantiam esse, sed à summâ substantia Deo detortam, in infimam voluntatis peruersitatem.* Ibid. *Iniquitas quippe ipsa non est substantia. Non enim iniquitas est natura, quam formauit Deus; sed iniquitas est peruersitas, quam fecit homo.* Idem contra secundam Epistolam, ad Bonifacium, lib. 2. cap. 2. *Manichæi carnis concupiscentiam, non tanquam Accidens vitium, sed tanquam naturam ab aternitate malam vituperant, &c.*

Hi sunt veterum Manichæorum errores, de Peccato & articulo creationis. Quia verò recentiores Manichæi eosdem errores ab inferis quasi resuscitados, publicis scriptis & viua voce repetunt, & defendere (ut postea demonstrabitur) conantur, meritò nomine *Manichæorum* appellantur.

Substantialistæ vocantur, eò, quod peccatum originis negant esse accidens vitium, quod accidit hominibus, ut Augustin. loquitur lib. 2. cap. 26. de uitiis & concupiscentiis; sed pertinaciter contendunt, peccatum originis esse ipsam hominis substantiam.

Flaciani vocantur, à *Matthia Flacio Illyrico*, qui nostro seculo omnium primus monstrosa,

portentosa, impia & blasphemata veterum Manichæorum deliramenta, quasi ab Orco, maligni Spiritus instinctu, resuscitavit, occasione arrepta ex disputatione, Vinariæ in Thuringia cum Victorino Strigelio habita, anno Christi 1561. Cùm enim Victorinus Sinergiæ seu virium humanarum, in conuersione hominis nondum renati ad DEVM, patronus assereret, *peccatum originis esse leue aliquod accidens, instar allei Magnete illiti: per quod non tota substantia corrupta, sed tantum leuiter in accidentibus vulnerata esset*; Illyricus, exaggerare volens peccati originalis atrocitatem, in Manichæismum incidit, asserens, *peccatum originis esse ipsam hominis substantiam*. D. Ioannes VVigandus, D. Simon Musæus, & alij eius collegæ, qui in arce Vinariensi, mandato triû illustrissimorum fratrum, Saxonix ducum, Iohannis Friderici I. Iunioris, Iohannis VVilhelmi & Friderici, disputationi isti interfuerunt, Illyricum statim in ipsa disputatione fraternè & fideliter, (id quod sæpius ex ipsorum ore audiui) admonuerunt, ut ab hac noua, & periculosa & blasphemata, veterum Manichæorum propositione, quæ in Ecclesia Dei magnas turbas datura esset, abstineret, & errorem Victorini, *de libero arbitrio*, non falsa propositione, sed verbo Dei refutaret: Verùm Illyricus ambitione ebrius, feruore contentionis nimium sui ingenij acumine & acrimonia fretus, omnium collegarum fraternas & fideles admonitiones superbe aspernatus est, & illis dissuadentibus, inuitis & repugnantibus, pertinaciter

tinaciter plurimis scriptis suam blasphemam propositionem palliare, incrustare & propugnare cœpit; & multos homines in suam sententiam, libris, publicis typis euulgatis, pertraxit. Deinde nactus est quosdam Theologos, qui strenuè Illyrici Manichæismum scriptis editis tutati sunt; inter quos præcipui fuerunt, *M. Cyriacus Spangenbergius, Christophorus Irenæus, Ducis Saxonix, Iohannis VVilhelmi Concionator aulicus, Martinus VVulfius, Pastor Orlamundenfis ad Salam; Matthæus Schneider, Pastor in Thuringia; Antonius Otto; D. Ioannes Celestinus; Hieronymus Opicius, Theologus Ratisponensis; Tobias Rappius, VVilhelmus Sarcerius, Iohannes Beatus, Henricus Fredelandus, Martinus Otmandorsius, Casparus Hendelinus, & alij quidem obscuri homines, qui hoc tempore in Austria passim Ecclesiam Dei, Illyrici dogmate, turbant, & veritatem agnitam oppugnare non desinunt. Antequam verò errores Manichæorum recentium recitemus, volumus primùm vsitatam veræ Ecclesiæ Iesu Christi doctrinam de peccato originis à nostris Theologis Manichæis oppositam, recitare, & sententiam nostram de propositione Illyrici, exponere.*

DE PECCATO

ORIGINIS, PROPOSITIO-

NES, EX VERBO DEI

desumptæ:

I.

DOLENDVM & deplorandum est, homines post lapsum tam horribiliter corruptos & deprauatos esse, vt sui ipsius malū seu damnum, vel non videant, naturaliter, vel licet aliquid videant ex verbo Dei, tamen multi non maneant in metis verbi diuini, ac portenta opinionum horribilia petulanter confingant.

II.

Ethnici quidem aliquam vident turpitudinē & malitiam in natura hominis, sed vnde sit, & quantum sit illud malum, quantasque pœnas commeruerit, aut quonam modo sanctur ac tollatur, acie mentis humanæ, sine verbo Dei, perspicere nequeunt.

III.

Itaque in ea sunt opinione, *Naturam humanam semper talem*, hoc est, magna malitia & imbecillitate refertam fuisse, nec iudicant ea mala, quæ sunt in hominis Natura, esse peccata, & quidem talia, quæ æterna Dei ira & morte digna sint.

IIII.

Disciplina igitur & institutione rationali, conantur

nantur hæc mala Naturæ humanæ sanare, verum *cochleari*, quod dicitur, *mare exhaustire frustra tentant*. Nam rectè dixerunt veteres: *Naturam expellus furca, tamen usquerecurret*. Politica præterea sapientia & mores in vita mediocres, non tollunt mentis tenebras, non faciunt cor spiritualiter nouum, non gignunt veram Dei notitiam & cultum, non adimunt iram Dei & mortem.

V.

In Ecclesia autem præter securos, non attendentes peccatis, quorū quidam semper est maxima multitudo, etiam Hæretici hanc doctrinā conuellere tentarunt, quorum sunt præcipuè duo Duces, *Pelagius nimirum & Manichæus, cum suis cohortibus*, vt de cæteris in præsentia non addam.

VI.

Pelagiani, dixerunt, *absque peccato etiamnum homines in hunc Mundum nasci. Naturam prorsus bonam esse, ab omni impuritate immunem. Imitatione autem sola, nimirum ad exemplum Adæ, homines fieri peccatores.*

VII.

Manichæi in alterum extremum impingunt, asserendo, *peccatum Originis initio esse conditum à Deo malo*. Item, *peccatum Originis esse substantiam, nec esse accedens vitium*, vt Augustinus hunc Manichæorum errorem annotauit.

VIII.

Iam verò Pontificij & Sinergistæ, ad Pelagianos sese inclinant, dum illi quidem asseuerant: *Naturalia mansisse integra*, & hi contendunt, *hominem sua naturali vi, in rebus Spiritualibus posse annuere, assentiri nonnihil, habere modum agendi & capacitatem*, actiuam scilicet, iuxta modum illum agendi.

IX.

Illyricus autem, & eius adstipulatores, publicis libris Manichæorum deliramenta resuscitant & augent, dum digladiantur, *peccatum originis esse substantiam, & non accidens*: deprauant rationalem naturam, aut creaturam, ab ipso Diabolo conditam esse.

X.

Sunt autem eiusmodi furores nequaquam à Deo, sed à malo Spiritu, qui homines lapsos in peccatum, & horribiliter spoliatos ac deprauatos, falsè ridet.

XI.

Finis est, vt lux doctrinæ *de peccato originis* in Ecclesia DEI extinguatur. Deinde, vt plura Monstrorum & verborum ebuccinentur, turbentur simplices, monstrosæ naturæ materiam insaniendi accipiant, & cumulentur plura peccata, iram Dei & calamitates maiores attrahentia.

Etsi

XII.

Etsi autem Deus permittit talia portenta errorum grassari, propter hominum impietatem, fastidientium sinceram Euangelij doctrinam; tamen etiam hanc ob causam finit tam grassa deliraméta spargi, vt pij quasi ex securitatis somno excitati, veram de his rebus doctrinam ex verbo Dei diligentius & solertius inquirent, ardentius contra eiusmodi præstigias orent; & agnoscant, puritatem cœlestis doctrinæ, singulare & eximium Dei donum esse, & maiori cura integritatem doctrinæ, ac depositum sacri thesauri custodiant, publicè profiteantur, & ad posteritatem transmittere studeant.

XIII.

Vt igitur lux veritatis patefactæ de hoc Articulo inter nos quoque piè retineatur, & rectè cognoscatur, fons malorum omnium, exundantium in vniuersum genus humanum, vera fundamenta è fontibus Israel, hoc est, ex verbo Dei, comprehenso in monumētis Prophetarum & Apostolorum, dilucidè repetenda, & contra Pelagianorum & Manichæorum deliramenta constanter defendenda sunt.

XIIII.

Etsi autem Draco ille infernalis, turpes ranas agminatim euomit, & vndarum quasi diluuium effuso, cōfessores intemeratæ veritatis cōspuere

10 D. CVNRAD. SCHLVSSSELB.
atque delere nititur, tamē veritatis diuinæ Con-
fessio nequaquam deferenda est.

XV.

Luceat igitur sacrum iubar verbi diuini contra-
ingruentes errorum tenebras, vt pij omnes
Deo dante in clarā die rectē ambulent, & exter-
minetur atq; profligetur Manichæum dogma,
vt impium & blasphemum ex pectoribus om-
nium seriō timentium Dominum, & ex hac
Christiana schola atque Ecclesia.

XVI.

Sit igitur *κρίσις* primum, in hac controuer-
sia, ipsum Dei verbum, quod est Norma iudicii
recta, de quo in præsentia potissimum agemus.

XVII.

Deinde & testimonia veteris Ecclesię; quibus
Manichæorū dogmata sunt impugnata, in con-
spectu habenda sunt.

XVIII.

Tertio & S. Lutheri testimonia obseruanda
sunt: cum Manichæi, Lutheri autoritate, suas
blasphemias palliare conentur.

XIX.

Oramus autem filium DEI, vt per Spiritum
sanctum, quem nobis suo precioso sanguine pe-
perit, in ipsam veritatem nos rectā deducat, ac
in ea benignē conferuet, atque efficiat, ne hæc
opera, in laudem Dei & Ecclesię vtilitatem sus-
cepta, sit inanis.

XX.

Peccati vox, quod extra omnem est contro-
uer-

DE SECTA MANICHÆORVM. II
uerfiam, interdum in genere ponitur, de pec-
catis, *tum originali, tum actuali*, vt; *Conclufit scri-
ptura omnia sub peccatum*. Gal. 3. *Traditus est pro-
pter peccata nostra*. Rom. 4. Interdum verò in
specie de *Actualibus*, vt i vocant, *peccatis* vsurpa-
tur, vt; *Peccatum sum, quasi Sodoma*, predicant.
Esa. 3. Et sic etiam interdum de *Originali* tan-
tūm ponitur, vt Roman. 5. *Peccatum introijt in
mundum*.

XXI.

Interdum verò & *pro reatu*, seu *re* ea vsurpa-
tur, vt 2. Cor. 5. *Eum, qui non nouit peccatum, pro
nobis fecit peccatum*; hoc est, Christus factus est
reus peccatorum omnium nostrū, imputatis
ei peccatis nostris, non aliter, ac si ipse mer com-
misisset, & meritis esset tantas pœnas & mor-
tem.

XXII.

Porro, vt alia vocabula breuitatis gratiā hīc
omittamus, Paulus peccata nominat *ἀνομιαι*, i-
tem, *ἀσέβειαι* & *ἀδυντα*. Nam lex est Norma
pietatis & iustitię, quam DEVS ab hominibus
exigit. Et *ex lege cognitio peccati est*. Rom. 3.

XXIII.

Sed ad scopum propius collimemus, ac de
peccato Originis nostram, regente Spiritu sancto,
disputationem instituamus.

XXIIII.

Peccatum originis, ad differentiam *Actua-*
lium, appellatur, quia, vt rectē Lutherus inquit,
non fit a nobis, sed ex parentibus naturalibus inna-

scitur nobis, & propagatur in omnes, nascentes ex mare & fœmina in hoc mundo. Hinc etiam hereditaria lues à scriptoribus Ecclesiasticis nominatur, & Lutherus lepram naturalem hanc ob causam dixit.

XXV.

Longius petita est ea deriuatio, vocari scilicet *originis peccatum*, quia ex eo omnis generis peccata, veluti ex fonte scaturiunt. Verùm cum sensus iste non pugnet cum Analogia fidei, finimus unicuique suum esse pulchrum.

XXVI.

Paulus appellat *ἀμαρτίαν, quæ INTRAVIT*. Respectu enim primi hominis, hæc fœda pollutio atq; corruptio intrauit in eum, & sic per eum INTRAVIT, eis τὰ ὅληα ἀνθρώπων, inquit Apostolus, Rom. 5.

XXVII.

Vocat & bis ὁ ἐν ἐμοὶ ἀμαρτία. *Peccatum in me habitans*. Non tantum autem domesticum & intestinum peccatum nominat, id quod diligenter notandum est, sed quod in se habiter. Ac sanè malus & grauis ille hospes est, ut qui totum hominem peruasit, atq; omnes partes eius occupauerit atq; corruerit, ne quis hospitem leuem, lenem, aut ociosum hinc somniet, aut Paulum nostrum, ut faciunt nonnulli Manichæi, propter hanc Phrasin exhibet aut flagellet.

XXVIII.

Et ad Hebr. 12. ὁ πᾶς σῶς & ἀμαρτία, Lutherus, die Sünde/so uns anstößet.

Est

XXIX.

Est autem *peccatum originis*, carentia iustitiæ originalis debita inesse, & reatus propter lapsum primorum parentum, & corruptio totius humane nature, quæ in omnes, nascentes ex mari & fœmina, propagatur; propter quæ mala omnes rei sunt iræ Dei, temporalium & æternarum poenarum, nisi fiat per Christum remissio. Fontes huius definitionis sunt illustria dicta Psal. 51. Rom. 5. 7. & similia.

XXX.

Idem dicit Augustana confessio, definiens; *Peccatum originis esse defectum & concupiscentiam*. Et allegat dictum Thomæ: *Peccatum originis habet priuationem originalis iustitiæ, & cum hoc inordinatam dispositionem partium animæ, unde non est priuatio pura, sed quidam habitus corruptus*. Item, Bonauentura citatur, qui vocat *concupiscentiam immoderatam*. Et Hugo, qui dicit, *Peccatum originale esse ignorantiam in mente, & concupiscentiam in carne*.

XXXI.

Sed ad definitionem rectius intelligendam, necesse est paulò altiùs & planiùs, quæ ad eius propriam & perspicuam explicationem pertinent, repetere.

XXXII.

Vnum & idem est peccatum originis, in renato & nondum renato: tantum verò in eo est differentia, quod in renatis sit remissum fide in Christum, & sit inchoata nouitas per Spiritum.

tum sanctum, per quem etiam renatus, illi peccato subinde se commouenti, resistit. Non-dam vero renatus, totus est captiuus peccati originis. Neque enim peccatum originis in co-rectissimum est, neque per Spiritum sanctum in-chinata est spiritualis honoritas.

XXXIII.

Non autem docent sacræ literæ, quid pecca-tum sit ab æterno: Nam solus Deus est æternus.

XXXIII.

Nec docent, quid peccatum originis sit con-di-tum inter opera sex dierum initio. Nam peccatum origi-nis per se nali in est. At Deus condidit o-mnia, quacumq; fecit, BONA, hoc est, voluntati suæ consentanea, & destinata ad bonos vsus.

XXXV.

Ergò non potest dici peccatum originis sub-stantia, vel æterna, ne Deum æternum ex pecca-to originis faciamus: vel condita in primo verum exordio scilicet, quia ibi nullum habet locum peccatum.

XXXVI.

Et immota est sententia Psalmi 5. *Non Deus volens iniquitatem tu es.* Item: *Odisti omnes, qui operantur iniquitatem.* Non igitur vult, non efficit, non approbat peccatum Deus.

XXXVII.

Damnamus itaque veterum Manichæorum blasphemiam, quod Deus malus, malares, inter quas etiam sit peccatum, initio creauit; Bonus verò Deus, res bonas effecerit. Est enim vnicus dunta-

DE SECTA MANICHÆORVM. 15
xat verus Deus, qui fecit seu creauit omnia, & quidem, *bona omnia*, teste Moyse, Gen. 1.

XXXVIII.

Legimus autem in sacris literis, *primum au-torem peccati esse Diabolum*, teste Christo, Ioh. 8. *In veritate*, inquit, *non stetit*; & Iohanne, *Ab in-itio Diabolus peccat.* 1. Ioh. 3.

XXXIX.

Deinde ex Moyse discimus; impulsu Satanæ, sine voluntate, insu, impulsione, comprobatio-ne Dei creatoris, homines primos, Adamum & Euam, peccatum commisisse. Gen. 3.

XL.

Imò Deus, vti seuerissimè prohibuerat, ita grauissimè mox accusabat peccatum illud pri-mum, & peccatores ipsos, eosq; temporalibus atque æternis pœnis iure suæ legis subijciebat. Gen. 3.

XLI.

Sed additur mitigatio & auxilium ex miseri-cordia Dei, propter venturam victimam, de qua quidem re decretum cœleste paternè reuelatur. Hæc igitur est vox Euangelij de Christo, & re-missione peccatorum per ipsum.

XLII.

Peccauit autem Eua & Adam, non tantum oculis intuenso poma, aut auribus Satanæ ser-monem audiendo, aut manibus poma illa con-trectando, aut dentibus mordendo, aut gula de-uorando, sed mente etiam & voluntate, & cor-de assentiendo mendaci isti Spiritui, relinquen-

do verbum Dei, hosti ipsius Dei sese committendo. Torus igitur homo, anima scilicet & corpore, in hoc facto peccauit contra DEVM conditorem suum, & ipsius sacrosanctum mandatum; quæ de realis copiosius.

XLIII.

Hæc *paenalis* primorum parentum, non tantum iram Dei grauissimam, & pœnas temporales atq; æternas attulit, sed etiam in effectu euestigio expoliationem atq; amissionem imaginis diuinæ in rebus spiritualibus, nempe iustitiæ & sanctitatis accersiuit, ac vicissim scdam iniustitiam & impuritatem in corpus & animam intulit, ita vt immundicia horribilis totam hominis substantiam peruaserit & occupauerit.

XLIII.

Hæc est illa nuditas, hoc est, expoliatio, & simul horrenda deformitas, de qua primi homines miserabiliter querulantur ac lamentantur, & propter quam à conspectu Dei abhorrebant. *Gen. 3.*

XLV.

Cum autem Deus post lapsum Adæ & Euz noluerit pro suo iustissimo iudicio, substantiam Adæ & Euz, seu indiuiduum, mox abolere penitus, atq; alios homines in ipsorum locum condere. Item, cum noluerit statim impuritatem illam totius substantiæ ipsorum, quæ peccatum subsecuta fuerat, funditus extirpare, plenamq; eis vicissim imaginem sui restituere: nec voluerit mutare rationem & ordinem propagandi genus humanum, ante lapsum à se institutum: Itaq;

exta-

ex talibus impuris, immundis, iniustus parentibus nascuntur impuri, immundi, iniusti foetus.

XLVI.

Materia, ex qua homo iam naturaliter, hoc est, ex mare & femina, nascitur, est immunda. Ergo talis quoq; est substantia hominis, scilicet immunda, ira Dei & pœnis temporalibus atq; æternis digna, *Gen. 3. 4. Eph. 2. Erasmus natura filij ira.*

XLVII.

Hoc igitur esse seminarium, vt sic vocem, *peccati originalis*, luculenter docet Paulus, *Rom. 5. Per VNUM hominem peccatum in hunc mundum INTRAVIT, & per peccatū mors, & sic in omnes homines mors pertransiit, eo quod omnes peccauerunt.*

XLVIII.

Omnes igitur homines, quotquot naturaliter ex viro & muliere nascuntur in hunc mundum, substantiam peccato originis immundam, pollutam, deprauatam in hunc mundum afferunt, vt & *Psal. 51.* testatur: *Ecce, in iniquitatibus conceptus sum. Iob. 25. Nunquid iustificari potest homo, comparatus Deo, aut apparere mundus, natus de muliere?*

XLIX.

Damnamus igitur iuxta censuras Ecclesiæ veteris, Pelagianos, qui contra scripturam sacram, & omnium hominum experientiam, delirant, naturam humanam absq; contagio peccati originalis nasci ex parentibus.

L.

Nam morbi infantum in utero, & mox æditorum in hanc lucem, malitia, calamitates &

miseriæ innumeræ, & mors, testantur luculentissimè; *Naturam humanam esse immundam.*

L I.

Repudiamus & Sacramentariorum errorem, quòd Sanctorum liberi magis ad promissionem gratiæ pertineant, quàm Ethnicorum, ac sit in eis baptisumus magis ob signatio fœderis, quàm medium, quo regenerentur, eisq; promissio Euangelij applicetur.

L II.

Damnamus & Scholasticorum errorem grauem; *Naturalia post lapsum mansisse integra.*

L III.

Hinc autem sacræ literæ, & omnes Orthodoxi, accuratè doceant discernere, inter opus Dei, & peccatum, inter creationem hominis in hac propagatione, & immundiciem hominis.

L IIII.

Nam immota doctrina verbi diuini est, *Deum etiamnum creare, formare, condere homines, dare eis animam & corpus*, hoc est; *Substantiam*, quæ fiat homines, id est, creaturæ eius, in quibus personaliter unita sunt corpus & anima. Psal. 100. Ipse fecit nos, & non ipsi nos. Psalm. 127. Ecce hereditas Domini filij sunt; & sequens Psalmus vocat benedicti omnes Domini. Iob. 10. Manus tua, Domine, fecerunt me, & plasmauerunt me, &c.

L V.

Immota etiã sententia est, *Diabolum non creare, formare, condere substantiam hominis*, nempe corpus & animam. Non enim est Deus.

Sed

Sed Paulus inquit: *Qui creat omnia, Deus est*, Heb. 3. Quidquid igitur est substantia, & quidem creata substantia, id est à Deo, iuxta Apostolum.

L VI.

Immota & hæc sententia ex verbo Dei est, *Deum in posteris Adæ non condere, non formare, non velle, non approbare peccatum, sine Actuale, sine Originale appellatur*, quia hoc foret contra bonitatem & iustitiam Dei, &c.

L VII.

Vnde igitur est peccatum, quod omnes posterij Adæ naturaliter propagati habent in corpore & anima sua? Respondet Paulus, *ex Adam INTRAVIT in omnes homines*. Rom. 5. Non inquit, *ex Deo intravit*.

L VIII.

Ergò manifestum est, ex immundicie, ex luc, ex impuritate parentum, impuritatem hanc, quæ dicitur *peccatum Originis*, in liberos deriuari, atque effluere; iuxta Paulum. Et Oseas inquit, *Perditio ex te est*.

L XIX.

Nam, quia homo formatur ex semine parentum. Semen autem illud parentum est immundum, non quidem ex Deo, ut iterum atq; iterum repetendum est, sed ex Adam, & sic consequenter ex posteris eius. Proinde peccatum originis ex parentibus est, quia ex ipsis semen est, quod, uti diximus, immundum est; Nec potest, nec de-

C

20 D. CVNRAD. SCHLVSSLEI
bet DEVS perhiberi peccati originalis, vel crea-
tor, vel propagator.

LX.

Propagat enim & creat Deus naturam huma-
nam, non peccatum, quod ex parentibus est.

LXI.

Homo, quatenus homo est, à Deo conditus
est; Peccatum autem originis à Deo non est.
Non enim est homo, quatenus peccatum origi-
nis in eo est, sed quatenus corpus & animam ha-
bet.

LXII.

Natura, vt sapius inquit Augustinus, *in suis*
contra Manichæos scriptis, à Deo est, sed vitium e-
ius à Diabolo est. Nam is hominem perdidit.

LXIII.

Sunt igitur blasphemæ in Deum voces, quas
recentes Manichæi interdum ore, sicuti nos i-
psimet audiuius, ebuëciant, *peccatum origi-*
nis creari, effici, propagari, & sustentari à Deo. Quid
potest dici horribilius? Nulla glossa, quantum-
uis audaci, hæc verba excusari possunt. Sed non
mirum est, eos in eiusmodi blasphemias voces e-
rumpere, qui tanta audaciâ & pertinaciâ asse-
runt, *peccatum originis esse substantiam.*

LXIII.

Talis & altera illa blasphemia est scriptis pro-
lata, *Deum iam quog; omnia substantia & acci-*
dentalia in homine, mala & bona, qualiacunq; ea
sunt, creare. An non hæc sunt monstrosa porten-
ta, à nullo rectè sentiente Doctore in Ecclesia
Dei

DE SECTA MANICHÆORVM. 21
Dei vnquam audita; sed tantum in recentium
Manichæorum schola nata & prolata.

LXV.

Rectè igitur dicit Paulus, *peccatum intravit in*
OMNES homines, nec tantum intravit in Adam.
Rectè etiam sentiunt & loquuntur Orthodoxi
in Ecclesia Christi, *peccatum accessisse ad naturam*
humanam, & accedere adhuc ad naturam huma-
nam ex hominibus, quando substantiam hominis,
hoc est, corpus & animam creat, format, propa-
gat Deus omnipotens; non quidem extrinsecus, quia
iam est in parentibus, sed quia semen parentum, ex
quo homo formatur, vitium est peccato; non à
Deo, vt dictum, sed ex hominibus.

LXVI.

Conseruat quidem Deus naturam huma-
nam, in qua est peccatum. Sed non est autor,
non approbator, non propagator, non conser-
uator peccati.

LXVII.

Nam Christus purgat potius peccatum ex
natura humana per regenerationem, vt postea
dicendum erit. In hoc quidem seculo per Spi-
ritum sanctum inchoatiue, in resurrectione ve-
rò finaliter & omnino auferet. *Matth. 19.*

LXVIII.

Sinit quidem Deus peccatum originis tam te-
naciter in natura humana inesse, tanquam pec-
nam peccati, in Paradiso commissi; sed tamen non
potest propriè dici, *Deum conseruare peccatum,*
illud, aut creare, aut propagare, sed manet in na-

tura, quæ tantoperè corrupta est, vt in hac vita, licet inchoetur nouitas, tamen non penitus mundificetur.

LXIX.

Totam autem hominis substantiam, hoc est, corpus & animam, peccatum illud originis penetravit, occupauit, corruptit, deprauauit cum omnibus viribus, vt supra adstruximus, ita vt nihil sani sit in homine toto, propter hanc luem, à planta pedis vsq; ad verticem.

LXX.

Non itaq; fingendum est, quòd peccatum originis sit aliquid extra hominem. Sicuti enim lepra morbus, non est aliquid existens aut subsistens extra corpus hominis: Ita & hæc malitia siue iniustitia originalis non est aliquid, seu aliqua substantia, extra substantiam hominis; imò nec est substantia in ipso homine, sed est MALUM, vt Paulus nominat, *in homine*, id est, in hominis substantia habitans, cui quidem grauissimo testi meriti fides habenda est. Item, *est lues, est vitium, est lepra, est malitia, est iniustitia, est corruptio in substantia hominis*, vt Orthodoxi veteres atque recentes loquuntur.

LXXI.

Non igitur peccatum originis in cute saltem extrema hominis adhæret, vt color, vt aspergines rubræ aut luteæ: Non capillis duntaxat incumbit, vt corona in capite puellæ: Non in carne tantum hæret, vt lepra (licet, secundum quid, rectè à Luthero *lepra* vocetur): Non obsidet solummo-

lummodò homines, vt Diabolus sua substantia, permittente Deo, homines occupat; sed vniuersam hominis substantiam, hoc est, corpus & animam eius ita peruasit, vt nihil prorsus in substantia & viribus hominis sit, quod peccatum originis non penetrauerit atq; vitiauerit.

LXXII.

Non tamen peccatum originis ipsum est substantia, aut natura humana; Nam *natura*, *in quantum natura*, teste verbo Dei, & omnibus sanis scriptoribus in Ecclesia Christi, *est à Deo*. Peccatum originis est vitium, quod intrauit in Adam, & inde ex hominibus in posteros. *Rom. 5.*

LXXIII.

Quando igitur peccatum originis consideratur, rectè monet Apologia Augustana, & omnes sani atq; intelligentes Doctores Ecclesiæ Christi, hæc expendenda esse, & quidem coniunctim. *Carentiam nimirum iustitiæ debitæ inesse. Reatum propter lapsum primorum parentum, & corruptionem totius humanæ naturæ, quæ quidem mala in omnes posteros exundant.*

LXXIII.

Primos homines, ex quo propagandum erat genus humanum, accepisse à Deo iustitiā & sanctitatem in corpore & anima, ac summam omnium virium integritatem, nemo in Ecclesia quidem Christi ambigit.

LXXV.

Nam conditus est homo ad imaginem Dei, vt nimirum in tota hominis substantia luceret sa-

pientia illustris de rebus diuinis & humanis, iustitia & sanctitas, vita pura & beata, ac dominiū supra creaturas, ipsi pro iudicio Dei subiectas. *Genes. 1. 2.*

LXXVI.

Acceperunt autem hæc excellentissima bona à Deo creatore suo, non sibi aut pro se tantum, hoc est, ut ipsi soli hisce bonis fruerentur, sed ut propagarentur in omnes posteros, quotquot vnquam pro Dei beneplacito in hunc mundum nascituri erant. Huc enim pertinet benedictio diuina. *Gen. 1.*

LXXVII.

Sed quia lapsum in Paradiso commissum, illico subsecuta est expoliatio summorum bonorum, & corruptio horribilis in corpore & anima. Itaq; non potuerunt sanctos & puros homines ex suo semine, quod erat deprauatissimum, procreare aut generare. Hinc est illa tristis vox, *Adamum genuisse liberos iuxta suam imaginē*, id est, qualis tunc post lapsum erat effectus.

LXXVIII.

Omnes nos igitur, qui carnali propagatione in hunc mundum nascimur, carere gloria Dei, Paulus *Rom. 3.* clara voce pronunciat, idq; non tantum respectu actualium peccatorum, sed etiam originalis peccati. Nam cap. 1. dixerat, *Iram Dei reuelari super omnem impietatem & iniustitiam hominum.* Nemo autem inficias ibit, in Ecclesia Dei quidem, quin peccatum originis sit iniustitia.

Erat

LXXIX.

Erat autem summa gloria hominis integri, iustitia & sanctitas, quæ in anima & corpore hominis, omnibusq; viribus lucebat, & lucere in omni posteritate debebat.

LXXX.

Hac igitur gloria, omnes posteri Adæ, carnaliter, ut dictum, propagati, carent. Opponitur autem gloriæ, *ignominia*, quæ successit, de qua docebunt sequentia.

LXXXI.

Omnes etiam mortales esse reos iræ Dei & pœnarum temporalium atq; æternarum, propter lapsum primorum parentum, testatur verbum Dei, & calamitates multiplices, quæ omnes homines attingunt.

LXXXII.

Nam Paulus inquit: *Peccatum per unum hominem, in omnes homines intrasse.* Item: *Mortem regnasse ab Adam usq; ad Moysen, etiam in eos, qui non peccauerunt in similitudinem præuaricationis Adæ.* Item adhuc clariùs, *per unius delictum, inquit, in omnes homines in condemnationem.* Lutherus annotat, *peccatum Adæ nostrum proprium factum esse.*

LXXXIII.

Et si autem ratio humana hic cum Deo conatur disputare & expostulare; *cur posteri Adæ, qui non adfuerunt in Paradiso, neq; consenserunt lapsui, pœnis tantis, utpote temporalibus & æternis, subiecti sunt?* Tamen sciamus, nos esse creaturas, iudi-

cem verò esse Deum. Nos esse miseros & corruptos homines, Deum autem esse iustitiam tota essentia sua. Imò cogitemus & hoc, primos parentes semetipsos perdidisse, & hanc tetram depravationem sibi metipsis accersivisse. Transcunte igitur ipsa immundicie in posteros, quæ in verbo Dei appellatur, & est reuera *peccatum*; Ergò & ira Dei iustissima est contra peccatores.

LXXXIII.

Deploremus itaque non tantum primorum hominum, parentum nostrorum, horribilem lapsum, sed etiam nostram immundiciem, quam naturaliter nascentes in hunc mundum omnes, in corporibus atq; animabus nostris, habemus. Nosmetipsos iniustitiæ accusemus, non DEVM, vt in Propheta dicitur: *Ex te perditio tua*. Cohortescamus grauitate lapsus, grauitate damnorum subsequutorum, grauitate iræ Dei, potentia & tyrannide Diaboli. Nec parui estimemus omnis generis signa reatus, quæ in homine & extra eum apparent. Et pluris faciamus dilectionem Dei patris erga tam immundos homines, & meritum Iesu Christi, qui venit, ac sanguinem fudit, vt opera destrueret, nosq; sibi mundato saluaret, vt postea iterum erit dicendum.

LXXXV.

In iudicio quidem Politico, regula iuris est; *ne innocens pro nocente supplicij adficiatur*. Sed coram Dei iudicio etiam posteri, vt habet Legis rigor, *Exod. 20.* propter parentum scelera, pœnis subiiciuntur, nisi pœnitentiam egerint. Nam Deus,

Deus, sicuti peccatorum atrocitatem & magnitudinem magis perspicit, quam omnes creaturæ; ita etiam, pro sua diuina & immensa sapientia & iustitia, potestatem habet pœnam decernere atq; infligere. *Est enim iustus iudex*, inquit Psalmus. De iure ciuili etiam posteri eorum, qui crimen læsæ Maiestatis committunt, puniuntur. Cum igitur primi parentes summam Maiestatem diuinam contumeliâ affecerint, iure in eorum successores peccatum illud redundat.

LXXXVI.

Porro in doctrina de peccato originis, non tantum expoliatio primorum parentum consideranda est, quæ quidem nostræ carentiæ causa est: Nec tantum reatus propter ipsorum lapsum; sed etiam propria corruptio Naturæ humanæ, quæ in omnes posteros, carnali modo procreatos, propagatur.

LXXXVII.

Sic Psalmus 14. inquit: *Corrupti sunt, & abominabiles facti sunt in studiis suis, non est qui faciat bonum*. Item, *Simul inutiles facti sunt*. Et hoc testimonium citatur à Paulo, *Rom. 2.* Item homines mente corruptos notat. *Timor. 6. & 2. Timor. 3.* Nominat & impietatem atque iniustitiam hominum. *Roman. 1.* In Osea dicitur *perditio, cap. 13.* Aliàs & deprauatio, & malitia, & peruersio appellatur.

LXXXVIII.

Hæc autem corruptio hominis, est immun-

dicia & malitia totius humanę naturę, & omniũ virium hominis.

LXXXIX.

De immundicia docet Iob 14. *Quis dabit mundum de immundo? ne vnus quidem.* Ezech. 4. *Omnis caro immunda.* Item, *Lex de purificatione parientium significabat.* Matth. 23. *Intus pleni estis rapinā & immundiciā.*

XC.

De malitia, Rom. 1. *Repletos omni iniusticia & malitia.* Rom. 8. *Sensus carnis morsest, & inimicitia aduersus Deum.*

XCI.

Sic totum genus humanum *tenebra* vocatur, non tantum propter defectum aut carentiam lucis & sapientię in rebus Spiritualibus ac diuinis, sed etiam propter maliciam; quia tenebras amant, gignunt, fingunt, amplectuntur, promouent.

XCII.

Item, *Concupiscentia* appellatur. Ro. 6. 7. Gal. 5. Iacob. 1. 1. Ioh. 2. 2. Pet. 1. Complectitur enim hæc vox totam malitiā hominis, & fructus eius.

XCIII.

Estigitur hæc corruptio in mente caligo in rebus diuinis, & malitia abhorrens, & damnans diuina dictata, & fingens falsa numina, falsos cultus, aut probans ea magis quàm quę Deus reuelat.

XCIII.

In rebus verò humanis & externis, mēs quoq; valde

valde cæca est, crebrò errat iudicio & ratiocinatione, vel nō cernens, quę vera, recta, iusta sunt, vel sponte ab iis declinans. Huc pertinet nō tantum magna imbecillitas cognitionis iudicij, memorię in mēte, verum horribilis quoq; peruersio ac malitia, vt Paulū suprà audiuius docentem *quod homines sint corrupti mente.* Item, 1. Corinth. 2. inquit, *Hominem naturalem, habere res Dei pro mera stultitia,* hoc est auersari & damnare eas.

XCV.

Est hæc corruptio in corde hominis & voluntate eius, videlicet, quod cor odit Deum, non timet, non diligit Deum, amat res inconcessas, est magna *arrogantia*, magna peruersitas & malitia in corde.

XCVI.

Est in voluntate hæc corruptio, quę abhorret res Dei, vult, desiderat, cōplectitur, exequitur res prohibitas.

XCVII.

Sanctus Paulus de se renato inquit: *Non quod volo bonum* (scilicet, iuxta renouationem) *hoc facio, sed quod nolo MALVM, hoc facio.* Ergo ista prauitas & malitia in voluntate faciēdi mala, hoc est prohibita lege Dei, in nondum renatis, multò est atrocior & sēuior.

XCVIII.

In membris quoque reliquis totius corporis

humani, inest corruptio tetra, & malicia horribilis, multiplex infirmitas, & mortis causæ ac prodromi.

XCIX.

In rebus externis superest quidem aliqua facultas eas cognoscendi, appetendi, iudicandi, exequendi, verum caligine, malicia, imbecillitate vehementer deprauata & retardata, imò sæpè in contrarium fertur voluntas, nec audit rationem. De rebus verò diuinis & Spiritualibus, ratio nihil nouit naturaliter, imò, vti diximus, abhorret ab eis, *prostitutis eas habet*, teste Paulo grauissimo Ecclesiæ Christi doctore.

C.

Damnamus igitur iure Manichæos recentes, qui hanc vehementem & horribilem quidem deprauationem naturæ humanæ, asserunt esse substantiam, & contendunt, hæc vocabula *diuitiarum, iniustitiam, corruptionem, malitiam, concupiscentiam* esse vocabula essentiae, seu, *iniustitiam, esse substantiam, malitiam esse substantiam, Impietatem esse substantiam*. Nam verbum Dei non sic docet.

CI.

Est quidem iniustitia in anima & corpore hominis, Malitia est in substantia hominis. Substantia est subiectum, in quo hæc mala sunt, & considerantur in hoc subiecto, quia peccatum originis ei inest. Sed hæc mala, vti generaliter Paulus nominat, non sunt substantiæ, ac discrete inquit Apostolus: *Ego venundatus sum sub peccatum*.

catum. Item, *In carne mea non habitat bonum*, *Peccatum habitat in me*. Roman. 7. Discernitur igitur subiectum, & peccatum in se habitans, tanquam hospitium & hospitem, tanquam Mancipium & eius Dominum.

CII.

Neque cauillum illud moramur, quodd Manichæi criminantur, *nos abstracta tantum adferre sine subiectis, & docere, peccatum originis esse quiddam abstractum a substantia*. Sed manifesta est isthæc calumnia. Loquimur enim more Scripturæ sanctæ, & nequaquam somniamus peccatum originis, Concupiscentiam malam, Iniustitiam, Impuritatem, extra subiectum hominis naturaliter prognati; qua de re nostrorum Doctorum scripta luculenter præbent testimonium, & eiusmodi figmenta Manichæorum potenter per Dei gratiam, refutant. Sed nunc reliqua prosequemur.

CIII.

Peccati originis & hæc est ratio, vt in omnes posteros Adæ, qui quidem carnali ratione nascuntur in hunc Mundum, propagetur ac deriuetur, vt David inquit, *Ecce, in iniquitatibus conceptus sum*, Psalm. 51. Et Paulus; *Per unum hominem peccatum intravit in hunc mundum*.

CIIII.

Neque tamen huius vitij deriuatio, est ex lege procreationis, quæ est Dei opus, sed ex impuritate, vti diximus, quæ semini parentum, tanquam Materiæ ex qua Hominum, mixta est. Ac

tribuendum est Deo, quod ipse efficit atq; operatur, nempe substantiæ, seu corporis & animæ creatio, ac deinde homini, quod ab ipso est, nimirum ea lues & tabes.

CV.

Ex renatis quoque parentibus, peccatum originis in liberos deriuatur. Causa eius rei est; quia Spiritualia bona post lapsum non propagantur naturaliter, estque in renatis quoq; lues illa originalis, licet sit propter Christum remissa, nec dominetur, & inchoata sit aliqua nouitas, vt mox dicendum est. Paulus inquit, *Eramus natura filij iræ*. Ephes. 2. Estque vniuersalis oratio, ad omnes Adeposteros, naturaliter procreatos, pertinens.

CVI.

Neque est peccatum originis, *habitans in substantia hominis*, vt Apostolus loquitur, Roman. 7. ociosum, ignauum, quietum, sed est malum, subinde exæstiuans, ebulliens, & malos fructus, tum interiores, tum exteriores, proferens. Ac dominatur quidē hoc ingens ac perniciosum MALVM, in omnibus hominibus, nondum renatis. In renatis verò, licet per Spiritum sanctum prematur, & fide sancti relucētentur; tamen perpetuū, dum præsentem vitam incolimus, luctatur aduersus Spiritum, Galat. 5. Paulus renatus lamentabiliter has voces profert, *Non quod volo, hoc ago, sed quod odi, illud facio*. Item, *Video aliam. Legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ, & captiuitatem me legi peccati, quæ est in membris*

bris meis. Hoc duellum non est fictitium, neque exiguum in renatis.

CVII.

Damnamus Pontificiorum doctrinam, quod *peccatum originis in renatis tantum sit formæ*. Nam hæc vox & doctrina peccatū originis extenuat, & vires liberi arbitrij immodicè prædicat.

CVIII.

Et si autem cubare videtur peccatum in hominibus profanis & impiis, *Genes. 4*. Tamen ibi omnium maximè dominatur, & ipsa securitate potens est. Tandem verò legis tuba validissima exuscitatur, & nisi Christus adferat consolationem, homines occidit. 2. *Corinth. 3. Rom. 7*.

CXIX.

Est igitur peccatū originis, etiam reuerà peccatum in nobis posteris, nec solum reatus, sed propria lues, propria immundities, propria iniustitia, propria malitia, ac res digna ira DEI & morte. Rom. 5. *Per peccatum mors*.

CX.

Effectus igitur peccati originalis sunt, *Omnis generis peccata actualia interiora & exteriora, contra priorem & posteriorem Decalogi tabulam*.

CXI.

Reperiuntur autem istæ phrasæ in sacris literis; *Ex corde egrediuntur cogitationes mala, homicidia, adulteria, fornicationes, furta, falsa testimonia & blasphemie*. Matth. 15. Item Gal. 5. *Opera carnis sunt, adulterium, fornicatio, immundicia, &c.* Et, *peccatum in me habitans, operatur malū*. Ro. 7.

Sed hæ phrasēs, iuxta sacra Scripturæ declarationem dextrè accipiendæ sunt. Nam Christus Matth. 12. diserrè inquit: *Bonus homo de bono thesauro cordis profert bona, & malus homo de thesauro malo, profert mala.* Docet ergò Christus, hunc esse sensum suorum verborum, *ex corde egrediuntur cogitationes mala*, scilicet, *ex corde malo non renato*. Non enim simpliciter ex corde humano exeunt peccata, sed ex corde deprauato, in quo peccatum originis habitat. Nam si extra hoc inhabitans peccatum foret, cor non gigneret peccata. Cor Adæ ante lapsum, non genuit peccata. Hoc nostrum cor, quod iam in thorace gerimus, non proferet peccata in æterna vita; Imò iam quoque renatum cor incipit bonos fructus proferre. Sic Christus ibidem inquit: *Aut facite arborem bonam, & fructum eius bonum, aut facite arborem malam, & fructum eius malum.* Item, *progenies viperarum, quomodo potestis bona loqui, cum sitis mali?*

CXIII.

Sic in Paulo phrasi peculiari Scripturæ sacre, *Caro* totam hominis substantiam significat, sed peccato originis deprauatam. Nam aliàs, si absque peccato hoc esset, non gigneret ista peccata. Est itaque peculiaris Scripturæ sanctæ phrasis, *carnem* interdum *pro deprauata carne*, & quidem *pro tota hominis substantia*, per Synecdochē vsurpārī.

Eadem

Eadem ratione *peccatum dicitur operari mala*, seu *alia peccata*, quia in homine est, & membra hominis vitiat, seu, est vitium, lues, morbus, malum in membris, perinde vt in communi sermone dicimus, *Morbus hoc fecit, Phrenesis hæc egit*: Vbi quidem homo vehemētī morbo, seu phrenesi correptus, id perpetravit.

CXV.

Hanc suam phrasin luculenter declarat ipse Paulus, in istis orationibus, vbi Peccatum & membra hominum coniungit, vt hoc ipso capite inquit, *Carne seruo legi peccati.* Item, *Passiones peccatorum operabantur in membris meis.* Et cap. 6. *Non regnet peccatum in vestro mortali corpore. Non exhibeatis membra vestra arma iniquitatis peccato. Serui estis peccati. Exhibuistis membra seruire iniquitati.* In hisce sententiis, substantia hominis, & peccatum, coniunguntur, in peccatorum generatione.

CXVI.

Nam propriè cogitationes & omnes actiones, interiores & exteriores, tribuuntur animæ & corpori hominis, id quod extra omnem est controuersiam. Quod verò malè agit anima & corpus, peccatum seu lues & immundicia originalis in causa est.

CXVII.

Peccato propriè loquendo, non possunt nec debēt tribui cogitationes, auditus, visus, tactus, olfactus, iudicium de rebus, memoria, loquela,

D

incessus, sessio, & aliæ actiones, ipsi substantiæ competentes. Sed q̄ malæ sunt cogitationes, oēs sensus peccāt: id verò isti contagio, vitio, deprauationi, tribuēdum est, quod ad naturam humanam accessit. CXXVIII.

Quomodo autem id fiat, nemo hominū perspicere aut explicare valet. Equidem non vides, quomodo phrenesis malas actiones in mēte hominis cieat, aut quomodo febris vana sōnia pingat. Quomodo igitur cerneret aut explicare posset vim istam contagij originalis, quod non corpus solum, sed & animam corripuit atq; vitiauit.

CXXIX.

Affert peccatum iram Dei & mortem, vt testatur Paulus, *Roman. 5. 7.* Est enim res, sua natura indignatione Dei, ac pœnis tum temporalibus tum æternis digna, vtpote iniusticia, Legi Dei contraria. CXX.

Hinc est quod moriuntur propter hāc luem, qua infecti sunt, etiam infantes in vtero matris, in partu, in cunis iacentes, & regenerati, qui verè templa Dei sunt; quia reliquias peccati originalis in se habent, & huc pertinent varij morbi.

CXXI.

Omnes itaque calamitates, aduersitates, difficultates, in vniuerso mundo, propter peccatum originais in homines grassantur. Nam dolores partus, laborum asperitas, terræ sterilitas, peccati pœnæ sunt, vt Moyses testatur, *Gen. 3.*

CXXII.

Hinc & tyrannis Diaboli eius potentia in hoc mundo.

mūdo, tot oppressiones veræ religionis, tot bella, tot mutationes regnorum scaturiunt. Nam si absq; peccato Originis foret, nihil haberet Diabolus potestatis in res humanas.

CXXIII.

Et, vt breuiter expediam, cæcitas hominum, stupor in mente, prauitas iudicij, cordis duricia, errores, scelera omnia, miseriæ omnes, aduersitates omnis generis, corporis & animæ resolutio, deniq; huius visibilis mundi interitus, & pœnæ æternæ non agentium pœnitentiam, ex peccato originis promanant.

CXXIIII.

Ingens igitur est peccatum originis, ratione corruptionis animæ & corporis, ingens est, ratione offensionis Dei, ingens est, ratione grassationis in tota hominis substantia, ingens est ratio pœnarum temporalium atq; æternarum. Nequaquam igitur peccatum originis exnuandū est, sed iuxta verbi diuini declarationē; non aut, iuxta delira Manichæorū capita, est serio exaggerandum.

CXXV.

Est tamen huic ingenti malo, quod vniuersam hominis naturam peruasit atque corruptit, inuentum remedium, non ex lege quidem, verum ex Euangelio. Nam filius Dei vnigenitus destinatus est victima, quæ pro peccatis totius mundi satisfaceret, & substantiam humanam non solum reconciliaret Deo Patri, sed etiam à contaminatione atque lue peccati pe-

penitus expurgaret, eamque mundam penitus & iustam efficeret; *Ioh. 3. Rom. 4. 1. Ioh. 1. 2. 3.*

CXXVI.

In regeneratione autem, quæ fit per verbū & Spiritum sanctum, vt Christus docet, *Ioh. 3.* tum condonantur peccata gratis propter Christum credenti, (ita vt Deus nō velit imputare amplius peccata, non propter ea abicere in æternā condemnationem, imò vt imputet etiam credentibus iusticiam, sanguine Christi partam) tum inchoatur renouatio per Spiritum sanctum, ita vt incipiat homo talis Deum verè cognoscere rectè timere, ei credere, eum inuocare & celebrare, ac proximum sine fuco diligere.

CXXVII.

Verum hoc iterum atq; iterum contra Gnosticorum, Catharorum, quorundam Anabaptistarum furores, & aduersus criminationes nonnullorum petulantes, tenendum est, renouationem in hac vita, quæ fit in Sanctis per Spiritum sanctum, non perfici, non absolui, cuius quidem rei euidentis Testimonium est atra mors, iustū & iniustū deglutiens; sed inchoari duntaxat. Plene autem fiet in resurrectione ex mortuis, vt docet Christus, *Matth. 19.* Tum verò radicitus ex Natura seu Substantia humana, extirpatò peccato, iusticia DEI induemur ac lucebimus in æternum. *Cathari dicti sunt, qui se reliquis vita & moribus puriores esse iactarent.*

Hinc

CXXVIII.

Hinc est quod Lutherus, & rectè quidem, in *Genes. cap. 38.* dixit: *Mortem & PECCATVM esse mala separabilia*, tali scilicet pacto, quo monuimus.

CXXIX.

Non enim sunt nobis, hoc est nostris viribus separabilia ista ingentia mala; Sed Dei hoc opus est. Is enim imputat iustitiam, is incipit renouationem, is donat nouam lucem & vires, is in nouissimo die, quod hic benignè cœpit, potenter absoluet; *Deo enim nihil est impossibile.*

CXXX.

Sophistica itaque digna odio est: *Nobis peccatum esse inseparabile, & non penitus separari in hac vita. Ergò, inseparabile esse.* Nam, vt diximus, separatio peccati à substantia, est opus Dei, & inchoatur in hac vita, & in reditu Christi ad iudicium excinderetur funditus ex Natura hominis. Eo igitur respectu Lutherus dixit *esse separabile.*

CXXXI.

Hinc etiam liquet, *peccatum originis adhuc in renatis habitare*, vt loquitur Paulus, ac rem esse sua natura dignam morte, & non esse mortuum, vt sic dicam, canem, sed maliciam, quæ subinde Spiritui sancto se opponit, & non tantum leuia, sed etiam graua interdum in Sanctis peccata proferr, nisi Deus reprimat. Exempla sunt, Loth, Salomon, Petrus, & alij innumerabiles. Est tamen in renatis peccatum originis remissum per

Christum, & nō imputatur credētibz in Christum, donec scilicet manent in fide, insuper sancti per Spiritum ei resistunt, ac petunt quotidie, tum condonationē infirmitatis & multorū delictorum, tum gubernationem & vires, quibus hæc malitia non nihil retundatur. *Rom. 7.*

CXXXII.

Repetita simplici, recta, perspicua & firma doctrina de peccato originis, ex solidis fundamentis sacro sanctæ Scripturæ. Superest, vt de controuersis presentibus etiam pauca subiiciamus, videlicet, *An peccatum originis sit substantia, vel accidens vitium, &c.* Nam perspectis synceræ doctrinæ fundamentis, iam vtra propositio veritati diuinæ sit consentanea, liquidissimè patebit.

DE PROPOSITIONE.

Peccatum Originis est Substantia.

CXXXIII.

Ingenue, palam, perspicue, sine omni tergiversatione affirmamus, hæc propositionē; *Quod peccatum originis sit substantia*, nō esse verbo Dei cōsentaneam, imò esse impiam & blasphemam, neque in Scholis aut Ecclesiis Christianis tolerandam, sed tanquam Manichæam reiiciendam, explodendam & damnandam, iuxta regulam, *Si quis aliud Euangelium prædicauerit, sit anathema*, Gal. 1. Et oportet vnumquemq; Christianum sermō detestari & execrari omnia dogmata, citra omnē prosopopepsiā, pugnantia cum Norma verbi diuini. Ac meritò improbantur, Academici, Sceptici, claudicantes, titubantes, cothurnifices, & præ-

& præstigiatores omnes, qui vel ambigunt perpetuū, vel neutrales sunt, vel cæci sunt, ac dum silentium sese astutum præstare autumāt, ipsam veritatem Dei, quantum in se est, nefariè deserūt, eamq; sceleratè conculcari & opprimi sinunt.

CXXXIIII.

Hanc autem propositionem duces Manichææ sententiæ, quæ nunc nouis pennis exornata, in scenam producitur, manifestè ponunt, vt videre est in titulis librorum typis excusorum, in conclusionibus syllogismorum, quibus nituntur, & hoc ipsum, quod volunt, inferunt.

CXXXV.

Licet patroni huius propositionis, vt moris est præstigiatoribus, mirificè variant propositionem, & non tantum verba, sed etiā res ipsas immutēt, quibus tamen non saluant propositionē suā, verum in isto Dei iudicio magis prodūt, subinde crassius impingentes, qua de re suo loco.

CXXXVI.

Succenturiati autem, in auxilium laboranti & titubanti Manichæorum propositioni: *quod peccatum originis sit substantia*, accurrentes: magna ex parte hæc propositionem, tanquā absurdam, & veteribus Manichæis, vt Augustinus docet, nimis familiarem, cuperent declinare, aliasque substituere, vel perinde absurdas, vt hæc est, vel plus quam *dis dia pason*, à præcipua propositione discordantes, sicuti aliqui vociferantur, sese dimicare, *quod Natura humana sit corrupta. Quod hac corruptio sit in tota hominis substantia,*

quod peccatum originis sit maximum malum, quod penitus atque funditus in hac vita à substantia humana separari nequeat. Quod non solum accidentia, sed etiam tota hominis substantia sit deprauata. Quod homo sit peccator. Quod Christus redemerit totam substantiam à peccatis, Quod totus homo sit dilutus, conspurcatus peccatis, & amisit iustitiam, ex vniuersa sua substantia, &c. Atqui de hisce sententiis nulla cum ipsis disceptatio est, nec sunt temerè vel malitiosè fingendi alij status, extra controuersiam. Hic igitur volubiles anguillæ constringendæ ac retinendæ sunt ambabus manibus fortiter, quod asserunt, *peccatum originis esse substantiam.* Hic est cardo rei, hic scopus, hæc est illa Helena, causa & origo huius tumultus in Ecclesia Christi, quæque multos in naufragia, errores & tristissimos casus inducit.

CXXXVII.

Rationes autem, cur hæc propositio sit impia & profliganda, inter plurimas, paucas tantùm ex verbo Dei limpidi ssimo de promptas, in conspectu habeant pij.

CXXXVIII.

Labefactar & euertit articulum seu doctrinã de creatione hominis, quæ initid facta est, & quæ etiamnum fit. Nam in ea doctrina nusquam legitur, *quod peccatum sit substantia.*

CXXXIX.

Omnes quidem substantias Deus creat, Heb. 3. *Qui creat omnia Deus est.* Ioh. 1. *Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil, quod factum est.* Sed

CXL.

Sed peccatum originis non est creatum à Deo, neq; in initio, neq; post; Ergò peccatum originis non est substantia. Deus condidit omnia bona initid, & quæ adhuc in mundo creat; quatenus quidem Deus ea creat, sunt bona. Sed peccatum originis non est bonum. Ergò peccatum originis non est conditum à Deo.

CXLI.

Ergò summa blasphemia est, asserere, *peccatum originis esse substantiam, esse creatam substantiam à Deo*, vt iam quidam Manichæi loquuntur. Nam eo pacto Moyses mendacij arguitur, qui inquit: *Omnia condita à Deo fuisse bona.*

Corporis creatio, animæq; intertio est à Deo. Ergò anima, corpus, cor hominis, non sunt per se peccatum originis.

CXLII.

Nam si peccatum originis est ipsa anima, ipsum cor, vt affirmant recentes Manichæi, falsa est doctrina Moysis, *quod Deus creauit cor & animam hominis.*

CXLIII.

Post lapsum quoq; substantiæ humanæ creatio opus Dei est, is creat corpus & animam hominis, vt testantur dicta illustria scripturæ sanctæ, quorum quædam supra sunt annotata.

CXLIIII.

Sed peccatum originis non creat Deus, quia immota est sententia; *Non volens Deus iniquitatem tu es.* Psalm. 5. Ergò peccatum originis non

est substantia, non est ipsa anima per se, aut ipsum corpus per se.

CXLV.

Igitur opus creationis diuinæ contumelia afficit doctrina Manichæorum, *quasi Deus sit creator peccati*, quæ quidem blasphemia penitus tollit opus hoc creationis & propagationis naturæ humanæ.

CXLVI.

Peccatum originis pertinet ad maledictum, sed creatio hominum, quæ fit in mundo, ratione naturæ humanæ pertinet etiamnum ad benedictionem Dei. Ergo hæc doctrina Manichæorum, *quod peccatum originis sit substantia, sit ipsa anima, sit ipsum cor*, prorsus abolet benedictionem Dei, in hac quotidiana creatione & propagatione hominum, quam noster Catechismus Deo adscribit. Appellat enim *Dei ordinationem & benedictionem*.

CXLVII.

Imò summa etiam blasphemia est, *Diabolum, creaturam malitiosam & excommunicatam à Deo, constituere ipsius substantia humana, ipsius anima, ipsius cordis, creatorem*, ut Illyricus facit. In confess. latina pag. 319. ait, *Præter rationalis natura aut creatura, quæ vocatur peccatum originis, est à Diabolo condita.*

CXLVIII.

Sed hæc omnia, Manichæi ista propositio affirmat, *peccatū originis esse ipsammet substantiam, ipsammet animam, esse ipsummet cor*, cum quidem scriptura tribuat peccatū Diabolo. *Gen. 3, Ioh. 8. 1. Ioh. 3.*

Ergo

CXLIX.

Ergo iuxta hoc Manichæorum dogma, *Diabolus est creator ipsius substantia, creator ipsius anima, creator ipsius cordis*. Sicut etiam recentes Manichæi, licet velint istum scopulum declinare, nequeunt. Nam fluctus illi Manichæi, quibus sese temerariè commiserunt, ipsos acutissimo isti scopulo validissimè allidunt, unde in recenti libello adhuc eiusmodi verba effundunt.

CL.

Fingant igitur Manichæi recentes, quicquid velint, vertant sese ut vertumai, & polypi in mille formas, tamen in ista picea ac lernæa palude hærent, ac suffocantur, *Diabolum esse creatorem substantia, creatorem anima, creatorem cordis, quia peccatum originis, cuius est Diabolus author, est ipsamet substantia, ipsamet anima, ipsummet cor*, iuxta ipsorum doctrinam.

CLI.

Sic scilicet ad duo extrema (*quod vel Deus sit creator peccati, vel Diabolus sit creator substantia*) euerteria totum articulum creationis, allidunt, non aliter, atque in summis tempestatibus naues, sine malo, velo, remo, iactatæ, iam in istum, iam in alium scopulum impingunt, donec ruptæ semel in profundum maris subsidant, nullo intuitus sui relicto vestigio.

CLII.

Labefactat & evertit hæc Manichæorum veterum & recentium doctrina, *quod peccatum originis sit substantia*, articulum & doctrinam de peccato multis modis.

CLIII.

Nam si peccatum originis est ipsamet substantia hominis, non mansit post peccatum individuum Adæ & Eux, id quod tamen ipse textus in Moyse, *Gen.* 3. euincit.

CLIII.

Item, non mansit species hominum, sed alia noua species hominum ibi creata est, contra textum Moylis, qui docet, *eandem hominum speciem mansisse*. Ne autem aliquis hic rimas quærat, aut nugas aliquas agat, *species* hoc loco usurpatur, pro tali specie, sicuti *Genes.* 2. dicitur: *Deum qualibet in sua specie condidisse, & iuxta species certas, distinxisse suas creaturas*. Sicuti enim vitica alia species herbæ est, quàm triticum: Ita homo alia species animalium est, quàm bos aut equus. Et quidem manifestè sese produnt recentes Manichæi, asseuerantes, *nouam speciem hominis post lapsum effectam*, id quod est contra Dei consilium, qui voluit eam ipsam speciem hominum post lapsum manere, vt eosdem redimeret à peccatis, & pristinæ dignitati ex immensa misericordia restitueret.

CLV.

Item, si Adam & Eva post lapsum sunt nouæ species hominum, iuxta eam vocis significationem, vt dictum est; Et ea species noua non est à Deo, tum sequitur, *Diabolum esse creatorem*, qui scilicet nouas species creaturarum condiderit.

CLVI.

Aliud verò est, si dicas, *speciem*, id est, *formam boni-*

bonitatis, iustitiæ, puritatis esse amissam, quod et re nemo inter rectè sentientes, dubitat. Sed bonitas, iustitia, non substantiæ.

CLVII.

Si peccatum originis est substantia, non intrauit peccatum in homines, seu in mundum, ac Paulus mendacijs insimulatur. Ratio est, quia Manichæi dicunt, *Peccatum esse ipsum cor, ipsam animam*. Sed substantiam, animam, cor, prius habebant homines, peccatum non habebant.

CLVIII.

Vel sequitur, *ipsum cor, nimirum peccatum originis, intrasse ipsum cor. Animam ipsam, intrasse ipsam animam*, quia videlicet Manichæi dicunt: *Peccatum originis esse ipsam substantiam, ipsum cor, ipsam animam*. Sed Paulus inquit INTRASSE: Nota, *intrasse*. Quonam? IN HOMINES. Intrans malum est peccatum, teste Apostolo, subiectum, quo intrauit, est homo, seu omnes homines. Ergo audis Paulum discernere luculenter peccatum, quod intrauit, & hominem, in quem intrauit, nec dicit, *peccatum esse hominem seu substantiam ipsam*: & hinc apparet, quàm nefariè hunc textum Pauli deprauent, & euertant recentes Manichæi.

CLIX.

Hinc porro hæc monstra rerum sequentur, substantiam peccatum, vt substantiam quàm prius non habuerint primi parentes, accessisse ad substantiam hominis, à Deo creatam; Idem de anima & corde iudicium est: Ergo homo

constat duabus substantijs, altera quidem, cuius Deus est autor, altera, cuius Diabolus est autor. Item duabus animabus, & duobus cordibus ab iisdem diuersis & contrarijs creatoribus conditis. An hoc non est insanire?

CLX.

Moyſes inquit, *quod nuditas subſecuta ſit lapſum primorum parentum*, hoc eſt, expoliatio iuſtitiae, ſanctitatis, excellentiae ſummae & vitae beatae in corpore & anima hominis. Non inquit, ſubſtantiam prorfus interijſſe, aut aliam ſubſtantiam, diuerſam à priori, quam Deus eſſinſerat, ibi conditam eſſe, aut Diabolum nouae creaturae, diuerſae ipſa ſpecie, à priore ſpecie hominum, ibi autorem fuiſſe, ſed hanc ipſam ſubſtantiam, quam Adam & Eua ab ipſo Deo acceperant, eſſe denudatam & deformatam horribiliter. Ergò Manichæorum doctrina, hac etiam in parte Moyſen impugnât, & nouum doctrinae genus conflat. CLXI.

Imò ſi peccatum originis eſt ſubſtantia, & noua ſpecies hominum, priori ſpecie hominum (proprie de ſpecie, vt in Geneſi uſurpatur loquendo) prorfus abolita, eſt ſubſecuta, porro ſequitur, Adam & Euam poſt lapſum non eſſe creaturas Dei. Nam peccatum nequaquam eſt creatura Dei; Item illum Adamum, qui lapſus eſt, & illam Euam, quae pomum momordit, non eſſe accuſatos à Deo poſt lapſum, non eſſe in gratiam receptos propter ſemen venturum, neque eſſe ſaluatos per fidem in Chriſtum, ſed nouam

DE SECTA MANICHÆORVM. 49
nouam duntaxat illam ſpeciem hominum, cuius quidem non Deus, ſed Diabolus eſt autor, iuxta Manichæorum ſententiam.

CLXII.

Et quis non vterius cohorreſceret, quod inde conſequitur, *Diaboli creaturam & opus, receptum eſſe in gratiam à Deo, ei promiſſum ſemen benedictum, & non opus Dei, ſed Diaboli eſſe redemptum, ſaluatum, &c.* Quia ſcilicet Manichæi contendunt, *peccatum eſſe ſubſtantiam, & homines poſt lapſum non eſſe eiſdem ſpeciei creaturas, cuius fuerunt antea.* Vident igitur omnes pij, ſerid attendentes, quomodo hæc veterum & recentium Manichæorū doctrina, totae hiſtoriae Moſaicæ de lapſu hominum contradicat.

CLXIII.

S. Paulus inquit, *ſe eſſe venundatum ſub peccatum*; iam, *ſi peccatum originis eſt ipſamet ſubſtantia hominis*, S. Pauli doctrina deſtruitur. Quomodo enim ipſamet ſubſtantia hominis, poteſt venundari ipſimet ſubſtantiæ hominis? Portentosa igitur interpretationem dicto S. Pauli adfert Manichæorum dogma, *quasi idem ſit, ſubſtantiam hominis venundatam eſſe peccato, & ſubſtantiam venundatam eſſe ſubſtantia.*

CLXIII.

S. Paulus inquit, *peccatum* (loquitur autem ibi propriiſſimè de originali) *in ſe HABITARE.* Atqui Manichæi contra pugnant, *peccatum eſſe ipſamet ſubſtantiam.* Ergò falſitatis arguitur S. Apoſtolus à Manichæis.

CLXV.

Nam monstra horrenda rerum & verborum sunt, *substantiam humanam habitare in substantia humana*, & ea quidem omnia ex eo dogmate nascuntur: *Quod peccatum originis sit substantia ipsa*. Sed Paulus accuratissimè loquitur, *In Me*, inquit, id est, *in mea substantia*: Audis igitur, subiectum nominari. Quid verò in te, seu in tua substantia est, mi Paule? *In me*, ait, *HABITAT peccatum*, in mea substantia habitat originalis illa lues. Ergò peccatum originis non est ipsamet substantia S. Pauli, sed quod habitat in substantia S. Pauli.

CLXVI.

Sic inquit, *sibi*, id est, *sua substantia adiacere peccatum*, militare in suis membris. Item, *in hoc vetus fermentum expurgare*. Ergò Manichæorum dogma Moyſis & Pauli, imò si confideres, Davidis & aliorum testimonia de peccato, hoc est, vniuersam vniuersæ sacræ scripturæ sententiam conculcat & pessundat.

CLXVII.

Pugnat hoc dogma cum definitione peccati, quæ extat in sacris literis. Nam Iohannes inquit, *in aqua plia est in aponia*. Non dicit, est substantia. Nemo enim vel ex prophanis, vel ex sacris scriptis probare poterit, *aponia*, *adina*, iniustitiam, idem significare quod SUBSTANTIA.

CLXVIII.

Si quæras, vbi sit, vbi habitat, & vbi fiat *aponia*? Rectè responderetur, *in tota hominis substantia*,

tia, hoc est, in corpore & anima, & omnibus viribus hominis sedet, habitat, inest peccatum originale, & in, & ex substantia hominis, in qua peccatum originis habitat, gignuntur peccata actualia, & exteriora, tum interiora.

CLXIX.

Imò nullum vocabulum peccati, quod in sacris literis extat, idem significat, quod SUBSTANTIA, ut sunt *Chattah*, *Auon*, *Pescha*, *Ascham*, *Raa*, abominations, iniquitates, iniustitia, impietas, fornicatio, pravaricatio, via mala, concupiscentia, cordis desideria, *Anomia*, *Parabasis*, & alia multa.

CLXX.

Est igitur immanis furor, certare, quod *Anomia* & similia vocabula idè sonent, ac sint, quod substantia. Quis enim eiusmodi delirium ex vilo vniquam Ecclesiæ Dei sano Doctore audiuit?

CLXXI.

Euertit hoc Manichæorum dogma vſitatas Ecclesiæ Dei definitiones. & Apologiæ August. conf. *quod peccatum originis sit defectus & concupiscentia*: Iam neq; defectus idem sonat aut est, quod substantia, neq; concupiscentia idem est, quod substantia, sed defectus & concupiscentia sunt in hominis substantia, tanquam subiecto. Restituetur autem ei subiecto seu substantiæ, credenti in Christum, iustitia & puritas, & sic substantia viuet in æterna beatitudine. Defectus verò & concupiscentia non erunt vitæ beatæ participes.

CLXXVII.

2. Cor. 5. dicitur, *cum, qui non nouit peccatum, pro nobis fecit peccatum, &c.* Iam si peccatum originis est substantia, mirabilis glossa inde super hunc textum surget, scilicet Christum, qui nouit substantiam nostram, aut animam nostram, pro nobis fecit substantiam & animam reliquorum hominum seu substantiam.

CLXXVIII.

Christus, vti S. Petrus docet, *Peccata nostra ipsemet in corpore suo super lignum pertulit.* 1. Pet. 2. Si peccatum originis est substantia, sequitur glossa Manichæorum, Christum substantiam & animam nostram in cruce gestasse. Id vero corruptela dicti Petrini est, nullo modo in Ecclesia ferenda.

CLXXIX.

Hinc porro sequitur, cum peccatū originis nō sit substantia, vt sacrę literę præclare docent, nec substantias nostras, id est, corpora nostra & animas nostras, Christus in cruce gestārit: Nec peccata nostra in cruce à Christo portata aut expiata esse. Ratio est, quia *Manichæi peccatum originis asserunt, esse substantiam, & esse synonyma peccatum & substantiam, seu esse terminos conuertibiles.* Horret animus talia saltem cogitare, quæ ex tam furioso dogmate consequuntur.

CLXXX.

Tota scriptura docet, *iustitiam nostram coram Deo esse remissionem peccatorum, imputationem iustitiæ partē per Christum, abiectionem peccatorum* nostro-

nostrorum in profundum maris, non imputare peccata, calcare sub pedes peccata nostra. Psal. 32. Rom. 4. Mich. 7.

CLXXXI.

Iam si peccatum originis est substantia, hæc omnia sunt vitianda, quod videlicet *iustitia nostra coram Deo, sit remissio substantiæ, conculcatio substantiæ, sit abiectio substantiæ seu animæ in profundum maris.* Vbi igitur nostræ substantiæ manebunt? Quomodo iustificabuntur? Quomodo uiuent? Quomodo glorificabuntur nostræ substantiæ, ac nostræ animæ, si animæ & substantiæ nostræ sunt ex oculis Dei in æternum remouendæ, sicuti peccatum originis omnino à credentibus remouendum est? Si Deus animas & substantias nostras vult pedibus suis conterere? Si earum nunquam volet recordari? Nam hæc de peccatorum abolitione in sacris literis & dicuntur, & ab omnibus pijs creduntur. Sed bene habet res, de peccatis duntaxat hæc dicuntur, ipsi verò substantijs & animabus nostris per Christum, liberatio à peccatis promittitur. Itaq; Manichæum dogma, labefactans nobis articulum fidei, in quo nostra redemptio, salus & vita consistit, zelo iusto repudiamus ac damnamus.

CLXXXII.

Quid enim horribilius est, quàm hanc glossam, quam nobis adfert Manichæum dogma: Scilicet, *peccatum originis esse substantiam*, admittere in dictis huius articuli, vt, *remittuntur tibi peccata*, Matth. 9. *Id est, remittitur tibi substantia seu anima*; *Liberati a peccato*, Rom. 6. *id est, libe-*

rati à substantia seu anima, facti estis servi iustitiae, &c. CLXXXIII.

Insuper, si peccatum originis est substantia, substantiæ autem atque animæ nostræ sunt redemptæ sanguine Christi, sequitur, ipsum peccatū originis esse redemptum, esse saluatū, esse receptū in gratiam à Deo, ipsi peccato originis imputari iustitiam Christi. Et sic ipsum peccatū originis iustum censi à Patre cœlesti, & habitationes ei in cœlis per Christum esse paratas.

CLXXXIIII.

Euertit hoc Manichæorum dogma, salutarem doctrinam de regeneratione; Nam si peccatum originis est ipsamet substantia hominis: Ergo peccatum originis regeneratur: fœdus inis cum Deo, fit noua creatura, accipit Spiritum sanctum, contra fidei articulum, quod nostra substantia abluatur à peccatis, absoluitur à reatu, reconcilietur Deo, imputetur ei iustitia, donetur ei Spiritus S. & vita noua in ea inchoetur.

CLXXXV.

Euertit doctrinam de coniugio; Nam si peccatum originis est substantia, sequitur peccatum originis utroq; sexu praditum, id est, esse peccatum masculini generis, & peccatum peccato fœminini generis, & peccatum peccato fœdere coniugali sociari, Peccatum originis benedici publicæ, & peccatum originis liberos procreare.

CLXXXVI.

Quid potest dici atrocius, quàm quod quidam insanus Manichæus hæc verba effutiuit, sese vi-

uum

num cacodæmonem in se gestare, seu sese esse viuum Diabolum, quia scilicet peccatum sit substantia?

CLXXXVII.

Alij hæc protulerunt, gravidæ matres, nihil aliud, quàm peccatum originis in utero, imò viuum Diabolum gestare. Hæ blasphemæ voces pœnis Christianorum magistratū coercentiæ sunt. Siccine deprauatur egregium Dei opus, quod ad naturam humanam attinet, quod David inquit, esse donum ac singularem Dei benedictionem? Verum quidem est, naturam humanam totam esse corruptam peccato, sed nihil aliud, quàm peccatum originis esse, ipsius Diaboli est blasphemia. Siccine etiam matribus suis gratias reddunt, & in hoc periculoso, ac difficili labore gravidas matronas solantur? O diros cuculos, indignos, qui corpora & animas à suis matribus acceperunt, nisi egerint pœnitentiam.

CLXXXVIII.

Euertit falsosum hoc dogma, resurrectionem ex mortuis; Nam si peccatum originis est substantia, sequitur, substantias nostras nunquam in omnem æternitatem resurrecturas. Quid igitur prodest resurrectio Christi? Quid nostra regeneratio? Nostra fides? Ergo fundamentum Sadducæismi & Epicuræismi, in hoc Manichæorum dogmate constabillitur.

CLXXXIX.

Euertit igitur vitam æternam, adimit lætitiæ cum Deo, & vno stratagemate, vniuersam Chri-

stri religionem delet. Nam peccatū originis nunquam regnum cœlorum ingreditur, nunquam fieri iustitia, nunquam ante Deum stabit, eumq̃ celebrabit, nunquam cœtui sanctorum Angelorum associabitur,

CXC.

Compendij & lucis gratia, ne immodicè crescant hæ positiones, animaduertant rudiores, omnes Catechismi nostri partes huic insano dogmati, *quod peccatum sit substantia*, aduersari & contradicere.

CXCI.

Nam Decalogus prohibet peccata, non prohibet corpus & animam per se, accusat peccata hominū, non accusat substantias per se, vt substantias aut animas per se, quatenus animæ sunt, sed quia substantiæ & animæ hominum peccata sunt dilutæ ac deprauatæ,

CXCII.

Habere Deos alienos, seu Idolatria, non est substantia, *Abusus nominis diuini*, non est substantia, *Prophanatio sabbathi*, non est substantia. *Inobedientia erga parentes*, non est substantia. *Homicidium, adulterium, furta, falsa testimonia, praua conceptio*, non sunt substantiæ.

CXCIII.

Cur ergo substantias accusat & damnat lex? Respondeo, modò id est expositum, nimirum *propter peccatum inhabitans*, vt nominat Paulus, & *propter fructus malos*, Rom. 7. Gal. 5.

CXCIIII.

Symbolū inquit, *Deum esse creatorem*, hoc est, creaf-

creasse nos, dedisse nobis corpus & animam, vt Lutherus declarat. Ergo non dicit peccatum esse substantiam. Docet *Christum passum esse*, id quod Petrus exponit, *peccata nostra gestasse in corpore suo super lignum*, Lutherus hic enarrat, *me perditum & damnatum hominem redemit, & ab omnibus peccatis, à morte, à potestate Satana liberauit*. Non inquit Christum ipsum peccatum originis redemisse aut iustificasse. Imò hominem & peccata discernit eo ipso, quod profitetur, hominem à peccatis liberatum. *Ergo non sunt, propriè idem homo & peccatum*, licet peccatum sit in homine, & propter peccatum homo sit reus. *Credimus remissionem peccatorum*, non credimus remissionem substantiæ aut animæ. *Credimus resurrectionem carnis*, hoc est substantiæ nostræ, non credimus resurrectionem peccati originalis. *Credimus vitam æternam*. Substantiæ nostræ, non peccati originis. Ergo ipsa fidei promissio Manichæorum dogmati aduersa fronte contradicit.

CXCIV.

Oratio dominica hoc dogma oppugnat. Nam *oramus remissionem peccatorum*, & non petimus remissionem substantiæ. Ergo peccatum est aliud quippiam, quam est substantia aut anima nostra, imò tandem *precamur liberationem ab omni malo*. Nec petimus liberationem à substantia & anima, sed vt substantia nostra ab omnibus malis, inter quæ mala etiam, & quidem non postremum est, peccatum originis, li-

beretur, & suspiramus glorificationem illam
Substantiæ nostræ per Christum promissam.

CXCVI.

*Absolutio, instituta per filium Dei, Matth. 16.
18. Ioh. 20. est latissima annuntiatio remissionis
peccatorum per Christum, nec est remissio Sub-
stantiæ aut animæ per Christum.*

CXCVII.

*In baptismo abluitur nostra Substantia potentia
& virtute verbi diuini, à peccatis, ibique fœdere
peculiari cum Deo obligatur. Non peccatum ori-
ginis renunciat Diabolo, & omnibus operibus
eius, sed homo, seu substantia hominis. Non
peccatum originis ibi donatur iusticia, recipitur
in gratiam, donatur Spiritu sancto & nouitate,
sed substantia hominis. Non pro peccato origi-
nis ibi preces fiunt, vt accipiatur à Deo, vt fiat
membrum Christi, membrum Ecclesiæ, hæres
vitæ æternæ, sed substantia hominis. Ergo Ba-
ptismus omnium nostrum, perhibet viuum te-
stimonium contra delirum ac blasphemum do-
gma Manichæorum, Quod peccatum originis sit
Substantia.*

CXCVIII.

*In Testamento Domini comedimus reale ve-
rumq; & presens corpus & presentem & verum san-
guinem Christi, non peccato originis, sed ore no-
stro corporeo & fide. Nec in confirmatione pecca-
ti originis, sed anima & cordis nostri, contra pec-
catum originis. Nec ibi Christum accipimus*
in

DE SECTA MANICHÆORVM. 61
in remissionem nostræ substantiæ & animæ, sed
peccatorum, vt substantia propter peccata nō da-
mnetur in iudicio Dei.

CXCIX.

Ergo verba Testamenti Dominici perspicue
refutant dogma Manichæorū, & euincunt, pec-
catum originis non esse substantiā nostram, quæ
quidem debet comedere & bibere corpus &
sanguinem Domini.

CC.

Alias, si peccatum originis est substantia: Et
nostra substantia summis hisce reb. debet frui: Se-
quitur; *Peccatū originis debere vesci corpore Chri-
sti, & bibere sanguinem eius:* quibus quidem blas-
phemiis, quid potest dici atrocius?

CCI.

Hæc reperere ex scriptis Præceptorū volui,
vt omnes pij, serid timentes Deum, & quibus
curæ cordique est incorrupta doctrina cœlitus
patefacta, & his postremis mundi temporibus,
nobis ostensa, & Catechismus noster, quo post
sacras literas non habemus vllum thesaurū præ-
stantiorem, discant Manichæorū dogma, quod
totam religionem veram, totam Bibliorum do-
ctrinam, totum Catechismum Lutheri euertit
ac delet, ac nouam atque peculiarem formam ac
Metamorphosin in omnibus molitur introdu-
cere, cum summo probro Dei, & plurimorum
hominum æterna pernicie, recte cognoscere,
diudicare abhorre ac detestari.

62 D. CVNRAD. SCHLYSSEL.
DE PROPOSITIONE.

Peccatum originis est accidens vitium.

CCII.

Supereft, vt pauca de propositione dicamus, quæ opposita est Manichæo dogmati, nempe, *quod peccatum originis sit accidens seu accidens vitium*, quod idem est.

CCIII.

Nam aliqui ex inscitia & ruditare affectata etiam abhorrent ab hac voce, & futiliter garrunt de iis quæ ignorant aut non intelligunt: Aliqui verò exhibant leuissimis cauillis contra proprias conscientias, hanc vocem, quia Manichæo dogmati patrocinantur.

CCIII.

Accidens autem hic declaramus, pro eo, *quod accessit ad hominis substantiam, & quod iterum aliquando, non per hominis, sed per ipsius omnipotentis Dei vires, remouebitur à substantia hominis, ac vt sic dicam, discedet.*

CCV.

Ac rectè in Dialecticis definiri sentio, *Accidens est, quod non est Substantia eius in quo est, neque est pars eius, & est in alio mutabiliter.* Hanc definitionem verbo Dei statuo non esse contrariam, & rectè accommodari posse, existimo, sed peritis rebus ex verbo Dei.

CCVI.

Alteram verò definitionem *Accidens est, quod adesse vel abesse potest, citra corruptionem subiecti,*

DE SECTA MANICHÆORVM. 63
iecti, ideo ab eruditis iuste reptudari existimo, quia non est vniuersalis. Nam plurima sunt Accidentia, quæ citra subiecti corruptionem non adsunt, vt sunt morbi ingentes, lepra, pestis, hydrops, paralyfis, & similes morbi: alique casus, & ipsa denique mors. Vel saltem hæc definitio, ad aliqua tantummodò accidentia est restringenda, quæ res facit, vt regulam vniuersalē de accidentibus præbere nequeat, id quod manifestum est.

CCVII.

Non negamus autem nostros Theologos hac voce accidentis, antea rarissimè vfos esse, in certamine de peccato originali; quia nulla eos necessitas cogebat: At postquam Manichæum delirium, *peccatum originis est substantia*, iterum cœpit resuscitari, tum necessitas eos extrema coegit, vt vocabulo *Substantia*, opponerent vocem *Accidentis*.

CCVIII.

Et manifestus est quorūdam Manichæorum furor, qui propositione illa, *quod peccatum originis sit substantia*, præterita atque omiſſa, quasi nunquam ea mota fuisset, mordicus apprehendunt alteram propositionem, priori obiectam, *quod peccatum sit accidens vitium*; & vocem accidentis lacerare variis modis tentant, veluti catelli panniculos cum fremitu lacerare solent.

CCIX.

Nec tamen tam de vocabulo litigamus, quàm de rebus, quas necesse est impiæ & blasphemæ

doctrinæ Manichæorum opponi, nisi velimus admittere, vt vniuersa Biblia, totus Catechismus noster, & tota religio nostra radicitus euellantur ac destruantur.

CCX.

Neq; etiã temerè hanc propositionem confixerunt, aut primi in orbe terrarum hac voce vti sunt, aut eiusmodi propositione Manichæorum dogmati opposuerunt nostri Præceptores, sed vocem, locutionem, sententiam Ecclesiæ Christi antiquæ protulerunt: quomodo Augustinus, qui præ cæteris omnibus in errore Manichæorum refutando (cui ille antea per integrum nouennium addictus fuit) fidelem & præclaram operam nauauit, & cæteri, & locuti sunt, & scripserunt, nempe peccatū originis non esse Substantiam, sed accidens. Quale autem id sit accidens, non ex cæca ratione, non ex Philosophorū literis, sed ex verbo Dei est proferendum & demonstrandum.

CCXI.

Id verò cum manifestis & luculentis Testimoniis probetur, & imperitis aut pigrioribus ac inertioribus ipsa loca, ipsa que verba publicè annotentur ac commonstrentur, cur non morosi ac peruersi homines, antiquis Ecclesiæ Doctoribus prælium indicunt, atque ostendunt eos non rectè locutos esse, neque sua ætate Manichæos dextrè refutasse?

Nobis

CCXII.

Nobis autem in præsentia satis sit; Ante nos in eodem certamine contra Manichæos, (eadem hæc verba proferentes, *quod peccatum sit Substantia*) Ecclesiam Christi vti esse hac propositione, *peccatum Originis non est Substantia, sed Accidens*. Testimonia iam impressa extant. Si quis igitur in clara Meridie cæcutiat, ac nolit inspicere loca, sibi tam perspicuè monstrata, an non flagitiosè malus & petulans existimandus est?

CCXIII.

Verum probationes etiam in medium adferendæ sunt, vt videant piæ mentes, rectè in hac controuersia antiquos Ecclesiæ Christi Doctores, & nos hoc tempore, contra Manichæum errorem hac propositione vti. In ea enim parte, cardo negotij consistit.

CCXIII.

Et quidem pio & moderato, & non prorsus moroso homini satis foret, si audiret, euidenter demonstratum esse, vt quidem hactenus De o prælucente est demonstratum, *quod peccatum Originis Non sit Substantia*. Nam hinc animaduertetur ex aduerso, peccatum originis rectè dici Accidens vitium. Verum cum fascinum ex falsis dogmatibus, sit graue, & in multis incurabile malum, nisi Deus mentis oculos benignè irradiet: Ideo non nihil hæc euoluenda sunt.

CCXV.

Constat Normam iudicij in controuersijs doctrinarum in Ecclesia Dei, esse *verbum Dei*, vt vel liquidissimè demonstratur, dogma expressis verbis Scripturæ sacræ constare, vel eumcatur, æquipollentes locutiones in verbo Dei inueniri, vel bona Ratio cinatione ex illustribus sacrarum literarum dictis, *extrui*, hoc est res ipsas verbo Dei comprehensas esse. Hæc est illa fidei Analogia, de qua *Roman. 12.* præcipitur.

CCXVI.

Iam subiectum, hoc est *peccatum Originis*, nõ sic appellari in sacra Scriptura, sed vocem peccati sic interdum vsurpari certum est, ac res ipsæ ibi traduntur. Non igitur hæc verba, quibus Ecclesia, docendi gratia, pro sua libertate vtitur, repudianda sunt.

CCXVII.

Prædicatum verò, est *Accidens*, itidem non reperitur, talibus syllabis in Bibliis prædicato esse annexum, sed Ecclesia sic locuta est ante mille annos, docendi gratia, contra Manichæum dogma, videlicet *peccatum Originis est Substantia*.

CCXVIII.

Iam Æquipollentes locutiones ac prædicationes de peccato Originis in verbo Dei extare non est obscurum, modò Spiritus sanctus aperiat oculos. Nam S. Paulus inquit, τὸ κακὸν ἰδοὶ παρὰ κρείττω, *Malum mihi adiacet*, Lutherus, Et

Es hanget mir an. Malum ibi vocat ipsum peccatum Originis, sicut paulò superius inquit: *Non bonum habitat in me*; quæ quidem oratio luculenter docet, Paulum hic, *Malum*, item *non bonum*, pro Originis peccato in hac quidem sententia vsurpare. Nam etiam pro actualibus peccatis hanc vocem ponit, id quod ex adiunctis vocibus æstimandum est. Ac bis quidem eo in loco ponit παρὰ κρείττω, vt, *ipsum velle mihi adiacet*, vnde fit manifestum, eum his verbis, *ipsum velle*, non Substantiam exprimere, sed quiddam in Substantia hominis. Nam ipsum velle, non est Substantia, licet anima aut cor sit Substantia, quorum motus & facultates sunt velle.

CCXIX.

Mihi igitur adiacet malum, inquit: Attende, loquitur de se, tanquam subiecto, & tanquã Substantia sua, *Mihi*, ait. Deinde addit, *huic sue Substantia adiacere malum*. Hoc igitur est vitium in subiecto: Iam perpède, quàm portentosam his verbis Pauli, sententiam adferat Manichæum dogma, si applies, hoc modo, *Substantia adiacet mihi*, seu, *Substantia adiacet Substantia*.

CCXX.

Quicquid igitur ADIACET Substantia Pauli, merito dicitur Accidens Substantia Pauli. Iam Paulus inquit, Malum sibi, nota, sibi, adiacere. Ergò idem dicit, quod aliis verbis ab Ecclesia effertur, peccatum Originis est Accidens

68 D. CVNRAD. SCHLVSSLEB.
in Substantia Pauli, & non est ipsa Pauli Sub-
stantia.

CCXXI.

Imò ipsemet inquit, eo ipso loco, *se se libera-*
tum iri ab hoc malo per IESVM CHRISTVM. I-
taque testatur, mutabiliter in se esse peccatum
originis, tanquam accidens, quia Christum dicit
amoturum esse hoc malum à se se.

CCXXII.

Item S. Paulus inquit, *peccatum INTRASSE*
IN OMNES HOMINES. Roman. 7. Et si autem
iam in procreatione carnali, non extrinsecus
accedit lues ista originalis, quia inest semini ipsi,
ex quo homo nascitur, tamen respectu primi
hominis, & respectu propagationis, rectè loqui-
tur Paulus, *peccatum originis INTRAVIT, & IN-*
TRAT in omnes homines.

CCXXIII.

Iam cum Apostolus dicat, *peccatum intrasse*
in omnes homines, Annon substantias humanas,
constantes corpore & anima, exprimit? Deinde
in substantias humanas, inquit; *INTRARE.* Quid-
nam? Substantiam? Non sic loquitur, non sic
docet Paulus, sed *PECCATVM* inquit, *intrare*
homines. Ergo peccatum intrans in homines, in
Substantias, non est Substantia. Atque hic i-
terum obserua, quàm monstruosam glossam Ma-
nichæorum dogma, S. Pauli verbis additum
esset,

DE SECTA MANICHÆORVM. 69
esset, si diceretur, *Substantia peccatum intravit*
in omnes substantias.

CCXXIIII.

Inde igitur pater, consonare phrasin Pauli,
cum ea, qua Augustinus & Lutherus, & omnes
rectè sentientes vsi sunt, *peccatum originis acce-*
fisse ad humanam naturam. Et idem esse, *pecca-*
tum originis est accidens vitii, & non est ipsa homi-
nis substantia, licet totam Substantiam vitietur.

CCXXV.

Quod etiam omninò extergendum sit pec-
catum ex substantia credentium in Christum,
Esaie 66: & Apocal. 21. & in aliis locis clarè tra-
ditur.

CCXXVI.

Quidquid igitur intrat & extergitur è Sub-
stantia humana, id respectu eius substantiæ, sine
errore dici potest, accedere & discedere, hoc est
esse accidens. Sed de peccato sacra Testimonia
hoc profitentur. Quid igitur vel rudes teme-
rè querulantur, vel maliciosi improbè crimi-
nantur?

CCXXVII.

Quicquid inhabitat hominem, hoc est totam
hominis substantiam, corpus & animā, omnia-
que membra, ac pellendum est ex homine, hic
quidem inchoatiuè, istic verò perfectiuè, id non
potest dici substantia, sed est accidens. Nam quia
remouendum est ex ea substantia, ideo certum
est accidens esse.

Sed S. Paulus inquit, *peccatum in se habitare. In se se inquit, id est, in sua Substantia tota, in corpore & anima.* Non ait hoc loco, *Substantiam suam totam, habitare in sua tota Substantia.* Nec dicit, *corpus & animam, habitare in suo corpore & anima,* quod quidem portetum, ex Manichæorum monstroso dogmate, enascitur.

CCXXIX.

Ergo quod Paulus inquit, *peccatum in me habitat,* & Augustinus dixit, *peccatum est accidens vitium in homine, est idem.*

CCXXX.

Corruptio hominis, id est, substantiæ humanæ, est accidens. Nam hæc corruptio substantiam inuadit ac deprauat, & omnis corruptio fit in subiecto. Iam sacre literæ tradunt, *homines,* hoc est, *Substantias humanas esse corruptas peccato.* Psalm. 13. 51.

Ergo, peccatum dici meretur Accidens, videlicet tale, quale sacre literæ describunt.

CCXXXI.

Eiusmodi Argumenta plurima ex verbo Dei, bona ac firma consequentia texere possemus, verum eū ex doctrina, supra ex verbo Dei, proposita, facile perspicere & colligi queant, breuiatæ gratia iam hoc labore supersedendum censeo.

Et

Et iudico Argumentum in libello meo, de peccato expositum, immotum & perspicuum esse.

CCXXXIII.

Cui conuenit definitum, ei conuenit definitio.

CCXXXIIII.

Sed: *Non esse Substantiam ipsam, in qua hæret, Et, esse in alio mutabiliter, est definitio Accidentis.*

CCXXXV.

Et hæc tribuuntur peccato Originis, nempe quod non sit Substantia hominis, & quod ex Substantia hominis remouebitur iterum omnino virtute & omnipotentia diuina, sicuti & illa expurgatio in hac vita in credentibus per Spiritum sanctum inchoatur. Ergo, de peccato Originis verè & rectè dicitur, quod sit accidens.

CCXXXVI.

Si Ecclesiæ sermone vtilicer, & præsertim eo, quo in certaminibus vsi sunt, hæc etiam ratione euicta res est. Nam contra Manichæos, & contra hæc ipsa verba: *Quod peccatum originis sit substantia,* Augustinus & alij clavis verbis pronuntiârunt, *peccatum Originis non esse Substantiam, sed accidens vitium, ut dictum est.* Et hæc pars in secunda disputatione luculenter & copiosè, ad oculum demonstrabitur. Ei igitur hæc testimonia sunt referuanda.

CCXXXVII.

Sic & nostræ ætatis Doctores, vel hoc ipso

vocabulo Accidentis vsi sunt, vel Æquipollentibus. Aclibet in præsentia tantum vnicum Testimonium adscribere, & quidem propinquum, vt constet, in aula Illustrissimi Principis publicè quoq; sicesse doctum. Nam M. Iohannes Stoltius in Concion. Funeb. Electoris Iohan. Frider. & coniugis, laudatissimæ fœminæ, C. 3. a. scribit. *Sünde ist der vnstat/ den der Sathan in vnnd an die schöne Creatur gekickt hat/ Den wil der treuwe Gott außsetzen/ vnd mit dem Tode tilgen: Es soll Accidens separabile seyn an den Kindern Gottes/ wie eine Mutter vom leiblichen Vnstat/ das Kind im Bad reiniget vnd wäschet/ ic.* Non igitur est noua aut infrequens locutio, etiam in hac Ecclesia, peccatum originis est accidens.

CCXXXVIII.

Lutherus non dixit, *peccatum originis esse substantiam*, & quomodo suas phrasas peculiare, ipsemet perspicuè in continenti euoluerit ac declararit, id in tertia disputatione, iuuante Deo demonstrabitur, ad quam quidem hanc partem reiicio.

CCXXXIX.

Postremo ipse Chorus ac Dux recentium Manichæorum vltro ac palam in libris suis profiteretur: *Inter hæc duo, nimirum Substantiam & Accidens, in præsentis disputatione nihil esse medium. Et oportere peccatum originis aut substantiam aut accidens dici, ac delirant prorsus, qui dicunt ab utraque voce in hac disputatione discedendum esse,*

esse, delirant & illi, qui medium inter veritatem & mendacium asunt querunt.

CCXL.

Est autem ex verbo Dei planè ac dilucidè demonstratum, peccatum originis non esse substantiam. Obtinet igitur palmam inuicta veritas rectè in hac controuersia, vbi Manichæorum dogmati occurrendum est, dici, *peccatum originis esse accidens, videlicet tale, quale in sacris literis describitur, vnde sunt istæ res promendæ.*

CCXLI.

Temeritatem recentium Manichæorum in pernertendis & detorquendis phrasibus ac dictis Scripturæ sanctæ, omnes pij proculdubio facile animaduertent & detestabuntur, vt sunt *peruersum cor*, id est, *peccatum originis est ipsum cor: vetus Adam*, id est, *peccatum est homo, vel substantia. Sensus carnis est inimicitia aduersus Deum*, id est, *peccatum est anima ipsa. Peccatum est anima*, id est, *peccatum est substantia, &c.* quæ quidem res peculiarem tractatum requirunt.

CCXLII.

Ex hisce igitur, Dei beneficio, elucet, quàm sit impia, quàm blasphemæ, quàm perniciofa doctrina Manichæorum: *Quod peccatum originis sit substantia*; Quia videlicet tota Biblia labefactat & deprauat, & torum Catechismus Lutheri eneruat ac destruit, & monstra ingentia, horrenda, innumera gignit, qualia vix vnquã ante in ecclesia Dei vel visa vel audita sunt. Crescit enim in hoc fine mundi, furor Diaboli, & petulantia præstigatorum.

Quapropter hoc dogma, *peccatum* scilicet *originis est substantia*, iure ac merito, prælucente ac iubente verbo Dei, ex nostris pectoribus, ex nostris Ecclesiis, ex nostris Scholis, eliminamus, exterminamus, profligamus, ut scilicet puritas doctrinæ sacræ, & integritas Catechismi sancti nobis constet. *Relegamus autem illud in æternas Manichæorum tenebras & lacunas.*

Postremò oramus Iesum Christum, Dominum nostrum, Doctorem Ecclesiæ suæ perpetuum, ut per Spiritum suum sanctum, omnes à veritatis via aberrantes, in rectam semitam benignè iterum reducat, ne sibi aliisque exitum accersant, & omnes pertinaces, qui neque videre, neque audire volunt, sed perpetuisurbationibus Ecclesiæ Christi gaudent, potenter coherceat ac reprimat, Confessores denique incorruptæ doctrinæ, in tantis afflictionibus, molestiis & periculis, Clementer tucatur atque confirmet.

Amen, Amen,

*Gloria sit Deo, Creatori omnipotenti,
& eius Veritati.*

EXPLI.

EXPLICATIO VOCABVLORVM, QVIBVS VTI- mur in hac controuersia.

DE VOCABVLO SVB- stantia.

VOCABVLVM *Substantiæ* est *ουσιον*. Igitur varietas significationum diligenter notanda est, ne ea ambiguitatem pariat in hac controuersia. Ego hîc præcipuas vocis significationes recensêbo, præsertim, quarum vsus est necessarius in præsentî materia.

1. *ουσιον*, *Substantia* seu *Essentia*, in scholis Philosophorum opponitur *Accidenti* & rei imaginariæ, & significat rem, quæ sola potest suapte natura consistere, ideoque à Græcis *αὐτὸπρόσωλον* appellatur, vel *ἐνυπόστατον*, id est: *per se subsistens*.

2. Sumitur pro materia seu argumento, circa quæ versatur cardo totius rei: ut Quintilianus in præmio lib. 1. *Quæ de ipsa Rhetorica substantia queruntur, tractabo.* Plinius in Epistolis: *Substantia omnis orationis fuit, cohortatus eius ad pacem.* Luther. super Psal. 51. *Homo peccator est substantia in Theologia*, id est, ut ibidem Lutherus se declarat: *Theologia proprium subiectum est homo, peccati reus & perditus.*

3. Significat vim, *δυναμιν*, naturam vel proprietatem alicuius rei, ut; *Substantia Magnetis est, attrahere ferrum.* Sic Medici naturam & proprietates morborum appellant, *substantiam*

sem essentiam morbi. Sic Lutherus ait, contra Latomum: *Substantia peccati est offensio Dei, id est, proprietas nostra.*

In præsentis disputatione, teste Illyrico, etiam sumitur substantia, *pro re, quæ opponitur Accidenti, nec esse suum habet à subiecto, cui inest.* Subiectum est autem vel sine accidentibus; vt, *Deus:* vel accidentia sustinens; vt, *homo.*

De essentia, idem significat, quod per se accidens, καὶ αὐτὸ οὐκ ἐκ τινός, significans propriam rei affectionem, quæ ἰδιὸν καὶ ἑαυτοῦ etiam dicitur, & δύναμις denotat, vt: *hominem natum esse ad numerandum, est de ipsius hominis substantia.* Nam ignorans numeros, nihilominus manet substantia, id est, homo, constans corpore & anima. Ita Lutherus in 3. cap. Genes. dicit: *Imaginem Dei esse de substantia vel essentia hominis.* Item: *Peccatum originis esse de essentia hominis,* id est: Homo conditus fuit à Deo, vt perpetuò esset imago Dei: verum Diabolus eum imagine Dei spoliavit, &c.

DE DVPLICI FORMA, ACCIDENTALI & ESSENTIALI.

Forma dicitur ipsa rei essentia.

Materia dicitur, ex qua res fit.

Forma essentialis dicitur, ipsa rei essentia, sine qua res non est, nec esse potest, & cuius loco non potest succedere aliquid, vt eadem maneat substantia, quæ prius fuit: vt, *exempli gratia;* Essentialis forma arboris ea est, vt sine ea nequeat esse

esse arbor & nequeat, hac forma sublata, alia substitui, qua nihilominus eadem sit arbor. Si enim lapidis forma succederet, iam non arbor, sed lapis foret illa substantia. Si igitur peccatum originis est essentialis forma hominis, necesse est, prius indiuiduum hominis corpus & animam, omninò interijisse, noua forma hominis substituta. Verbum Dei verò testatur, *primos parentes retinuisse idem corpus, & eandem animam:* Ergò, peccatum originis non est forma essentialis hominis.

Accidentalis forma dicitur, sine qua res, in essentialibus suis partibus, integra esse, & cui alia succedere potest, vt nihilominus eadem sit illa res, quæ fuerat: vt; Aqua eadem manet, siue calida, siue frigida sit. Ita peccatum originis commodè potest dici forma accidentalis hominis. Nam peccato alia forma accidentalis, in vno & eodem homine succedit: Peccato enim succedit iustitia, qua in altera vita fulgebunt pij, & quidem in eadem anima, eodemque corpore: Est igitur peccatum originis forma accidentalis hominis.

DE VOCABVLO Accidentis.

Accidens est, quicquid per se non subsistit, sed inest substantiæ; non, vt pars in toto, sed, vt adiacens quiddam in subiecto, cui, si aliud succedat, idem integrum maneat subiectum, seu indiuiduum, cui accidens illud inest.

Accidens & adiacens in hac disputatione sunt *Synonyma*, id quod ipse Illyricus fatetur, in præfatione libri, *Demonstrationum evidentissimarum*, fol. 17. Item, in ipso libro, fol. 5.

DE VOCABULO

Peccati.

I. In specie hæc vox sumitur pro peccato originali, vt Rom. 5. *Per unum hominem peccatum introijt in mundum*. Psalm. 51. *Ecce, in iniquitatibus conceptus sum*, & in peccatis concepit me mater mea.

II. Sumitur pro actualibus peccatis. 1. Ioh. 2. *Hæc scribo vobis, ne peccetis*. Rom. 14. *Quicquid non est ex fide, peccatum est*.

III. Peccatum significat quiddam reum coram Deo, quod meretur iram Dei, & pœnas; vt 2. Corinth. 5. *Eum, qui non nouit peccatum, fecit pro nobis peccatum*.

DE VOCABULO

Carnis.

1. Caro interdum, per Synecdochen, significat rem corruptam, impuram, pollutam, & damnationi aeterna obnoxiam, vt Ioh. 3. *Quicquid est ex carne natum, caro est*, hoc est: res rea & damnata. 1. Corinth. 15. *Caro & sanguis regnum Dei non possidebunt*; scilicet, quatenus non purgantur & emundantur à peccato, per Christum.

2. Significat non ipsum subiectum cum peccato inhærente, sed vitiosas actiones.

DE VOCABULO

Cordis.

Cor interdum in sacris literis ita accipitur, vt simul corruptionem, quæ ei, propter lapsum primorum parentum, & peccatum originis, inest, significet, vt Matth. 15. *Ex corde egrediuntur mala cogitationes, cades, adulteria, &c.* Matth. 12. *Bonus homo è bono thesauro cordis effert bona; Malus homo ex malo thesauro cordis effert mala*.

DE VOCABULO VETERIS

& noui hominis.

Vetus homo ab Apostolo Paulo nominatur, quatenus homo non est regeneratus.

Novus homo vocatur, quatenus per Spiritum sanctum & baptismum est regeneratus. Et hæc distinctio, qua diuiditur homo in veterem & novum, non constituit in vno homine, duos diuersissimos homines, vel, duas substantiales formas, vt Illyricus temerè asserit, in confessione latina fol. 188. sed respicit proprietates naturæ, vt præclare & disertè Lutherus indicat, Tomo primo Germanico, Ienens. fol. 479. Item, primo lat. Tom. Ien. super quintum cap. ad Galat. Vbi addit Lutherus: *Esse unum & eundem hominem, qui dicitur, vetus & novus. Vetus sem caro dicitur, quatenus legem Dei odit: Novus dicitur, quatenus sapit, quæ sunt Spiritus Dei*. Item Lutherus contra Latomum: *Est eadem caro, ante & post gratiam*. Præterea prædicata veteris & noui hominis, non possunt dici de substantia, quia nos non possu-

mus induere nouam substantiam, aut exuere veterem; cum tamen Paulus iubeat, *veterem exuere, & nouum hominem induere*. Respicitur igitur hæc diuisio qualitates substantiæ, non ipsam substantiam.

DE VOCABULO

Natura.

Natura primò significat idem, quod *proprietas, vis, & potentia*, iuxta Lutheri sententiam, vt: *Natura hominis est, loqui, videre, ridere, numerare*.

II. Significat idem, quod *substantia*, seu *essentia, constans corpore, & anima*: vt, Lutherus aliquoties dicit: Naturam esse corruptam, depravatam, pollutam, &c. Hæc de vocabulis dixisse sufficiat.

Queritur autem iam vltèrius; *An peccatum originis sit vel Substantia, vel Accidens?* Respondet: Substantia non potest esse peccatum originis. Non enim definitio Substantiæ conuenit originis peccato. Non enim per se subsistit peccatum, vt subiectum, nec est res corporea, vel incorporea, per se subsistens.

An peccatum originis sit natura vel forma hominis?

Hic primùm sciendum est, à Philosophis corpus nominari materiam; Animam vero formam ipsam dici. Corpus verò ipsum non potest dici pecca-

peccatum originis, cum Paulus dicat: *Peccatum originis habitare in suo corpore*. Nec potest esse membrum aut pars corporis, cum potius in membris tyrannidem suam exerceat. Nec forma dici potest, hoc est; *Anima ipsa*. Hic oportet definiri animam ipsam. Animæ verò definitio non competit peccato originis. *Nemo enim absque blasphemia, audebit peccatum originis dicere, Spiritum viuentem, intelligentem, corpori à Deo inspiratum, immortalem, &c.* quæ tamen omnia rectè possunt dici de anima ipsa. Ergò, peccatum originis non est *anima ipsa*. Nec est peccatum originis *pars anima*, quia, *animam non posse diuidi*, etiam ipsi metaphisici testantur. Potentiæ verò animæ non partes, sed proprietates, seu facultates propriæ definiuntur. Sic enim potentia animæ describitur: *Potentia anima est, neque essentia, neque pars anima, sed proprietas anima, qua proprietate anima per diuersa organa diuersas in corpore actiones efficit*.

Forma essentialis hominis, propriè loquendo, est *viuens & immortalis spiritualitas anima*, quam sanè homo post lapsum retinuit.

Cum igitur peccatum non sit *Substantia*, sequitur, esse & dici debere, ac posse etiam dici *Accidens*: (nullum enim tertium esse, inter *Substantiam & Accidens*, ipse Flacius aliquoties testatur.) Dicitur igitur Peccatum originis *Accidens*, quia Accidentis definitio peccato optimè conuenire videretur. *Non enim peccatum,*

per se subsistit, sed est in homine, & Esse suum habet ab homine, ut Rom. 7. patet.

Obijciat aliquis: *Etiā partem in toto esse: Sicut dicitur, Actor. 20. Anima eius est in ipso: & tamen hinc non sequitur, Animam aut partem esse Accidens.*

Respondeo: Etiam si anima, vel pars, sit in toto, tamen hæc, etiam extra suum subiectum, suum Esse habent: id quod de peccato originis affirmare, insaniæ est extremæ. Præterea ostendat mihi aliquis, quæso, quæ pars in homine sit Peccatum originale.

DE VERBO TRANS- formari.

Illyricus ex hac voce, *transformari*, sicut Paulus ea utitur, 2. Corinth. 3. ubi ait; *in eandem imaginem transformamur*; colligere conatur, *Imaginem Dei in homine fuisse ipsam hominis substantiam, & cum transformatur homo in Dei imaginem, tunc novam ipsi indit substantiam*. Ac sic obtinere voluit portentosum suum errorem; *Peccatum originis esse ipsam hominis substantiam*. Verum Illyricus manifestam vim fecit vocabulo Spiritus sancti. *Transformari* enim, non significat *novam substantiam homini indit*; sed significat, *substantiam hominis corruptam & depravatam renouari & restitui*. Manente substantia, qualitates mutantur, videlicet, lux in mente, rectitudo in voluntate, cordis puritas, virium integritas, & libertas restituitur: quæ restitutio, nova est creatio &

tio & transformatio. Spiritus sanctus enim creat novam lucem in mente, & accendit spiritualem in corde vitam: ut, si oculo penitus excæcato visus restitueretur, vel homo mortuus resuscitaretur. Et opponimus Manichæis, contra essentialē transformationem hominis, hoc argumentum insolubile: *Nihil est essentialiter malum aut peccatum in mundo, ne Diabolus quidem. Ratio est: quia omnis essentia a Deo est condita, in quem essentialis mali culpa aliquando non redundatura esset: Ergo neq. tale etiam originale malum esse potest quiddam essentialē.*

STATVS DISPUTA- TIONIS.

Quæritur, non de qualitate vel quantitate corruptionis, seu peccati originis, *qualis vel quanta sit corruptio*; sed quæritur, quidnam sit illa corruptio, seu, *quid sit peccatum originale*? Hic Illyricus dicit: *Peccatum esse substantiam hominis*, seu, *Animam ipsam esse peccatum originis*: atque ita confundit subiectum, cum malo inhærente. Nos verò inter hæc duo facimus discrimen, & hanc defendimus affirmationem constanter ex verbo Dei: *Peccatum originis est in essentia hominis corrupti*. Homo, post lapsum, non tantum in accidentibus mutatus & corruptus est, sed in ipsa substantia seu essentia; tam in anima, quam in corpore. Hoc non obstante, facimus discrimen, *inter Substantiam hominis, & Peccatum ipsum*. Nam *Substantia homi-*

nis, in quantum illa à Deo, etiam in hac corrupta natura formatur & sustentatur, qualis ea quidem nunc est, & à corruptione & depravatione, quæ in substantia illa heret, discernenda est: quia naturæ seu substantiæ author est DEVS: Peccati verò & depravationis author est Diabolus, non ipse Deus.

*SACRÆ LITERÆ ABSTRACTIS
utuntur vocabulis, in descriptione de Pec-
cato originali.*

Genes. 6. dicitur *malitia, cogitatio, iniquitas.*

Sapient. 12. *Naturalis malitia, vulnus.*

Esaïæ 1. Item, Esa. 53. *Vulneratus est propter iniquitates nostras, attritus est propter scelera nostra.*

Matth. 9. *Morbus: Sani non egent medico, sed aegroti.*

1. Ioh. 1. dicitur *iniquitas peccatum.*

Rom. 1. *Impietas & iustitia hominum.*

Gal. 3. *Transgressio.*

1. Cor. 5. dicitur *fermentum: Expurgate vetus fermentum.*

1. Ioh. 3. *Iniquitas, avoula, corruptio.*

Psal. 13. 52. *Caligo & tenebra in mente.*

Iohan. 1. *Lux, quæ in tenebris lucet, & tenebræ eam non apprehenderunt.*

Quando igitur cum scriptura propriè loqui volumus de peccato originis, oportet nos uti vocabulis abstractis: cum autem de substantia hominis,

minis loqui volumus, oportet nos uti vocibus concretis, quæ unà cum peccato ipsam substantiam depingunt: atque ita faciendum est discrimen, inter substantiam hominis, & vitium innatum, seu peccatum originis.

Sacræ literæ testantur, *Substantiam hominis esse subiectum seu continens. Peccatum vero originis esse rem inhaerentem, quæ venerit in hominem, & habitet in homine: ut, Rom. 7. Non ego operor illud, sed quod habitat in ME, PECCATVM. Ibid. Peccatum operatum est in ME omnem concupiscentiam.*

Rom. 8. *De peccato condemnauit peccatum in carne. Deponentes circumstans NOS, peccatum.*

Rom. 7. *Malum mihi adiacet.*

Cum igitur subiectum, & res inhaerens diuersæ sint res, etiam non ea confundamus, quæ Deus in verbo suo distinxit. Deus accusat & condemnat naturam hominis, nō propter suam substantiam, sed propter peccatum inhaerens.

Esaïæ 59. *Iniquitates vestra diuiserunt inter vos & Deum vestrum, & peccata vestra absconderunt faciem eius a vobis, ne exaudiret. Ezech. 3. Impius propter impietatem suam morietur. Rom. 8. Corpus mortuum est propter peccatum. Ose. 13. Convertere Israhel ad Dominum Deum tuum, quoniam corruisti propter iniquitatem tuam. Daniel. 9. Propter peccata nostra, & iniquitates patrum nostrorum, Ierusalem & populus tuus in opprobrium sunt omnibus per circuitum nostrum. Ex his & similibus verbi diuini testimonijs apparet, Deum*

tantum propter peccatum inhaerens, & alia actualia peccata, accusare & damnare substantiam humanam. Substantiam verò ipsam à se creatam non destruit. Iohan. 3. Sic Deus dilexit mundum, &c. Rom. 5. Commendat autem suam charitatem erga nos Deus, cum adhuc essemus peccatores.

SOLVTIONES ARGVMENTORVM MATTHIÆ Flacij Illyrici.

I.

Falsum testimonium dicentes, meritò damnari debent.

Sed vos Accidentarij, accusantes Substantialistas de Manichæismo, dicitis, falsum testimonium.

Ergò, meritò damnandi estis. Minorem recentes Manichæi probant, asserentes, se Manichæorum hæresin nobiscum condemnare.

Respondeo: Quando illos, qui perperam de peccato sentiunt, Manichæismi accusamus; rum non omnium & singulorum errorum Manetis illos accusamus; sed similitudinem tantum dogmatum, cum Manichæis conuenientium, quoad doctrinam, de peccato originis, illis non immeritò obijcimus. Deinde in ipsa, de peccato originis doctrina, hoc inter Manichæos vereres & recentiores istos distat, quod illi quidem peccatum, eiusq. autorem, coaternum faciebant Deo, neque concedebant, peccatum ex transgressio-

gressione ortum esse, quorum neutrum nostri videri volunt affirmare: Sed sunt tamen nonnulla, in quibus vel apertam cum Manichæis societatem deprehendas, vel ea saltem animaduertas, quibus concessis, Manichæa deliria refutari amplius haud possint: talia sunt ista.

Primum, quòd naturam corruptam, quatenus natura est, ab ipsa corruptione, seu peccato, non discernunt, atque ita vel peccati autorem DEVM, vel corrupta Substantia creatorem Satanam, necessariò faciunt, licet hoc verbis, quantum possunt, negent,

Deinde, quod negant, peccatum originis esse accidens humanae naturæ vitium; qua in parte nequaquam eis patrociniatur, quod Accidentis definitionem quandam exagitant, qua illud dicitur adesse vel abesse citra substantiæ corruptionem. Substantiæ enim corruptio, in hac Accidentis definitione, de Physico intelligitur interitu, per quam corruptionem substantia suam amittit naturam, & id definit esse, quod erat. Corruptio autem, in disputatione de peccato originis, longè aliud significat, horribilem videlicet illam totius humanæ naturæ deprauationem, ut neque agnoscere Deum, neque voluntati eius possit obsequi. Qua Amphibologia explicata, omnis ille, de definitione Accidentis, Manichæorum clamor in fumum abit.

Terriò, quòd Peccatum originis ipsam substantiam esse, dicunt, hominis corrupti, siue lapsi, qua

inreturpiter falluntur. Nam hoc suo Paradoxo probare conantur, inter corrupti hominis naturam, ipsamque corruptionem, nullum esse discrimen; & ita peccatum originis ipsam hominis substantiam esse volunt, ut prior illa substantia, in qua homo conditus erat, abolita per Diabolum, & destructa, debeat intelligi. Quapropter & hanc suis dogmatibus blasphemiam astruunt, Christum assumpsisse carnem alterius speciei, ut Illyricus loquitur: quod quidem eos fateri necesse est, quam diu inter corrupti hominis substantiam seu naturam, ipsamque corruptionem discrimen nullum faciunt; & quam diu non fatentur, Peccatum originis ad naturam hominis, accidentis instar, accessisse.

2.

Quicquid est inconforme legi Dei, id est peccatum.

Sed tota hominis natura inconformis est legi Dei.

Tota igitur hominis natura est peccatum.

Respondéo: Hoc argumentum multis laborat vitijs. Primum enim, in maiore propositione, committitur fallacia figuræ dictionis, in interpretatione Græcorum verborum. Nam prima Iohannis Epistola cap. 3. sic legimus, ἡ ἀμαρτία ἐστὶν ἀνομία. Vbi, si verbum verbo reddamus, ἡ ἀνομία, non significat in concreto, quicquid est inconforme, sed in abstracto, ipsam inconformitatem, aut, si ita dicere licet, illegalita-

tem.

tem. Iam, si huic maiori propositioni, ἡ ἀμαρτία ἐστὶν ἀνομία, minorem subiungamus (tota hominis natura est ἀνομία) statim apparebit alterum vitium Sophisticum, repetitio videlicet principij. Non minus enim quæritur; an ipsa hominis natura sit ἀνομία, quam quæri solet, vitium sit ipsa ἀμαρτία. Non autem ipsam hominis naturam vel ἀνομίαν, vel consequenter ἀμαρτίαν esse, inde manifestum est, quod quæ de substantijs, in quæstione quid sit, prædicantur, ea vel speciei rationem obtinent, si substantia ipsa indiuiduū quiddam sit, vel generis, si substantia, quæ subiecti locum obtinet, in pronunciando, sit species aliqua. Iam verò ἀνομία & ἀμαρτία neq; species est, neq; genus humanæ naturæ. Ergò de substantia prædicari non potest, in quæstione quid sit. Nam differentia propria & accidentia, non in quid sit, sed in quale quid sit, prædicantur: quemadmodum libenter fatemur, hominem ἀνομον & ἀμαρτολον esse, &c. Deinde breuiter ex ipsa Theologia responderi potest: & primum quidem ad Maiorem; eam non simpliciter veram esse, sed solummodò secundum quid. Quod enim inconforme legi Dei est, id est peccatum, quatenus videlicet est inconforme, non autem quatenus est substantia aliqua aut creatura Dei. Itaq; cum dicimus, aliquid esse inconforme legi Dei, duo possunt intelligi. Primum ipsa ἀνομία, in illo inconformi inhærens, siue ut Paulus ait, Rom. 7. τὸ κακὸν τὸ ἡμῶν παρὰ νόμον, malum nobis adiacens. Deinde illud ipsum subiectum, siue natura, in

qua est illa ἀνομία, vel cui malum illud adiacet. Iam, si priori modo illud inconforme intelligatur, videlicet de ipsa ἀνομία, concedenda est maior propositio, ut dicitur, 1. Ioh. 3. ἡ ἀμαρτία ἐστὶν ἀνομία. Si autem inconforme illud subiectum inconformitatis, ut ita loquamur, siue ἀνομίας, accipitur, tum negamus Maiorem, eiusque probationem petimus ab aduersarijs, quam nondum attulerunt. Maiore propositione sic explicata, facilis etiam est responsio de Minore: *Tota hominis natura est inconformis legi Dei, scilicet, ratione inherens.* In tota enim hominis natura nulla vis est aut facultas, neque animi, neque corporis, quæ peccato originis non corrupta sit, quæque non sit ἀνομία, siue inconformis legi diuinæ: Sed ipsa natura tam non est ipsa ἀνομία siue inconformitas, quàm subiectum quodcunque, non potest vnum idemque esse cum eo, quod subiecto inheret. Tota hominis substantia seu natura non dicenda est in conclusione, ipsa ἀνομία esse, siue peccatum originis, sed ἀνομία, hoc est, peccato originis corrupta. Discrimen autem illud inter τὸ ὁμαλὸν, καὶ τὸ ἀνόμαον, ut tam diligenter obseruemus, tota à nobis postulat religio Christiana. Quomodo enim Deum, creatorem nostrum esse possemus credere, si verum esset, ipsam nostram substantiam peccatum esse, quod neque probat, neque approbat DEVS. Rursus, quomodo credere possemus, aut CHRISTVM veram assumpsisse naturam humanam, aut naturam hanc nostram eius morte atque

meri-

merito ab ira Dei & æterna damnatione liberatam esse, cum filius Dei peccatum non assumpserit, neque peccatum redemerit, aut saluum fecerit? Denique, quanam erit spes resurrectionis nostra, si ipsa natura si usu substantia peccatum esse credatur? Non enim peccatum resurget, neque in æternam vitam introibit.

3.

Quicquid efficit omnia alia peccata, id est peccatum originis. Ipsum cor efficit omnia peccata Actualia.

Ergo, ipsum cor est peccatum originis.

Respondeo primum ad Maiorem: Quod efficit peccatum, non est peccatum originis; tanquam peccatum originis aliqua per se sit efficax substantia, cui proprie, & per se, actiones tribuantur, sed id quod peccato corruptum est, illud efficit omnia alia peccata Actualia. In peccatis enim illis Actualibus duo quædam sunt: vnum quidem Actio quædam naturalis, quæ ab ipsa substantia peccante efficitur, ut; cum fur extendit manum, ad rapiendam rem alienam, extensio illa manus est res naturalis. Alterum autem est vitium ipsius Actionis, quod videlicet manus rem alienam contrectat: quod vitium non ab ipsa natura, sed à corruptione, naturæ inherente, proficiscitur. Vnde manifestum est, non solum peccatum originis, sed naturam, peccato originali corruptam, omnia efficere peccata Actualia. Atque hæc natura rectè in Minore propositione appellatur Cor, secundum sacras literas,

quia ex corde exierunt cogitationes mala: sed cor illud peccato corruptum debet intelligi. Quapropter & David, pro remissione peccatorum orans, *cor nouum in se creari petit, & Spiritum re-ctum innovari in visceribus suis*. Vnum tamen & idem erat cor Dauidis, quod ad substantiam, & in peccato, & post renouationem, licet aliter postea, quam antea, affectum. Ergo, non ipsum cor, sed cor corruptum, actiones efficit malas. Ita etiam idem cor nō ipsum peccatum originis, sed peccato originis corruptum, debet appellari. Hic in conspectu sint duo ista Paulina pronūciata, in vno eodemq; prioris Epistol. ad Cor. 15. capite, *Caro & sanguis regnum Dei non potest hereditare, neq; corruptio & mortis sine corruptelam hereditat*; Et mox: *oportet corruptum hoc sine corruptibile induere incorruptelam, & mortale hoc induere immortalitatem*. Ex his pronuntiatis necessariō efficitur, maximum discrimen esse inter τὸ ὅραμα, quod regnum Dei non hereditat, & inter τὸ φασὶν, quod incorruptelam induet. Eodem pertinent & alia duo testimonia: vnum, 1. Iohan. 3. *In hoc apparuit filius Dei, ut soluat opera Diaboli*: Alterum Matth. 18. *Venit filius hominis seruare quod perierat*: Vbi rursus manifestum est, in homine lapsō discernendum esse inter illud, quod abolendum, & rursus inter illud, propter quod seruandum & restituendum venit, siue apparuit filius hominis. Quapropter & Paulus, ad Ephes. 4. *Veterem & nouum homi-*

hominem desecans, non abolitione substantiæ illos discernit. Sed illum quidem corrumpi dicit secundum concupiscentiam carnis, hunc autem secundum Deum condi in iustitia & sanctitate veritatis. Et 2. Pet. 3. Consimilis peccati originis extat descriptio, *quod sit φθορά ἐν κόσμῳ ἐν ἐμψυχία*, *Corruptio videlicet, quæ est in mundo per concupiscentiam*.

4.

Quicquid Spiritus sanctus per Scripturam maxime accusat, illud est originale peccatum.

Sed Spiritus sanctus per Scripturam maxime accusat ipsum cor.

Ergo, *Cor ipsum hominis, est peccatum originis*.

Respondeo: Maior non rectè definit peccatum originis, & sub generalitate & ambiguitate, Manichæi, non obseruantes controuersia statū, falluntur. Non enim quicquid accusatur a Scriptura, est peccatum ipsum, sed peccati reum. Et cor hominis à Deo accusatur, non quatenus est creatura ipsius, sed per accidens, propter inhærens seu adiacens malum, quod per lapsū primorum parentum acquisitum est. Et quid ē ipsa Scriptura discernit inter cor, & vitium in corde, vt Matth. 15. *Ex corde egrediuntur cogitationes mala, &c.* Item Ierem. c. 4. *Laua à malitia cor tuum Ierusalem, vt salua sis*. Idem probat Lutherus, super Euangelion Dominicæ Iudicæ, vbi inquit: *Das Hers seines wesens halben ist gut / aber der brauch ist böse vnd vom Teuffel*.

5.

Illud quod est in homine primus fons & radix omnium actualium peccatorum, id ipsum est peccatum originale.

Sed ipsum cor, seu ipsa deprauata natura, est fons actualium peccatorum.

Ergo, Cor seu natura deprauata, est peccatum originale.

R. Ex puris particularibus nihil sequitur: non enim sunt æquipollentia, *esse fontem actualium, peccatum, & esse peccatum originis*; illud enim, *esse fontem peccatorum actualium*, latius patet. Nam & de actualibus peccatis dicitur, *quod sint fontes peccatorum actualium*, & tamen non sequitur, *ea esse peccatum originis*: Vt, *Auaritia est radix omnis mali. Initium peccatorum*, ἀποσυσία est à Deo; *superbia est fons peccatorum*. Ebrietas est causa plurimorum peccatorum. Non ergo sunt æquipollentia, *esse fontem peccatorum, & esse peccatum originis*. Ad minorem: *Cor est fons Actualium peccatorum*, hæc propositio intelligenda est de vitiositate & prauitate cordis, de defectu & concupiscentia nobiscum nata. Cor enim, non ratione suæ substantiæ est causa peccatorum Actualium, sed ratione prauitatis hærentis in corde.

6.

Duo extrema, quæ conueniunt uni tertio, ea etiam inter se conueniunt.

Sed hæc duo extrema; videlicet, peccatum originis & cor hominis, conueniunt, uni tertio, scilicet,

licet, esse fontem actualium peccatorum.

Ergo, inter se conueniunt, & sunt Synonyma, peccatum originis, & ipsum cor hominis.

Respondeo: Nego Minorem, quæ falsa est. Nam, *esse fontem peccatorum actualium*, alia ratione dicitur de peccato originis, alia ratione de corde. Quando cor dicitur fons peccatorum actualium, monstratur ipsa praua substantia, gignens impuros motus. Cum verò de peccato originis dicitur, quod sit fons, causa monstratur, propter quam substantia malè agit.

Nec sanè, quæ aliquo modo saltem, & non per omnia conueniunt, in vno tertio, mox per omnia inter se consentiunt: *Alexander fuit Monarcha, & Nero fuit Monarcha; Ergo, Nero fuit per omnia similis Alexandro*. Nego consequentiam, quia plus est in conclusione, quàm in præmissis.

7.

Origo peccatorum in homine, est peccatum originis.

Anima rationalis est origo peccatorum.

Ergo, ipsa anima rationalis est peccatum originis.

Respondeo: Nego consequentiam, & ratio est, quia ex puris particularibus nihil sequitur. Maior enim est particularis.

Aliquid, quod est origo peccatorum in homine, est peccatum originis, sed non omne. Nam & cor est origo peccatorum in homine, & tamen non est peccatum originis, &c.

Lutherus in Gen. ait: Quod in homine fuit imago Dei seu originalis iustitia, id sequitur iam in eodem esse imaginem Sathanæ, seu iniustitiam originalem. Ratio consequentiæ promanat ex Reg. Dialectices: Contrariorum eadem est natura.

Sed ipsa substantia Anima fuit imago Dei ante lapsum.

Ergo, iam eadem uniuersa, nunc est imago Sathana.

Respondeo: Nego consequentiam. Nam & Maior & Minor sunt falsæ. Lutherus non ponit in loco indicato eam assertionem, sicut hic Illyricus recitat, sed tantum dicit: *peccatum originis demonstrare, quid fuerit iustitia originalis, & e contra.* Hæc longè commodius dicta sunt, quàm quod Illyricus ponit, *quod in homine fuit imago Dei, id nunc est imago Sathana.* Hæc sententia absurda, ne quidem per somnium Luthero in mentem venit. Minor est falsæ. *Nam ipsa anima nō fuit imago Dei,* teste Paulo, qui dicit, Sapientiam, iustitiam, libertatem & vitam fuisse imaginem Dei, seu iustitiam originalem in homine, Eph. 4. *Induite nouum hominem, qui conditus fuit secundum Deum, in iustitia & sanctitate vera.* Hæc verba declarant, imaginem Dei non fuisse ipsam animam rationalem, sed sapientiam, iustitiam, libertatem & vitam, quæ homo per lapsum amisit, animam verò eandem retinuit: imago Dei fuit in anima, non anima ipsa. Præterea, etiam si

iam si maximè concedatur, imaginem Dei ante lapsum, fuisse substantiam animæ: tamen inde non probatur, iam substantiam animæ esse peccatum originis post lapsum: eò quod Sathan, author peccati originalis, post lapsum, sicut hoc viceuersa de Deo rectè affirmatur, qui dedit homini substantiam animæ.

Nec semper valet Regula: *contrariorum est eadem ratio;* Non enim sequitur, *fides & diffidentia sunt contraria. Fide iustificamur: Ergo, & diffidentia.* Item, *iustitia est à Deo: Ergo, & peccatū.*

Illud quod operatur in homine omnem concupiscentiam, & facit omnia peccata actualia, est peccatum originis.

Anima autem seu substantia formalis, seu, ut Theologi loquuntur, cor humanum, operatur omnia peccata actualia:

Ergo, Anima seu ipsa substantia formalis animæ, est peccatum originis.

Respondeo: Flacius omnis victoriæ palmam ponit in hoc vnico argumento, sed plana & solida est solutio. *Ex puris particularibus, &c.* Maior enim particularis est: Non enim omne id, quod operatur in homine omnia peccata actualia, est peccatum originis. Vtroq; enim modo loquitur Scriptura: *quod cor gignat & fundat omnia peccata actualia,* Mat. 15. & *quod peccatū habitans in hōe operetur omnia peccata,* Ro. 7. Deinde, si ipsū cor hominis est pecc. orig. tum necesse est statui, vel Deū esse peccati authorem, aut Sathanam esse

rerum conditorem. Sed vtrique sententia est blasphemata, ergo nullo modo pie dici potest, *cor hominis esse peccatum originis.*

10.

Anima est causa & fons peccatorum.

Anima est à Deo.

Ergò, peccatorum causa est à Deo, & Deus est author peccati.

Respondeo: In tertia figura tantum fit particularis conclusio, & sic debebat inferri: *Ergò aliquid, quod est causa peccati, est à Deo:* Et hoc verissime dicitur, *Deus enim est conditor hominis: homo autem est causa peccati:* sed non sunt vnum & idem; *Aliquid quod est causa peccati, est à Deo, & causa peccati est à Deo.*

CONTRA.

Si illud, quod est causa peccati est à Deo.

Ergò, etiam causa peccati est à Deo.

Respondeo: Diuersitas est manifesta, quia causa prima non semper adiuvat secundam. Voluntas humana libertate donata erat, & sponte sua, Deo nec volente, nec probante, nec impellente, auertit se à Deo. Voluntatem condidit Deus, & voluntas est causa peccati, & tamen causa peccati non est à Deo, quia voluntas est agens liberum.

11.

In corpore Doctrina VVigandi aliquoties dicitur, ipsam deprauatam naturam esse peccatum originis.

Item, Naturam corruptam & peccatum originis esse Synonyma.

Ergò, VVigandus sensit olim cum Illyrico.

Respondeo: Scio, Illyricum destitutum testimoniis verbi diuini, vndiquaque corradere probationes suæ opinionis, & inter alias etiam ex D. VVigandi libris vult suum Manichæismum probare. Verum in hac re non agit Illyricus candidè; probè enim scit Flacius, D. VVigandū semper aduersatum fuisse isti errori, *quod peccatum originis sit substantia, &c., quod ipsa anima seu corpus sit peccatum originis*, sæpissime hoc testatus est D. VVigandus ad Illyricum, cum voce, tum scriptis, & solidè eius commentum refutauit. Ad citatas verò phrasas ex VVigandi libris, respondeo, *esse ἀνελογίαν in illis, & minus propriè* (sicut extra certamina multis accidit) *dici: ipsam deprauatā naturam esse peccatū originis, & esse hac Synonyma.* Hoc autem voluit dicere D. VVigandus (sicut etiam præcedentia & consequentia in istis libris ostendunt.) *Totam naturam hominis per peccatum originis esse deprauatam, & ipsam deprauationem naturæ seu vitiositatem, naturam, quæ & nativitate contractam, esse peccatū originis, quæ omnia peccata actualia producat, & gignat.* Hanc Responſionem esse veram ipse locus de peccato originali in Syntag. noui Testamēti indicat fol. 141. vbi disertè dicitur, *omnes homines esse peccato corruptos.* Item ibid. ait VVigandus: *peccatum originis esse vitium, seu deprauationē, seu malum in ipsa natura seu substantia hominum, qui*

Item,

H

naturali modo nascuntur. Sed quia unusquisque est optimus verborum suorum interpres, pro uoco ad ipsum authorem librorum, D. Præsidentem, qui se ipsum satis defendere, contra hanc calumniam poreft.

12.

Id quod dominatum est recto imperio ceteris animantibus, id fuit imago Dei.

Sed ratio fuit domina constituta super terras.

Ergo, ipsa ratio, seu rationalis anima est imago Dei.

Respondeo: Nego Maiorem, quæ ab Illyrico efficta est; Et cum quæritur propriè, *quid fuerit imago Dei, in homine, ante lapsum*, ad interpretem Paulum respiciendum est, qui dicit, Ephes. 4. *imaginem Dei fuisse iustitiam & sanctitatem veram, non ipsam animam.*

13.

Lutherus, VVigandus, & alij, sapè dicunt, hominem esse imaginem Sathanae.

Imago vero Sathanae nihil est aliud, quam peccatum originis.

Ergo, homo est peccatum originis. Et & per consequens, peccatum originis est substantia.

Respondeo: Phraſes istæ Doctorem Ecclesiæ, de imagine Sathanae, sobriè & dextrè sunt intelligendæ, cum enim Theologi dicunt, *hominem post lapsum gerere imaginem Sathanae*, significant, *hominem prauitate & peccato representare & imitari Sathanam.* Quod verò Illyricus

cx

ex hisce phrasibus elicit, *ipsam substantiam animæ esse imaginem Sathanae*, hoc ex nullius Theologi Orthodoxi libris, ne dum ex verbo DEI probabit. Nam contumeliosum est in Deum conditorem, dicere, *quod anima hominis, secundum præstantissimam sui partem, sit imago Sathanae*: Deus enim adhuc creat, conseruat & propagat animas, sicut in Catechesi dicimus: *Credo, quod Deus creauit me cum omnibus creaturis, quod corpus & animam mihi dedit, & adhuc sustentat.* Horrendum est cogitare, *quod Deus creet imaginem Sathanae*. Moyſes dicit: *Adam genuit Seth ad imaginem suam*: Et Paulus opponit inter se, *imaginem celestis, & imaginem terreni hominis*. De Substantiali Sathanae imagine, nihil nouit verbum Dei.

14.

Quod est essenziale, non potest esse accidens.

Peccatum est essenziale, teste Luthero.

Ergo, Peccatum non est accidens, sed substantia.

Respondeo: Est fallacia diuisionis. Nam Lutherus in loco isto, in sermone de triplici iustitia, Tom. 1. Lat. Ienens. dixerit se se explicat, *cur peccatum originis vocet substantiale seu essenziale: non quod per se sit substantia seu essentia; sed quod una cum essentia propagetur, per naturitatem, nec aliquando transeat, ut actualia peccata; item, quod totam essentiam corrumpat, &c.* Hæc enim sunt Lutheri verba. Ibidem addit, *sibi nihil rei esse cum Logicis, quum peccatum vocet substantiale.*

H

15.

Lutherus super Psalm. 51. ait, Homo peccator est substantia in Theologia.

Ergò, Lutherus Illyrico assentitur.

Respondeo: Lutherus ibi vocabulum *Substantia* sumit pro materia seu subiecto, non pro re, quæ sua natura per se subsistit: Sicut postea hæc verba subiungit: *Nam Theologiæ proprium subiectum est homo, peccati reus & perditus.* Item contra Latomum inquit: *Substantiam in disputatione de peccato, intelligo, non more Aristotelis, sed more Quintiliani.* Constat autem, Quintilianum vocabulum *Substantia* accipere non more Aristotelico, pro re, quæ sua natura subsistit, sed sumere pro materia, item, pro proprietate seu natura alicuius rei, quæ in subiecto hæret, & ipsam rei naturam describit. Sic enim ibidem inquit Lutherus: *Substantia peccati, est offensus Dei, proprietatis & natura, &c.* Nam postea addit Lutherus, *se substantiam accipere pro quidditate*, id est, pro natura alicuius rei. Et potest queri, *quæ sit substantia iustitiæ*, id est, *quidditas*. Qualitas est, quæ in re inest, & qualis ipsa sit, commonstrat. Lutheri verò hanc mentem esse, liquet ex eo, quod peccatum appellat *malum separabile*, super 38. Gen. ubi ait, *Sunt enim peccatum & mors mala separabilia*: Item, quod peccatum originis vocat *morbum & qualitatem*. Ita enim scribit super Psal. 90. fol. 534. *Sine igitur peccatum originis qualitatem, siue morbum vocauerimus, profectò extremum malum est, &c.* Tom. 4. lcn. *Qualitas verò*
& mor-

& morbus non est substantia, sicut pueri in Scholis uorunt.

16.

Lutherus in 3. cap. Gen. dicit, Imaginem Dei esse de essentia hominis.

Item, peccatum esse de essentia hominis.

Ergò, Lutherus facit cum Illyrico in hac controversia.

Respondeo: Primum est fallacia phraseos in formula *de essentia*. Nam *de essentia*, ut Dialecticis notum est, significat idem, quod per se accidens seu proprium, ut, *de essentia hominis est, numerare*, id est, *est proprium hominis*: Sic enim hanc phrasin explicant Sturmius & Erythræus, in Dialecticis suis libellis.

Secundò, Lutherus disputat in Gen. contra Pontificios Scriptores, qui negabant, *imaginem Dei esse connaturalem homini*, & dicebant, *esse externum ornamentum, sicut corona in capite puellæ*: Inde porro Scholastici inferebant, *hoc ornamento ablato, naturalia nihilo minus mansisse integra*, id est, voluntatem hominis esse per se bonam, & hominem posse præstare seu facere Legem, *quo ad substantiam facti*, ut loquuntur: atque ita leue quoddam accidens ex peccato faciebant, quale accidens & nos negamus: Interea tamen rectè contra Manichæos recentiores, cum bona declaratione, vocem *accidentis* usurpamus, non ut qualitatem vel quantitatem peccati ea describamus: Sed ut ipsorum substantiam refutemus, quandoquidem ipse Flacius fatetur; *nullum*.

esse tertium inter Substantiam & Accidens.

Tertiò, Lutherus in eod. com. super Genes. cap. I. fol. 18. dicit, *Adamum habuisse imaginem Dei in sua substantia*: appellat ibidem peccatum originis venenum instillatum in naturam hominis. Ergò non censet, institutam originalem, & peccatum originis huic contrarium, esse substantiam.

17.

Luth. super Psal. 51. ait: peccatum esse hoc totum, quod natura est ex Patre & Matre.

Ergò, Peccatum originis est substantia.

Respondeo: Nego consequentiam. Quia est fallacia figuræ dictionis. Et Lutherum ibi figuratè μεταφασικῶς concretum pro abstracto vltipare, ipse contextus indicat, mox enim subiungit: *Natura primum per peccatum corrupta est.* Et quidem ab hac figura Metalepsi etiam verbum Dei non abhorret, vt 2. Cor. 5. ait Paulus: *fecit eum peccatum*, id est, peccatorem vel reum.

18.

Christus dicitur in Scriptura peccatum. 2. Corinth. 5.

Christus est substantia.

Ergò, substantia aliqua est peccatum.

Respondeo: In factis literis vox peccati habet duplicem significationem, primò significat vitium intelligentis naturæ, & vitiosam actionem cōtrariam Legi Dei. Secundò significat reatum propter vitium, & rem ream, pollutam atq; damnatam. Hic diuersus vsus vocis peccati, dī-

tē po-

tē ponitur à Paulo, in dicto 2. Cor. 5. *Eum qui non nouit, &c.* Iam controuersia est, de vitio hominis: Argumentum verò de secundo vsu peccati loquitur; nihil itaq; ad rem facit.

19.

Homo dicitur peccatum.

Homo est substantia.

Ergò, Substantia est peccatum.

Respondeo: Concedo totum, si peccatum de reatu, seu re polluta & damnata, accipias. Si intelligas de vitio originis, falsa est Maior.

20.

Vitulus aureus dicitur peccatum.

Vitulus aureus est substantia:

Ergò, Substantia est peccatum.

Respondeo: Mutato genere prædicationis, &c. Vitulus aureus per Metonymiam dicitur peccatum; effectus pro causa efficiente ponitur.

21.

Homo dicitur semen Serpentis, filius Diaboli, Hostis Dei, &c.

Sed hæc atrociora sunt, quam si dicatur peccatum.

Ergò, homo rectè dicitur peccatum.

Respondeo: Concedo totum, si peccatum intelligas phrasi Hebraica, de subiecto reo, polluto & condemnato. Sed si vox peccati intelligatur, de peccato originis, falsum est argumentum. Differant enim subiectum vitiosum, & vitium in subiecto.

22.

Mala mens, malus animus, & pessima hominis natura, sunt summa iniusticia & peccatum originis.

Sed mens & animus sunt, Substantia.

Ergò, Peccatum est Substantia.

Respondéo: Mutato genere prædicationis, &c. Cum dicitur, *mala mens est summa iniusticia*; figurata oratio est: Nam, per Metonymiam, continens pro contento, & causa pro effectu ponitur; propriè loquendo: *non mens ipsa, sed malitia in mente & animo, est iniusticia.*

23.

Omne quod pugnat, cum Deo & Lege ipsius, est peccatum.

Sed cor hominis, mens, voluntas, ratio atq; peruersa natura (quæ sunt substantia) pugnant, cum Deo & Lege ipsius.

Ergò, Cor, mens, ratio, voluntas, natura sunt peccatum.

Respondéo: Si vocabulū peccati accipis phrafi Hebraica, pro re iniusta, damnata, polluta, concedo: tota enim hominis natura rea & contaminata est, propter iniusticiam seu peccatum. Sed controuersia nunc est cum Illyrico, *quid sit in homine peccatum originis*. In hoc sensu vocis peccati, nego Maiorem. Non enim omne, quod repugnat Deo, est vitium originis. Nam ipsa substantia Diabolorum & impiorum repugnat Deo, & tamen substantia ipsa, non est vitium ipsum, sed quiddam à Deo creatum.

Respondéo etiam ad Minorem, cor hominis,

nis, mens, voluntas pugnant cum Deo, non per se, quatenus sunt substantia seu creatura, sed propter malum hærens in illis.

24.

Peccatum est àvovla.

Àvovla verò non significat accidens, sed substantiam, pugnantem cum lege.

Ergò, peccatum est substantia.

Respondéo: Nego minorem simpliciter. Omnes enim docti & sani intelligunt, *àvovla* apud Iohannem non significare concretum, hoc est, substantiam, vel naturam conditam; Sed abstractum, id est, discrepantiam seu repugnantiam contra legem Dei, siue ea sit vitium naturæ, seu vitiosa actio. Est quidem in ipsa hominis substantia *àvovla*, propter quam & abijcitur merito; sed substantia ipsa *àvovla* non est. Nam res condita à Deo, à vitio, quod aliunde accessit, distinguenda est.

25.

Fons causa, & origo qualitatum & actionum, siue bonarum, siue malarum, non est accidens, sed substantia.

Peccatum originis est fons, causa, & origo omnium prauarum cupiditatum & actionum in homine.

Ergò, peccatum originis est substantia, non accidens.

Respondéo: Vera est Maior, si propriè loquamur, & de causa efficiente, non instrumentali agamus. Substantiæ enim sunt efficaces, & agunt per qualitates. Et, cum hoc sensu accipi-

tur Maior, Minor falsa est. Non enim propriè, peccatū originis est fons, vel causa efficiens prauarum cupiditatum & actionū: Sed potius cor ipsum corruptū peccato, mens excæcata, voluntas peruersa, & tota anima, inimica Deo & legi. Hæc est vera causa efficiens, fons & scaturigo omnium actualium peccatorum, vt & omnium motuum in corpore & anima. Hinc Christus inquit, Matth. 15. *Ex corde egrediuntur prauæ cogitationes, cades, adulteria, &c.* Iohan. 3. *Quicquid ex carne nascitur, caro est.* Et Luc. 6. *Malus homo ex malo thesauro cordis sui profert malum.* In his dictis Christi propriæ sunt locutiones. Quod verò Paulus ait, Roman. 7. *Peccatum per mandatum operabatur in me omnem cupiditatem:* Figurata locutio est: Pingit enim peccatum originis per prosopopæiam, vt sequentia manifestè restantur. Addit enim, *Peccatum per mandatum me decepit, & per illud me interfecit.* Et rursus: *Peccatum per bonum mihi operatum est mortem.* Vltatissimæ etiam sunt, in comuni lingua, eiusmodi formæ loquendi, in quibus accidentia dicuntur aliarum qualitatuum fons, vel causa, vel radix, vel origo; vt exempli causa: *Auaritia dicitur radix omnis mali; Superbia dicitur fons tristissimarum calamitatum, calor præter naturam generat acutos & periculosos morbos. Mors dinellit corpus & animam; Frigus gignit glaciem.* Nemo verò sanæ mentis dicet; Auaritiam, superbiam, mortem, calorem, frigus esse substantias. Ita nec Maior simplici-

DE SECTA MANICHÆORVM. 109
ter est vera, nec Minor propriè, absque omni figura intelligenda est.

26.

Anima, quatenus est rectè condita, eatenus est Dei creatura: quatenus verò corrupta est à Sathana, eatenus est peccatum originis.

Respondeo: Hæc cauillatio est nullius momenti. Cum enim quæritur de creatore animæ, de ipsa animæ substantia agitur, non de eius qualitate vel rectitudine, vel prauitate. Deus est conditor & sustentator animæ, non solum iustæ & rectæ, qualis fuit in Adamo integro, vel qualis est in homine aliquo renato; Sed etiam conditor & conseruator est animæ iniustæ, prauæ, non conuersæ, obnoxia iræ Dei, & æternæ damnationi, qualis est in omnibus impijs. Psalm. 32. *Qui finxit sigillatim corda eorum.*

27.

Eadem anima est à Deo, & à Sathana: ratione primæ creationis est à Deo; Sed ratione transformationis est à Sathana.

Respondeo: Nullum robur habet & hoc sophisma. Nam substantia animæ est à solo Deo, vt qui solus est conditor, & conseruator rerum, & in Propheta inquit: *Ego gloriam meam alteri non dabo.* Est igitur abominandum, cogitare, quod DEVS, vel in

creatione, vel in conseruatione animarum, socium admittit Sathanam: Sicut Illyricus impiè & blasphemè partitur opus creationis inter Deum & Diabolum, in confessione *cacodoxa*, fol. 238. vbi clarè dicit: *Hominem ratione materia, esse opus Dei; ratione verò formæ, opus Diaboli.* Atque ita potiorè partem hominis, videlicet *formam*: (vt omnes Philosophi, & etiam Illyricus ipse in suis libris, formam materiæ præferunt) tribuit Sathanæ, ignobiliorem verò partem Deo. Nam corpus hominis Philosophi vocant materiam, animam verò formam. In eod. lib. fol. 319. clariùs suam mentem aperit: Nam disertè dicit, *bonam animam ante lapsum a solo Deo creatam esse: prauam verò rationalem naturam, aut creaturam, quæ vocatur Originale peccatum, à Diabolo conditam esse.* Hæc enim sunt verba Illyrici.

28.

Sacra scriptura appellat homines impios, filios Sathanae, serpentis semen.

Ergo sunt conditi à Satana.

Respondeo: Sic appellantur, non à sua substantia, vel corporis, vel animæ, quasi ea vel creetur, vel formetur, vel sustentetur, vel propagetur à Sathana, quæ opiniones sunt blasphemæ: Sed de malitia hominum impiorum hoc est intelligendum, quam Sathan illis in seuit & inspirauit. Item de imitatione; siquidem Sathanam imitantur impij, atque eius ductu reguntur & feruntur. Verba Augustini super 8. cap. Iohannis, cum hac responsione conueniunt,

unt, ita enim ait, super illa verba Christi: *Qui ex patre Diabolo estis: Non ergo* (inquit) *de illorum natalibus aut essentia, sed moribus & studijs, hæc Christi verba exponi debent: Nam filij Diaboli erant, non nascendo, sed imitando, & quod se ab hoc seduci & moueri paterentur ad oppugnandam veritatem, & ipsum Dei filium, cui Diabolus, iam inde ab initio, semper infidiatus est.*

29.

Carnis voce, sæpè describitur peccatum originis, vt Ioh. 3. Quicquid ex carne natum est, caro est. Galat. 5. Caro concupiscit aduersus Spiritum. Et Paulus videtur promiscuè vti his vocibus, caro & peccatum.

Sed caro est substantia.

Ergo, peccatum est substantia.

Respondeo ad Maiorem, plurimùm differunt hæ voces, *caro & peccatum*. Vocabulum *carnis* latius patet. Significat enim corruptam hominis naturam, & subiectum, in quo hæret peccatum: deinde vitiosas & damnatas actiones, ortas ex carne. *Peccatum* verò, in hac controuersia, non significat subiectum, sed vitium in subiecto, *malum* nempe *originis, & vitiosa actiones*. Non sunt igitur Synonyma, *caro & peccatum*. Sunt ergo quatuor termini in hoc argumento: Nam in priori testimonio Iohannis, ibi Phrasis, *caro est*, idem significat, quod res rea seu polluta. In altero dicto Pauli significat *caro*, non substantiam, sed propriè accipitur pro vitijs carnis, seu pro carne, in qua sunt vitia, vt Luthe-

rus explicat, in 5. cap. ad Galat. primo lat. Tom. folio 442.

30.

Augustana confessio, Apologia, & Theologicaruditi, utuntur his vocibus in descriptione peccati, ut sunt: Defectus, caligo, corruptio, destructio, &c.

Sed haec voces non accidunt, sed substantiam significant.

Ergo, peccatum originis est substantia.

Respondeo: Simpliciter nego Minorem. Nemo sanæ mentis pro substantia accipit has voces, sed pro accidentibus. Præterea nullo exemplo sacrarum literarum potest demonstrari, verba privatiua, ut sunt: *Defectus, carentia, tenebre, caligo, amissio*, significare substantiam & subiectum. Præterea si peccatum est corruptio, necesse est, id distingui à subiecto, quod corrumpit. Est enim insolubile hoc argumentum:

Omnis corruptio fit in subiecto.

Peccatum originis est corruptio.

Ergo, necesse est distingui inter corruptionem & subiectum, seu rem corruptam.

31.

Omne opus Diaboli est peccatum.

Sed cor lapideum & induratum, mens excacata, &c. sunt opera Diaboli.

Ergo, mens & cor, quæ sunt substantia, sunt peccatum.

Respondeo: Minor est falsissima. Non enim cor, mens, aut anima est peccatum, sed durties

rities in corde, prauitas in anima, & cæcitas in mente, sunt opera Diaboli: & hæc verè sunt peccatum.

32.

Quicquid non est ex fide, peccatum est, Romanor. 14.

Sed cor & ratio in impijs sunt sine fide.

Ergo, cor & ratio sunt peccata.

Respondeo: Manifestum est, Paulum in dicto citato, non de substantijs, sed de obedientia, & de actionibus, quæ sine fide suscipiuntur, loqui. Et, si peccatum accipis, *pro reatu, vel reâ & polluta*, non negamus, *cor & rationem esse res reas, pollutas & damnatas*. Si verò de peccato originis accipiarur, non ipsum cor & mens, sed cordis prauitas, & mentis ignoratio, & animæ concupiscentia, est peccatum. Nam quo ad substantiam cordis & mentis, est ea ex Deo, fonte fidei.

33.

Accidens est, quod adesse vel abesse potest, extra subiecti corruptionem.

Peccatum verò corrumpit totam hominis substantiam.

Ergo, peccatum non est accidens, sed substantia.

Respondeo: Nego Maiorem. Falsa est enim definitio accidentis. Et do instantiam huius rei; *Defectus & aduersaria qualitates maxime corrumpunt substantiam, ut, morbi, febris, pleuritis, pestis, peripneumonia, sæpe interficiunt hominem, &*

tamen nihilominus sunt accidentia. *Vulnus est sanè accidens, & tamen fædè corrumpit corpus. Sic & peccatum.* Plenior definitio accidentis optimè congruit peccato; *Accidens est, quod per se non subsistit; nec est pars substantiæ, sed inest in alio mutabiliter.*

34.

Inclinationes, motus, cogitationes cordis pravae, in impijs sunt peccata mortalia.

Sed hac omnia oriuntur ex corde.

Ergò, multo magis cor ipsum, ut sentina talium malorum, est peccatum.

Respondeo: Sunt scopæ dissolutæ; Et aliud est in conclusione, quam in præmissis. Sic autem rectè infertur; *Ergò, peccata mortalia ex vitioso corde oriuntur, quod nemo negat.* Si verò *peccatum* in conclusione, non pro vitio natura, sed pro re maledicta & rea, phrasi Hebraica accipias, potest totum argumentum concedi. Sed tum Manichæorum delirio nihil patrocinator.

35.

Mala actiones requirunt positivam aliquam efficientem causam.

Ex homine verò multa oriuntur mala actiones.

Ergò est positivum malum, & causa efficiens peccatorum in homine.

Respondeo: Concedo argumentum, *cor prævum & malus animus sunt positivum malum, & causa efficiens peccatorum, & fons fontium omnium malorum.* Sed hinc non sequitur: *Ergò, cor est ipsa pravitās vel peccatum.* Differunt enim causa effi-

efficiens & effectus, differunt subiectum, & vitium, hærens in subiecto. Nam insolubile est argumentum: *Subiectum & res ipsi inherens, non sunt re ipsa unum.* Nam, *Cantharus non est vinum, nec vinum est cantharus.* *Peccatum est res inherens in homine vel in natura: ut Lutherus loquitur, in 5. cap. ad Gal. Ergò, natura & peccata non sunt unum & idem.*

36.

Scriptura in accusatione & descriptione peccati originis, utitur verbis significantibus substantiam, ut sunt, mens excœcata, intellectus obscuratus, voluntas prava, cor lapideum. Item, caro, sanguis, animalis homo, corpus peccati.

Ergò, peccatum ipsum est substantia.

Respondeo: Nego antecedens. Non enim potest doceri vllò dicto scripture, quodd vel Prophetæ, vel Apostoli vñ sint voce, significanter substantiam, quum propriè indicare voluerunt, *quid esset peccatum*, ut Iohannes ait: *ἡ ἀμαρτία ἐστὶν ἀνομία*, & quasi digito monstrat, *quid sit peccatum*, & solidam ponit definitionem. Aliud verò est, ostendere, *quid sit peccatum*, & aliud est, ostendere, *quod sit eius subiectum, quod propter peccatum abijciatur.* Ita sacra scriptura utitur interdum verbis substantialibus, in descriptione vel accusatione peccati, ut ostendat, Deum non tantum peccato, sed etiam subiecto, in quo hæret malum originis, irasci. Non autem volunt stabilire Illyrici furorem, quo ille affert, *peccatum esse substantiam.*

37.

Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde, ex tota anima, & totis viribus.

Ergo, innata integritas, & essentialis bonitas atq. dilectio fuit iustitia originalis. Et e contra: Peccatum originale est essentialis malitia.

Resp. Nego consequentiam; quia sunt scopæ dissolutæ. Imago Dei non fuit aliquid essentialis, sed bonitas, sanctitas, iustitia, vita æterna & beata, quæ bona omnia amisit homo. Hæc autem non fuerunt substantia hominis, sed accidens: Ergo non potest inde probari favor Manichæorum.

38.

Vetus homo est substantia.

Sed vetus homo cum suis cupiditatibus est peccatum originis, Ephes. 4.

Ergo, peccatum est substantia.

Respondeo ad Minorem, *vetus homo, & peccatum originis*, non sunt unum & idem. *Vetus homo* latius patet, complectitur enim subiectum, corpus & animam, deinde vitium in natura, & simul mortem, quam circumfert homo propter peccatum. Sed *peccatum originis* proprie vitium & malitiam in natura significat, non ipsam substantiam. Falla est igitur Minor.

39.

*Peccatum Juda stylo ferreo exaratum est in tabula cordis. Ier. 17. Cor hominis prauum & arum-
nosum est. Ier. 17. Video aliam legem in membris
meis. Rom. 7.*

Ergo, peccatum originis est substantia.

Respon-

Respondeo: Ieremias, cum dicit, *peccatum insculptum esse cordi*, diserte ostendit, aliunde esse substantiam cordis, & aliud insculptum peccatum, quantumvis alte impressum. Deinde cum, *cor*, dicit, *prauum & arumnosum esse*, non inde sequitur, *cor esse ipsam prauitatem*. Differunt enim subiectum, & vitium subiecti. Paulus quidem appellat peccatum, *legem in membris militantem*; sed hinc non sequitur, *peccatum esse substantiam*. Nam & contrariæ qualitates inter se pugnant. Et cum nominat *legem in membris*, ostendit, aliud esse membra, id est, potentias, atque ipsam substantiam animæ, aliud peccatum seu iens in anima. Et ut Augustinus per Tropum dicit: *In homine pro civile bellum existere*. Sic & Paulus Metaphora est usus.

40.

Peccatum est corruptio.

Sed corruptio significat Paulo substantiam. 1. Corinth. 15.

Ergo, peccatum est substantia.

Respondeo: Nego Minorem. Paulus enim, ut ostendat, quomodo intelligi velit, quod dixerat, *Caro & sanguis regnum Dei non possidebunt*: addit; *Neque corruptio incorruptibilitatem*: quasi dicat; *Substantia quidem carnis manebit, & saluabitur, sed facta mutatione*. Corruptio enim abolebitur, & restituetur integritas homini, animale quoque induet spirituale.

41.

Paulus ait: Nos transformari à Spiritu sancto.

Ergò, necesse est, nos prius à Sathan in ipsius imaginem fuisse transformatos.

Respondeo: Consequens nego. Nam contraria opponuntur iuxta differentias, quibus dissident. Sathanas non est opponendus Spiritui sancto conditori, ut rerum malarum conditor & formator; non enim est omnipotens. Hoc solum sequitur ex phrasi Paulina; *quia transformamur à Spiritu, ergò destructa fuit in nobis imago Dei, ergò in peccatis fuimus mortui, ergò noua lux in nobis creatur & formatur.*

41.

Maledictio Dei mutat res optimas in pessimas.

Ergò, & Sathan potest hominem in suam imaginem substantialiter transformare.

Respondeo: Consequens est negandum, quia Sathan nequaquam eius est potentiæ, cuius est Deus. Corruptere quidem & deformare potest Sathan creaturas Dei cum ipsi permittitur: Sed novas species, aut substantiales formas creare, nequaquam potest, sicut præclare dicitur in lure Canonico, 2. parte 26. causa Quæst. 5. Episcopi. *Quisquis credit, posse fieri aliquam creaturam, aut in melius deteriusve immutari, aut in aliam speciem vel similitudinem transformari, quam ab ipso omnium creatore, pagano & infideli deteriore est.* Ambrosius etiam præclare inquit: *Nemo potest mutare naturam, nisi qui Dominus sit nature.* Nam sicut tota rerum natura Dei opus est; Ita mutare eandem, eiusdem quoque opus est.

Seri-

43.

Scriptura testatur, homines impios similes esse brutis: Psalm. 49. Et ipsa natura mutata est, teste Augustino.

Sed in brutis planè alia est forma substantialis, quam fuit in Adamo integro.

Ergò, per peccatum nouam adeptus est homo formam substantialem.

Respondeo: A non distributo ad distributum non valet consequentia. Impij brutis similes sunt, secundum quid, non simpliciter: carent notitia Dei, iustitia, intellectu æternorum bonorum, curant tantum ventrem, ut bruta. Non verò carent impij anima rationali.

44.

Deus non est iniustus.

Sed Deus esset iniustus, si hominem, propter accidens solum, tam atrociter puniret.

Ergò, peccatum non est accidens.

Respondeo: Nego Minorem, quæ non abest à blasphemia, ideoque neganda constanter. Adulterium Davidis fuit accidens, & tamen, iustissimo iudicio Dei, non solum atrociter est punitus David, sed etiam meruisset in æternum abijci, nisi per penitentiam impetrasset veniam. Adæ inobedientia, in esu pomi, fuit accidens, fuit enim prauus motus voluntatis, & tamen Deus iustissime damnauit Adamum, & totam posteritatem, propter hoc tetrum accidens.

45.

Si peccatum esset accidens, tantum accidentia essent corrupta, & naturalia integra.

Sed naturalia sunt corrupta.

Ergo, peccatum non est accidens.

Respondeo: Maior est falsa; Nam multa sunt accidentia, quæ sædissimè corrumpunt substantiam & naturalia. Morbus est accidens, & sanè nemo potest negare, morbo destrui & confici corpora. Cæcitas est accidens, & sædissimè destruit oculum. Sic peccatum, licet sit accidens, rotam hominis substantiam corrumpit, & ipsa naturalia destruit. Cædes est accidens, & tamen horribiliter vastat conscientiam, & lacerat animam.

46.

Tantum dua sunt partes hominis, corpus & anima; seu spiritus, non est tertia.

Virg^o, pars peccato corrupta & destructa est.

Ergo, peccatum est substantia.

Respondeo: Plus est in conclusione, &c. Sic enim rectè concluditur; Ergo, nulla pars hominis est illæsa, aut immunis à peccato. Plurimum verò differunt: *Tota natura est corrupta, & corruptio est substantia.*

47.

Caro significat rem penitus damnatam & pollutam.

Sed totus homo caro est.

Ergo, in homine non est bona Dei creatura, quæ distinguere debet à peccato.

Respon-

Respondeo: Totus homo omnino est corruptus, nec potest dici bona creatura, quæ ex toto est peccato infecta & depravata; ac damnat DEVS suam creaturam, propter deformitatem peccati & confusionem. Necessè est tamen, distingui, inter rem conditam à Deo, & peccatum, quod accessit. Caro & sanguis sunt substantiæ, conditæ à Deo: Sed quia peccato inquinatæ sunt, abijciuntur. Spiritus animæ est substantia condita à Deo, quoad materiam & formam substantialem: Sed malitia, quæ accessit, non est à Deo, & propter hanc Spiritus conditus est reus.

48.

Semen Dei in pijs est positum bonum, videlicet Spiritus sanctus & novus homo.

Ergo, & semen Sathane in non renatis est positum malum, & substantia.

Respondeo: Concedo argumentum. Facendum est enim, spiritus impuros esse in impijs. Et non renati, qui sunt substantia, dicuntur semen Sathanæ, non quod eiusdem cum ipso naturæ sint, sed quod in ipsis sit semen Sathanæ, id est, peccatum originis, & quod ipsum imitentur, & ab ipso ferantur & ducantur ad ipsius libidinem. Differunt autem, *impius peccator est substantia, & peccatum est substantia.*

49.

Homo indiget transformatione, regeneratione, & noua creatione.

Ergo, fuit in eo substantialis forma Sathane.

Respondeo: Nego consequentiam, quia Sathanas non est conditor, qui substantiales formas infundat, nec necesse est, Sathanæ imaginem poni, ubi Dei imago non est. Ex antecedente sequitur, hominem in peccato mortuū esse, & destitui vitæ spirituali, eò quod noua creatione eget.

50.

Forma est, quæ dat esse rei.

Sed notitia mentis, iustitia, bonitas, fuerunt in Adam forma substantialis: nunc in homine corrupto, tenebra, iniustitia, malitia, sunt forma substantialis hominis.

Ergo, iniustitia & peccatum originis sunt substantia.

Respondeo: Minorem nego; iustitia enim & bonitas, non fuerunt forma hominis substantialis, sed accidentalis: alioquin homo, amissa iustitia & bonitate illa, post lapsum non esset homo, sed noua quædam species. Ita nec contraria vitia, iniustitia, malitia, &c. sunt formalis substantia hominis.

51.

Omnis corruptio substantiæ, abolita priore forma substantiali, introducit nouam, eamq; substantialem formam.

Per peccatum totus homo est corruptus, tam quæ ad animam, quam quæ ad corpus.

Ergo, peccatum introduxit nouam formam hominis, eamq; substantialem.

Respondeo: Primum, Si quis loquitur, loquatur ut eloquia Dei, ait Petrus. Cum igitur hoc

hoc principium, ex quo Maior formata est, sit ex Physica desumptum, non euerit veritatem cœlestem. Sed respondeo breuiter: Non corruptio, sed generatio nouam formam introducit; in anima autem hominis, siue per peccatum, siue per restitutionem Spiritus, nō fit Physica vel generatio, vel regeneratio alterius speciei; sed planē Spiritualis, quæ non ex Physica, sed ex verbo Dei æstimanda est. Præterea ipse Illyricus, qui tamen victoriæ palmam constituit in hoc argumento, sibi ipsi contrarius est, in hac doctrina de corruptione. Nam in clauis secunda parte fol. 488. disertè faretur, se in hac disputatione loqui de corruptione Physica. In sua verò Confessione latina 241. asserit; se loqui de corruptione Spirituali, vnde apparet incertitudo doctrinæ Illyrici.

52.

Iniustitia est constans & perpetua voluntas, ius suum cuique tribuendi. Et contra iniustitia est constans & perpetua voluntas nemini tribuens, quod suum est.

Sed voluntas est substantia.

Ergo, & iustitia & iniustitia originalis sunt substantia.

Respondeo: Est fallacia æquiocationis in vocabulo voluntas. Aliàs enim substantiam significat, vt in Physicis de Anima, aliàs nō ipsam substantiam animæ, sed sententiam definitam & animi propositum, sicut in hac I. C. definitione usurpatur.

§3.

Omne segmentum cordis est malum omni tempore.

Hic utitur Moyses verbo substantiali.

Ergo, peccatum originis est substantia.

Respondeo: Non illo loco propriè Moyses disputat, quid sit peccatum, sed arguit peccantem naturam, quæ in vniuersum contaminata, deprauata & ad malum prona est.

§4.

Hostis Dei in nobis existens est peccatum originis.

Sed hic hostis est ratio humana, qua est substantia.

Ergo, peccatum originis est substantia.

Respondeo: Non ipsum peccatum sed anima peccans, propriè loquendo, est hostis Dei. Paulus vocat peccatum originis, legem militantem, sed figuratè loquitur, quod enim peruersæ naturæ est, hoc tribuit ipsi prauitati.

§5.

Peccatum operatur, quod substantia est proprium.

Ergo, non est accidens.

Respondeo: Ipsi etiam qualitatibus varij tribuuntur effectus & operationes, calor solis est qualitas, & tamen multiplicia & insignia operatur in toto mundo: Morbus in corpore est qualitas, & tamen varia efficit, in quibusdam Phrenesin, in aliis paralyfin, tandem mortem infert.

Si

Si contendās, operationes omnes propriè à substantiis proficisci, hoc tamen fatendum tibi erit, substantias per qualitates, tanquam per instrumenta operari. Atque hoc modo figuratà locutio erit, quia instrumento tribuitur, quod est subiecti proprium.

§6.

Fons peccatorum actualium in homine est vetus Adam.

Peccatum originis est fons peccatorum actualium.

Ergo, Peccatum originis est vetus Adam.

Respondeo: Ex puris particularibus nihil sequitur, Maior enim non est completè vniuersalis. Non enim rectè dicitur: Quicquid est fons peccatorum, id est verus Adam, quia non solum verus Adam, seu potius Adam iuxta suam vetustatem, sed etiam Diabolus, tum in semetipso, tum in hominibus est fons peccatorum. Minor quoque huius argumenti nō extat hisce verbis in sacris literis. Quum verò Paulus ait, *peccatum, in se operari omnem concupiscentiam*, tum figuratè loquitur, per Protopopeiam describens hominem tanquam subiectum, in quo peccatum habiter.

§7.

Quicquid legi Dei non est conforme, id est peccatum.

Sed tota substantia corrupta legi Dei non est conformis.

Ergo, tota substantia corrupta, est peccatum.

Respondeo: Nego consequentiam, quia est
 elucida Amphibolia; Nam vox *peccati*, in Mino-
 re significat rem ream offendentem Deum, &
 promerentem pœnas. Deinde si in Minore in-
 telligas corruptionem, quæ totam hominis sub-
 stantiam occupavit, sanè vera est: Si verò acci-
 pias pro ipso corpore & anima, falsa est. Non e-
 nim substantia per se ratione essentiae, sed ratio-
 ne mali hærentis in ea, legi Dei repugnat. Si in
 conclusione vox *peccati* intelligatur, pro re rea
 & polluta, potest ea concedi. Si verò in specie
 pro peccato originis accipiat, falsa est.

58.

Quicquid filius Dei destruit est peccatum.

1. Ioh. 3.

*Sed filius Dei venit, ut destruat hoc caput pecca-
 ti & mortis.*

Ergò, Cor lapideum est peccatum.

Respondeo: Nego consequentiam, quia sunt
 scopæ dissolutæ: & Maior est falsa, cælum enim
 & terra destruuntur, & tamen non sunt pecca-
 ta. Item regna & imperia huius mundi destru-
 untur à Deo, nec tamen inde sequitur, ea esse
 peccatum originis.

Deinde est ambiguitas in voce *peccati*. Nam
 hic in Maiori tantum accipitur, pro re polluta
 & damnata, id quod nemo inficiatur. In con-
 clusione verò Illyricus sumit pro peccato origi-
 nis, quasi illud sit substantia, & hoc improbamus.
 Minor quoque mutilatè citat dictum Iohannis,
 quod ita sonat: *Filius Dei venit, ut destruat ope-
 ra Dia-*

ra Diaboli. Ex hoc verò dicto. Manichæismus
 nō probari potest. Postremò etiam si corpus de-
 struatur propter peccatum, tamen idem corpus
 resurget in nouissimo die.

59.

*Quicquid hominem facit iniustum & reum iræ
 Dei, id est substantia.*

*Sed peccatum facit hominem iniustum & reum
 iræ Dei.*

Ergò, Quoddam peccatum est substantia.

Respondeo: Maior est falsa. Nam Deus puni-
 uit primos parentes propter ambitionem, esum
 pomi, contemptum mandati, &c. quæ tamen
 non sunt substantia: Item, homo reus est iræ Dei
 propter concupiscentiam, propter malas cogi-
 tationes, &c. & hæc tamen non sunt substantia.
 Ergò etiam Deus propter accidens irascitur ho-
 minibus. Maiore igitur huius argumenti falsa,
 conclusio irrita est.

60.

*Quicquid Lex prohibet, est iniustitia seu pecca-
 tum.*

Lex verò vetat, pessimam essentiam.

Ergò, pessima essentia est peccatum originis.

Respondeo: Minor est falsa. Nam Deus ho-
 minis essentiam nō accusat, quia est essentia: ea-
 tenus enim opus Dei est, sed quia mala & corrupta
 est; ergò est falsa.

61.

Prauus rex in homine, cognoscens Legem Dei,

*nouum hominem, ac Spiritum eiusq³ acerrimè ref-
stens, est originis peccatum.*

Vetus Adam est pessimus ille Rex.

Ergò, vetus Adam est peccatum originis.

Respondeo: Maior est falsissima & blasphem-
ma; Non enim de peccato dici debet, quod co-
gnoscat legem Dei, nouum hominem ac Spiritum;
quia peccatum per se non est res intelligēs,
id quod solius hominis proprium est. Minor est
ambigua, & caret probationibus, non enim ver-
bum Dei & saniores Theologi sic loquuntur,
quod vetus Adam sit pessimus ille Rex, Paulus verò
ad Rom. 7. figuratè de peccato loquitur.

CONFVTATIO ARGVMENTORVM, QVIBVS NEGATVR, PECCATVM ORI- ginis esse accidens.

62.

Accidens est quiddam leue.

Peccatum originis est accidens.

*Ergò, peccatum originis est quiddam leue, quod
accidens dicitur.*

Respondeo: Nego consequentiam. Ratio est,
quia ex puris particularibus nihil sequitur. Ma-
ior enim non est vniuersalis. Nam multa sunt
accidentia, quæ nou sunt leue quiddam, sed gra-
uissima potius & perniciosissima res; vt potio
veneni, morbi, pestes, sunt corruptiones mem-
bræ

seræ totius substantiæ: Stupra, virginitatem, ad-
ulterium, castitatem coniugalem auferunt. Hæc
accidentia nequaquam sunt res leues.

63.

*Accidens est, quod adesse vel abesse potest, citra
subiecti corruptionem.*

Peccatum originis est accidens.

*Ergò, illud potest adesse siue abesse citra humane
substantia corruptionem.*

Respondeo ad Maiorem. Est falsa definitio,
quia non est vniuersalis, quæ omnibus acciden-
tibus conueniat, sed tantum quibusdam; eam-
que ob causam etiam à Philosophis repudiatur.
Proprie autem accidens vocatur, *quod nō est ipsa
substantia rei, sed in aliquo est mutabiliter*. Sic Mi-
nor patet, *quod peccatum originis non est ipsa sub-
stantia hominis*, id quod ex verbo Dei manife-
stum est. Nam sine peccato originis substantia
hominis est condita, & consistit ante lapsum.
Imò & natura humana, quam filius Dei suscep-
pit, fuit sine omni peccato originis. Deinde hæc
ipsa nostra substantia, quæ constat corpore & a-
nima, erit aliquando sine peccato originis. Er-
gò manifestissimum est, *rectissime dici, peccatum
originis esse accidens, tum, quod accessit ad substan-
tiam hominis, tum quod aberit à substantia homi-
nis post resurrectionem, ipsa substantia manente in-
perpetuum.*

Accidens est quod forinsecus seu aliunde accedit.

Sed peccatum originis in posteris Adæ, non accedit forinsecus, sed innascitur, estq; in ipsa materia hominis.

Ergo, peccatum originis non potest dici accidens.

Respondeo: Maior falsa est, quia multa accidentia etiam nascuntur cum substantia, ut sunt colores, proportionales membrorum, & alia quedam, proprietates & vires in animalibus, in herbis, lapidibus: nascuntur cum multis brutis quedam feritates, quæ tamen arte corrigi, & ad cicurationem quandam deduci queunt. Est igitur Maior tantum particularis, non est vniuersalis. Non enim recte potest dici: *Accidentia sunt quæ tantum forinsecus accedunt, &c.*

Accidens est, quod foris tantum adheret substantia, ut fucus puella, color in pariete.

Peccatum originis est accidens.

Ergo, tantum foris adheret substantia hominis.

Respondeo: Maior est inutilis & falsa. Nam accidentia non tantum extra substantiam, sed intra eam quoque existunt. Certè eruditio, memoria rerum, affectus, sunt interiora accidentia.

Accidens est, quod mutabiliter est in aliquo.

Sed

Sed peccatum originis non est mutabiliter iam in homine, donec in hoc mundo vinit.

Ergo, peccatum originis non meretur dici accidens.

Respondeo: Maior non sic intelligenda est, aut restringenda, quasi accidentia omnia mox possint tolli aut mutari, sed quod aliquando sint mutabilia. Ad Minorem itaq; respondeo: Reatus in hac vita, per fidem in Christum remouetur, & inchoatur quedam nouitas, sed erit tempus, nempe in resurrectione, ubi prorsus ex substantia hominis remouebitur peccatum originis, id quod nemo sanus inficiari poterit.

Si peccatum originis est accidens, tunc tantum accidentia in homine, & non ipsa substantia hominis est corrupta.

Sed vos sic docetis.

Ergo, &c.

Respondeo ad Maiorem: Hypothesi nil ponit; ut si dicas, *si asinus habet pennas, volabit.* Inde est fallacia, secundum non causam ut causam, nam in subiecto Maioris non inest causa, cur eius prædicatum consequatur. Possunt enim utraque membra istius propositionis recte & verè consistere: nimirum, *& peccatum esse accidens, & non tantum accidentia, sed substantiam ipsam esse corruptam*, id quod nos docemus & profiteamur. Sed connexionem, qua prius argumentum destituitur, videamus.

Accidentia mala, non substantiam rei, sed so-

Iammodo eius accidentia corrumpunt.

Peccatum originis est accidens.

Ergo non substantiam hominis, sed accidentia ipsius duntaxat corrumpit.

Respondeo: Maior est falsissima. Nam venenum, lepra, ipsam quoque hominis substantiam corrumpunt, id quod a *Philosophis* quoque in multis creaturis docet.

68.

Si peccatum originis est accidens, tunc Christus tantum pro accidentibus est passus: qua quidem asseruatione nil potest dici in filium Dei contumeliosius.

Sed Christus pro tota hominis substantia est passus.

Ergo, peccatum originis non est accidens.

Respondeo: Est fallacia secundum non causam ut causam. Nam in Maiori nulla est connectio. *Utraque enim membra possunt stare, & peccatum originis esse accidens in hominis substantia, & Christum non passum esse pro solis accidentibus.* Ratio est evidens, quia totam hominis substantiam inuasit, penetrauit, occupauit, corrumpit. Ergo, totam hominis substantiam Christus redemit & saluat. Maior itaque nascitur ex præstigijs superioribus, quasi accidens sit res leuis, extra substantiam hominis posita, inefficax.

69.

Si peccatum originis est accidens, tum eo ablato, substantia hominis est integra.

Sed

Sed substantia hominis non est integra, hoc est, non habet imaginem Dei, licet peccatum originis auferatur,

Ergo, peccatum originis non est accidens.

Respondeo: Maior est fallacia secundum non causam ut causam, hoc est, nulla est coherrentia. Ratio est, quia hoc accidens, nempe, *peccatum originis*, effecit, ut multa ingentia bona sint amissa, scilicet, imago Dei in rebus Spiritualibus, & ut tota hominis massa sit deprauata. Nascitur autem fucus in Maiori tantum ex eo cauillo: *Accidentia duntaxat foris in substantiis herere, non penetrare, non corrumpere eas, esse leuia mala.* Verum ista, cum puerilia, tum manifestè falsa esse, nemo non videt, qui in doctrina pietatis mediocriter est institutus. Dicebat quidam, *peccatum originis se perinde habere in homine, ut allium, Magneti allium, quod eiusdem naturalem vim, trahendi ad se ferrum, impediret. Verum eo remoto, Magnetem vim suam, quam intra se retinisset, licet externo impeditus Accidente fuisset, iterum exercere & exercere.* Sed nequaquam peccatum originis tale accidens est. Exstinxit enim in homine lucem de Deo, abstulit iustitiam ex tota hominis substantia, deprauauit animam & corpus, adeo, *ut sensus carnis sit inimicitia aduersus Deum.* Romanorum octauo: opus igitur habet, tota substantia hominis regeneratione, restoratione Spirituali. Iohannis primo, ut iam dicemus.

Quicquid opus habet regeneratione, id non potest dici accidens.

Sed peccatum originis opus habet regeneratione.

Ergò, non potest dici accidens.

Respondeo: Minor est manifestè falsa. Non enim peccatum originis regeneratur, sed tota hominis substantia regeneratur; Ita quidem, ut auferatur peccatum originis; Primum in hoc mundo, imputatione iustitiæ per Christum acquisitæ, & quadam inchoatione nouitatis. Deinde in resurrectione, ex tota hominis substantia in vniuersum delebitur, & tota imago DEI nobis restituetur. Si minorem ita formares, *sed substantia hominis opus habet regeneratione. Ergò, substantia hominis non est accidens;* cōcedendum esset totum argumentum.

Substantia non est accidens.

Tota hominis substantia appellatur peccatum.

Ergò, non est accidens.

Respondeo primo ad Minorem. Nusquam docet sacra Scriptura, *homo est peccatum originis.* David inquit: *Ecce, in iniquitatibus conceptus sum.* Hæc autem sententia non aequipollet illi, *hominis substantia est peccatum originis.* Testatur enim hoc loco tantum Propheta, se in conceptione sua imbutum fuisse peccato originis. Deinde in Minori peccatum significat, phrasi

Hebraica

DE SECTA MANICHÆORVM. 135
Hebraica, *rem ream & damnatam à Deo, nisi per Christum fiat remissio.*

Quæ in Scriptura sacra substantialibus nominibus efferuntur, non possunt dici accidentia.

Sed peccatum originis substantialibus verbis efferitur.

Ergò, peccatum originis non potest dici accidens.

Probatur Minor, quia Scriptura vocat carnem *cor Adamantinum, legem membrorum, scoriæ, cernicem ferream, &c.*

Respondeo: Simpliciter nego Minorem, Ratio est quod regula Scripturæ est, *differre locutiones simplices & figuratas.* Item, *figuratas locutiones reducendas esse ad simplices locutiones.* Hæc nunc ad allegata testimonia applicentur. *Caro concupiscit aduersus Spiritum,* est synecdochica locutio, complectens & substantiam hominis, & eius deprauationem. Simplex autem oratio, *Caro corrupta concupiscit aduersus Spiritum.* Nam opus DEI ab opere diaboli necesse est discerni.

Cor Adamantinum, cernix ferrea, scoria, sunt Metaphoræ, quibus corruptio substantiæ exprimitur. Nam cor non est ipse Adamas, sed duritie adamantem, cernix ferrum repræsentat. Porro, phrasi illa, *lex membrorum,* non hoc vult, peccatum originis esse ipsamet membra hominis, *sed in membris,* ut loquitur Paulus, est quiddam potens & efficax malum, quod meta-

phoricè *legem* appellat. Est ergo fallacia compositionis & diuisionis, *legem* & ipsa membra pro eodem vsurpare. Membra quidem ipsa hominis, per se sunt substantia. Nam hoc in loco membra, *totum hominem, corpus & animam hominis*, Paulus vocat. At *lex in eis*, de qua hic Paulus disserit, est accidens, quia membra obsidet, ligat, atque impellit ad mala.

73.

Quicquid vocatur substantiale, vel, de essentia, id est substantia, & non est accidens.

Lutherus ipse, peccatum originis vocat. substantiale, item, de essentia.

Ergò, non est dicendum accidens.

Respondeo: Nego Maiorem, quia sententia genuina & propria, ex authore earum phrasium petenda est. Nam vocabulum *substantia*, varias recipit significationes. Sic etiam quando dicitur, *aliquid de essentia esse*, non eodem modo intelligitur; id quod ex Minori, quæ in primis hic est *νευθμενον*, patebit.

Ex Minore igitur rectè ex Luthero respondetur, qui in enarratione Geneseos, ubi his vocabulis vtitur, nequaquam asserit, *peccatum originis esse substantiam*. Ratio illustris est, quia disertis verbis inquit: *peccatum esse fermentum Diaboli, quonatura infecta est*: Genes. 42. His verbis palàm naturam ipsam hominis, & fermentum eius, quod accessit, discernit; sic inquit: *materiam hominis esse vitiatam*. Secunda ratio est, quod

quod propositum Lutheri est, Scholasticorum deliramenta refutare, qui affirmant, *naturalia post lapsum mansisse integra*: Item, *peccatum originis esse quiddam extrinsecum & leue malum, sicut corona in capite puella*. Huc igitur omnes vires intendit Lutherus, peccatum originis totam hominis naturam penetrasse atque corripuisse, ita vt nihil sanum, nihil immune sit a peccato, in tota hominis massa. Sic scilicet ait, *peccatum esse substantiale*, quod substantiam hominis deprauauit. Sic ait, *esse de essentia*, quia non hæret in cute, tanquam color in pariete, fucus in facie, allium in magnete; sed in ipsa hominis essentia habitat, vt loquitur Paulus: *ἀλλ' ἡ ἀμεγάλῃ διακρίσει ἐν ἐμοί*. Non igitur fas est, contra mentem, intentionem & expressa Lutheri verba, ex hoc loco exculpere istud dogma, quasi docuisset, *peccatum originis esse substantiam*, id quod illi viro ne somnianti quidem, in mentem venit.

74.

Respositiua non est accidens.

Peccatum originis est posituum malum.

Ergò, peccatum originis non est accidens.

Respondeo: Est fallacia æquiuocationis. Nam terminus ille, *respositiua*, in Maiori intelligitur de substantia, in Minori verò de accidente. Nam ea locutio Philosophica interdum de substantia, interdum de accidentibus vsurpatur.

Maiores itaque est particularis. Nam si fiat vniuersalis, utpote, *omnis, nulla res positiva est accidens*, falsa est. Porro, opponuntur sibi inuicem, *privatio, & positio rei contraria*. ut in curatione morbi, priuatur substantia morbo, & reponitur sanitas: disciplina priuat hominem malis moribus, & reponit bonos mores: Item, mala sodalitia priuant hominem pietate & honestis moribus, & ponunt atque substituunt impietatem atque malitiam. Sic, virtutibus sublati, succedunt vitia seu mali habitus.

Ad Minorem: Sic, in doctrina de hominis corruptione, dicitur, *peccatum originis esse, non tantum priuationem iustitie originalis, sed etiam habitum corruptum*, ut loquitur Apologia Confessionis Augustanæ, seu, *positiuum malum*: non hoc pronuntiatur, *peccatum esse substantiam, sed esse malum quoddam ingens in substantia, non esse signum inane*.

75.

Κακοποιία, iuxta S. Pauli admonitionem, sunt fugienda.

Sed de peccato originis asserere, quod non sit substantia, sed accidens, est κακοποιία.

Ergo, non est dicendum, peccatum originis esse accidens.

Respondео: Est fallacia, à dicto secundum quid. Nam omnia noua vocabula non potest Ecclesia Dei vitare aut repudiare, sed ea duntaxat, quæ non sunt necessaria. Item, quæ pugnant cum verbo Dei, vel sunt per se ambigua, flexilo-

flexiliorque, periculosa. Porro interdum Ecclesia Dei noua vocabula assumit, urgente necessitate vel in controuersijs & disputationibus, vel docendi causa in scholis, vel Ecclesijs, ut; rectè Ecclesia assumpsit vocabula, *εἰς αὐτὴν, ὁποῖα ἡμεῖς, persona, ἡμεῖς*, in loco de Deo. Ex his patet, Maiorem esse particularem tantum; itaque argumentum nullius est ponderis.

Deinde Minorem nego. Ratio est, quia, *opponere antithesin veram falsa sententia, non est noua fingere vocabula*. Neque est vocabulum accidentis prorsus ignotum, in doctrina Ecclesiæ Christi. Cum enim de Deo sobrie disseritur, non omitti solet ista explicatio; *an sapientia, iustitia, dilectio in Deo sint accidentia, perinde ut in nobis hominibus*. Ac discretè instituuntur discentes; *in Deum non cadere accidens*. Est enim ipsa Dei essentia nihil aliud, quam æterna sapientia & iustitia; quamuis ista sint tam sublimia, ut captum humanum quàm longissimè excedant. In hac verò controuersia, in qua oppugnatur atque rejicitur illud falsum dogma; *Peccatum originis esse substantiam*, necesse est, opponere hanc propositionem, *peccatum originis est accidens*. Nam Deus ipse in duo diuisit, quicquid in orbe fuit, hoc est, in Substantiam, & Accidens. Deinde, non potest dari medium vocabulum in hac disputatione, ad refellendam doctrinam, *quod peccatum sit substantia*. Quid igitur est? Negas rectè accidens dici? Quæro, quid igitur tu disputatori pertinaci de substantia obijcies? *Verbis*, inquis,

inquis, *scriptura cum ipso agendum*: Concedo. Sed quibus voles uti? forte dices, *esse malum inhabitans, esse corruptionem naturæ*? Benè. Sed quid est illud malum inhabitans? Quid est corruptio naturæ. Disputator, & anxie mentes, sciscitabuntur iterum: *Estne substantia ipsa hominis, vel accidens*? Si porro asseras, te non velle à verbis scripturæ recedere, rursus audies, benè. Sed quomodo nodum disputationis solves? quomodo implicatas conscientias expedies in hac controuersia? Eadem opera rejicias etiam, ut fecerunt Polonici Antitrinitarij, Ecclesiæ voces, *tres esse personas diuinitatis, unam esse essentiam*, rejicias etiam vocem *peccati originis*, quia in verbo Dei non extat, & similia multa.

Rom. 7. *Malum adiacet, & ægreditur*, Lutherus, & s'hengt mit an; quod autem alicui adheret, id non est substantia, sed accidens. Iam, quid inter adiacens hominis, & accidens hominis sit discriminis, annotent illi, qui eam locutionem reprehendunt. Lutherus inquit, *peccatum originis est fermentum Diaboli, quo natura est corrupta*. Iam quæritur, *fermentum illud Diaboli, an non apud omnes sanos, accidens mereatur dici?* quia substantia hominis, & fermentum Diaboli discernenda sunt.

76.

In Theologia, hoc est, in docendo verbum Dei, tum in scholis, tum in templis, tantum verbis scriptura est utendum.

Sed peccatum originis esse accidens, non est in scriptura sacra expresse traditum.

Ergo, non sic loquendum est.

Respondeo: Maior falsa est, quia impossibilis est. Causa est, quia variant controuersiæ, quibus accommodanda sunt vocabula, competentia illis controuersijs, ut nimirum refutentur præstigiatores, & expediantur è laqueis errorum, auditores. Laudabiliter Augustinus inquit: *licet, disputandi & loquendi consuetudine, dicere, tres esse personas, non quod scriptura non dicit, sed quod scriptura non contradicit*. Præterea, qui Maiorem vident, ipsimet in docendo non abstinere à multis vocabulis, quæ scriptura non habet, sed alioquin in v'su versantur. Maior itaque hic limitanda est, vel *verbis scriptura sacra, ubi haberi possunt, utendum est*, vel *consentaneis scriptura, hoc est, non continentibus aliquid contra verba diuina*. Paulus præcipit, *analogia fidei esse docenda*. Morositatem porro eorum, & intempestiuam sapientiam, qui vocabula Dialectices, quantumvis sobriè & dextrè vsurpata, omnino in docendo ac discendo ex scholis explodenda censent, Anynciras mittendas esse iudico. Nam artes, quæ sunt dona Dei eximia, Ecclesia Dei vere nequaquam repudiar aut contemnit, licet ab usum non ad vituperat, quia tantum à vero atque legitimo verbi v'su, prudenter atque in timore Dei, segregandus est. Deinde Minorem nego, quia verbum Dei habet æquipollentes

phrases; vt, *malum adiacet homini*, Rom. 7. *Intrauit in hominem*, Rom. 5. Quando enim aliquid ex verbo Dei damnum est, tunc non sufficit, causam illam prætere, quod literæ aut syllabæ illæ non extent in verbo Dei, sed oportet etiam hoc euidenter destrui & demonstrari, quod res illæ, comprehensæ in istis vocabulis, non sint sacris literis consentaneæ, aut analogæ fidei, seu, quod non reperiuntur æquipollentia in eis.

77.

Quicquid ab homine in hac vita penitus remoueri nequit, id non est accidens.

Peccatum originis tam altè insedit hominum naturæ, tamq̃ potenter eam penetravit atq; occupauit, ut in hac vita non possit ex ea penitus exiendi & remoueri.

Ergò, non potest dici accidens.

Respondeo: Maior est falsissima. Multa enim sunt in substantia hominis Accidentia, quæ in hac vita non mutantur. Nam substantiæ sine quibusdam accidentibus subsistere nequeunt. Deinde, quod ad Minorem: licet in hac vita peccatum originis non possit ex natura hominis remoueri, tamen in nouissimo die extirpabitur, & remouebitur, id quod ex verbo Dei certissimum est.

78.

Si peccatum originis est accidens, purè passiuè Lutheri in conuersione est damnatum.

Sed vos dicitis esse accidens. Ergò, &c.

Respon-

Respondeo: Nego Maiorem; quia ista hypothetica nullam prorsus habet connexionem, nec satis est, sic pronunciare: probanda est illustri & firma probatione Maior, aliàs vana est. Possunt enim utraq; consistere, & peccatum originis esse accidens, & purè passiuè in conuersione retinendum esse. Ratio est, quia se inuicem non destruunt. Sed expendamus, docendi & discendi gratia, quomodo argumentum construi queat.

Purè passiuè se habere in conuersione, non est accidens, sed substantia hominis.

Sed peccatum originis est, purè passiuè se habere in conuersione.

Ergò, peccatum originis non est accidens, sed substantia hominis.

Respondeo: Spectatum admissi risum teneatis amici. Nam monstrosæ sententiæ monstrosa gignunt argumenta. Maior itaq; negatur. Estq; petitio principij, indigens adhuc alia probatione. Imò, non potest probari. Deinde Minor est aliud monstrum. Non enim est plena definitio peccati originis, licet effectus peccati originis sit, *exercere inimicitias aduersus Deum*, Roman. 8.

79.

Tota hominis substantia non est accidens.

Tota hominis substantia passiuè se habet in conuersione.

Ergò, passiuè se habere in conuersione, non est accidens.

Respondeo: Est fallacia accidentis, videlicet;

compositionis & diuisionis, vt Dialectici loquuntur. Maior indistinctè pōnitur, sed transeat in præsentia, qualis qualis sit. Minor intelligenda est de corrupto homine. Nam eam ob causam passiuè se habet in conuersione, quia corruptus est, non sic se habiturus, si corruptus non esset. Item, in Maiori substantia hominis consideratur, & opponuntur corpus atq; anima, & deinde accidens. In Minori autem dicitur, de proprietate illius substantiæ, hoc est, de facultatibus animæ & corporis. Ergò, alia est compositio membrorum in Maiori, & alia in Minori.

Clariùs sic formaretur.

Quicquid est substantia, id non est accidens.

Sed purè passiuè se habere, est substantia.

Ergò, purè passiuè se habere, non est accidens.

Respondeo: Hæc facile amici rident. Minor enim est falsissima.

80.

Quicquid est totius hominis substantia proprium, id non est accidens.

Sed purè passiuè se habere, est totius hominis substantia proprium,

Ergò, purè passiuè se habere non est accidens.

Respondeo: *Risum teneatis amici.* Maiorem oportet vos credere, licet sit falsissima. Deinde minor quoque est fallacia accidentis. Nam non est proprium, iuxta creationem Dei, sed iuxta deprauationem, quæ intrauit humanam natu-

naturam ex lapsu Adæ, *Rom. 5.* Vbi igitur manet ista propositio; *Peccatum originis non est accidens?* Respondeo: Nulla probatione vestiri potest; idè nuditatem propriam agnoscens, sub folijs ficus delitescit.

81.

Qui negat, peccatum originis esse qualitates, is negat, peccatum esse accidens.

Sed Lutherus reijcit hanc scholasticorum sententiam; Iustitiam originalem & peccatum originale esse qualitates.

Ergò, Lutherus negat, peccatum originis esse accidens.

Respondeo: Maior non est vera. Nam non solum qualitates sunt accidentia, sed etiam actiones, passiones, & similia. Deinde Minor est ignoratio elenchi, & gignit propositiones plures, quam autor ponat. Nam manifestum hoc est, Lutherū summis viribus illud dogma scholasticorum impugnare; *Naturalia hominis mansisse integra.* Secundò arguit & illum errorem, quòd *peccatum originis sit tantum externum quiddam, sicut corona in capite puella, & ex aduerbio urget, quod universam hominis naturam corrumperit.* Tertiò docet, non esse tantum qualitates malas, sed totam hominis substantiam esse deprauatam & peruersam. Ergò, Lutheri sententia nequaquam est, *peccatum esse substantiam, vel, peccatum non esse accidens.* Imò diserte inquit; *esse vitium in materia hominis, affirmat, esse fermentum Diaboli, quo natura est corrupta,*

vt sæpè monuimus. Id verò, quid aliud reuera est, quàm asseuerare, *peccatum esse accidens, & quidem tale & tantum, vt totam hominis substantiam occuparit, & corruperit.*

82.

In rebus Theologicis Logica disputationes reiicienda sunt.

Assseuerare, peccatum esse accidens, est Logica disputatio.

Ergo, non est dicendum, peccatum esse accidens.

Respondeo: Est fallacia à non distributo. Nam Maior non est vniuersalis, sed secundum quid intelligenda est, scilicet, *res sacras ex Logica non posse peti, verum ex verbo Dei.* Deinde, *Logicas regulas non esse male accommodandas ad res diuinas. Sed fundamenta cœlestis veritatis ex Logici præceptis petenda non esse.* Sobriè autem & dextrè ordinem atq; explorationem structurę in argumentatione obseruare; Item, vocabulis artium vti, nequaquam in verbo Dei est prohibitum. Nam Logica est insigne donum Dei, & ipse Christus Apostoli & Prophetę contextu argumentorum vtuntur. Insuper à ratione & natura hominis alienum est, prorsus vocabula artium exterminare. Nam aliquin in vulgari oratione occurrunt illę locutiones; *hoc est, substantiari rei, hoc aliunde accessit, hanc rem effecit illud, hæc est materia rei, hæc est forma, hic finis.* Est igitur illa morosa impietas, quę in docendo prorsus artium vocabula repudiat, meritò explodenda. Imò, illi ipsi, qui hac in parte iniquiores

res sese præbent, crebrius artium vocabulis vtuntur: Nam sine illis aptè & methodicè res, quas proponunt, tractare non possunt:

Deinde Minor est falsissima. Non enim sequitur; Vocabulum est ex Logica; ergò res etiam, quę sub ea voce comprehenduntur, sunt ex Logica desumptę: Non enim hic de syllabis litigatur, sed de rebus omnium amplissimis, nimirum; *quòd peccatum non sit quiddam à Deo creatum, non sit ipsamet anima & ipsummet corpus hominis, non sit quiddam externum, sed sit quiddam, quòd ad substantiam hominis accessit, vt Paulus loquitur, peccatum intrauit (audi, intrauit) in omnes homines: item, quòd aliquando eximetur ex hominibus vicissim:* Nam peccato in vniuersum ablatò atq; deletò, hæc nostra substantia, quam mōdò circumferimus, in æternum durabit, Deoq; suo creatori, ornata imagine Dei, seruiet. Hęc non ex Logica discuntur, sed à *ἀλλο* illo, de quo Ioh. 1. dicitur: *In principio erat ἀλλο.* Item: *Vni-genitus, qui est in sinu Patris, ipse nobis enarrauit.*

83.

Quicquid plenè & perfectè scire, vel intellectu percipere non possumus, id non est dicendum accidens.

Sed doctrinam de peccato originis plenè & perfectè scire, vel intellectu percipere non possumus.

Ergò, peccatum originis non est dicendum accidens.

Respondeo: Est fallacia secundum non causam vt causam. Maior falsa est; Nemo plenè in-

telligere potest, quid sit amor, quid odium, quid malitia, & tamen licet dicere, esse accidentia in homine, & non esse ipsam hominis substantiam. Quis potest intelligere vel explicare, quid sit sermo, qui in illa concavitate oris formatur. Et tamen non est peccatum, dicere, *orationem illam articulatam, atq; animisensa pingentem, esse accidens hominis, non esse ipsam linguam aut palati substantiam.* Deinde, quæ nos verbum Dei docet, ea notis & in docendo visitatis vocabulis exprimere licet; sed verbum Dei docet, *peccatum non esse conditum à Deo.* Item: *Peccatum intrasse in homines.* Item: *Peccatum auferendum esse breui in resurrectione penitus ex substantia & natura hominis.* Ergo non est impietas, dicere, *peccatum non esse ipsam hominis substantiam.* Item, *peccatum esse accidens.* Item, *corruptionem illam horrendam saltem cogitationem discernendam esse à substantia hominis, donec in uniuersum à Deo excindatur.* Proinde, negare, *peccatum originis esse accidens,* est negare hæc Theologica & summa principia, *peccatum intrasse in omnes homines.* Item, *peccatum non esse à Deo.* Iacet igitur & iste aries, & stant muros domus domini inconcussi.

84.

Si peccatum originis est accidens, damnatur ea doctrina, qua docetur, non solum accidentia & potentias corruptas, sed etiam ipsam essentiam & substantiam hominis.

Sed

Sed ea doctrina non est damnanda.

Ergo, peccatum originis non est accidens.

Respondeo: Est fallacia secundum non causam. Maior enim falsissima est. Ratio, quia nullam prorsus habet connexionem, utraque enim subsistunt, & *peccatum originis esse accidens,* & *non solum accidentia, sed etiam ipsam substantiam hominis esse corruptam:* Vtrumque enim ex verbo Dei asseueramus & profitemur. Causa est, quia de accidente illo, *nempe de peccato originis,* ex sacris literis docemus non tantum cutem coloratam, aut allium quasi magneti illitum, sed peccatum originis totam hominis naturam *intrasse* (quo verbo Paulus vitur) *peruasisse, occupasse, deprauasse.* Si quis verò secus æstimat illud accidens lethiferum, is contra scripturam sacram sentit. Facile autem animaduertitur, eos, qui tanto perè abominantur hanc locutionem, *peccatum esse accidens,* ponere nimis leuem, imò falsum quoque intellectum, vocabuli *accidentis.* Ex hac enim scaturigine ipsis quasi regurgitant eiusmodi obiectiones. Itaque ex superioribus propriam eius vocabuli explicationem hauriant.

85.

Corruptio in forma essentiali hominis non potest dici accidens.

Peccatum originis est corruptio in forma essentiali hominis.

Ergo, peccatum originis non est accidens.

L 2

Respondeo: Maior falsissima est, pugnans cum verbo Dei, & omnium sanorum iudicio. Nam corruptio est quiddam accedens ad substantiam, quacunque tandem ratione, siue ab intra, siue ab extra; eamque substantiam vitians aut deprauans. Minor etiam euidentius probat, *essentiam & corruptionem eius, diuersa esse, licet nunc in unam massam coaluerint*. Deus tantum ista discernit in verbo suo, ut exposuimus supra, & intellectu seu cogitatione distingui à nobis debent. Præterea attendant hic omnes pii: Auerfantur illi hanc veram locutionem, *peccatum originis esse accidens*, oppositam nimirum illi falsæ propositioni, *peccatum originis esse substantiam*, quia inquit, esse Logica vocabula: ac ipsi hanc perplexam & ambiguam locutionem subinde iterant de forma essentiali. Quoverò id iure faciunt, dum alijs leges dicunt, de non usurpandis Logicis vocabulis?

Equidem constat, hanc phrasin (*forma essentialis*) interdum de substantia per se accipi, interdum verò de accidentibus. Item, de proprietatibus. Forma essentialis hominis est corpus & anima, miranda ratione à Deo in vita *trou-
sa* copulata. Corruptio verò, seu, peccatum originis, est deformitas eius essentiæ, id est, corporis & animæ; nec est aliud indiuiduum. Item, proprietates in essentia hominis mutatae sunt, non ipsa substantia per se, quæ est æterna, etiam post corporis mortem.

Qui

86.

Qui affirmant, peccatum originis esse accidens, *statuunt liberum arbitrium.*

Sed hoc non est statuendum.

Ergo, peccatum non est accidens.

Respondeo: Maior est quasi pronuntiatio, sine neruis probationis. Idèd vana & falsa est: Oritur autem ista licentiosa pronuntiatio ex ignorantia seu prauo intellectu vocis *accidentis*, qua de re supra. Atrocia autem pronunciata condonanda sunt vehementibus, donec se colligant iterum homines & veritatem sedatis animis inquirent & discant.

87.

Res singulares non debent accidens dici.

Peccatum originis est res singularis, teste Luthero.

Ergo, &c.

Respondeo: Quænam isthæc vel argumentatio vel cohærentia est? Siccine decet bonis dictis abuti ad oppugnandas res & locutiones veras. Maior autem non est vera, quia non est vniuersalis, & est indistincta. Deinde sententia Lutheri verissima est, sed applicatio argumentationis est violenta. *Omnino enim peccatum originis est res singularis, hoc est, tale malum in homine est, cuius magnitudo, turpitudo, damna, à nullo homine satis intelligi aut explicari possunt*. Sed ea tantum, quæ in sacris literis traduntur auxilio Spiritus sancti, & discenda, & considerata, & docenda sunt. Non autem inde sequitur; Er-

gò, peccatum non est accidens. Item, non sequitur: Ergò, non est secernendum opus Dei & opus Diaboli. Item, non sequitur: Ergò, non sunt distinguenda substantia hominis & malum originis, quod in ea est.

88.

Quicquid est singulare in Theologia, id non est trahendum ad Logicas & Physicas regulas.

Peccatum originis est res singularis in Theologia, teste Luthero.

Ergò, &c.

Respondeo: Maior distinguenda est: Aliud est, res ipsas ex Logicis & Physicis rebus sumere, easq; Theologicis regulis, ignotis rationi humana, miscere. Aliud verò est, in docendo atque discendo uti Logicis aut Physicis vocabulis, non pugnantibus cum regulis Theologicis. Iam, quod attinet ad doctrinam, & cognitionem, & considerationem peccati originis, res ipsæ tantum ex Theologia, hoc est, scriptis Biblicis sunt petendæ, verum vocabula, quorum in docendo usus est, fas est ex artibus usurpare, modò à rebus ipsis non sint aliena. Item, quis vetabit, ordinis metas, præscriptas in Logica, sequi, & iuxta eas res divinas tradere atque explicare? Nam ista adminicula, quæ Deus naturæ humanæ iniecit, non sunt fastidienda; ac sunt omninò artes, si rectè tractentur, præclara Dei dona, quæ magnum in vita humana usum habent.

Vis

89.

Vis illa, potentia aut natura, quæ in rationali hominis vita regnat, obiecta & actiones distinguit, ac efficit affectus & actiones, ea est essentia seu substantia.

Sed originis peccatum agit aut efficit ista omnia.

Rom. 6. 7.

Ergò, originis peccatum est quadam essentia aut substantia in homine.

Respondeo: Maior tantum est de anima hominis vera, si huic Minor applicetur, nimirum: Anima est illa vis intelligens, discernens res, tunc conclusio quoque vera sequitur. Ergò, anima est substantia. Si verò Minor intelligatur de peccato originis, quasi id omnia efficiat, quæ in Maiore ponuntur, est falsissima.

90.

Illyricus non potest Manicheismi accusari; Nam Manichæi idèò tantum damnati sunt, quod finxerint principium mali coeternum bono Deo, & quòd peccati originem deduxerint ex ipsa mox creatione.

Respondeo: Nihil valet hæc conclusio. Augustinus enim utrumq; Manichæis tribuit contra Julian. lib. 1. cap. 3. ubi ait: *Non satis resistimus Manichæis, nisi obtineamus, non esse mala orta, nisi ex bonis, nec ea mala substantias esse, sed substantiarum vitia creaturarum, quibus deficiunt a bono. Hæc est Catholica doctrine sanitas, quæ Manichæa pestilentia virus expellitur.* Hæc Augustinus.

*PROBATIONES EVIDENTES, IL-
lyricum esse Manichæum.*

1. Manichæi docuerunt, peccatum hominis esse substantiam, vt Augustinus in multis locis testatur; vt contra Secundinum Manichæ. cap. 12. *Certe omnis inter nos discretio est, quod vos substantiam esse quandam malum dicitis. Nos vero non substantiam, sed inclinationem.*

Illyricus verò docet, peccatum esse substantiam; omnes enim suos libros edidit toto decennio in lucem, ob hanc causam, & eos inscripsit *de essentia peccati*: Item, in demonstrationibus fol. 312. ponuntur hæc verba: *Methodica probatio propositionis, quod peccatum originis sit substantia.*

2. Dicunt Manichæi, *substantiam istam, seu carnalem concupiscentiam, non Dei, sed male mentis seu spiritus esse opus*; hæc enim sunt verba Augustini, in lib. ad Quod uult deum, Tom. 6. fol. 6.

Illyricus simili modo dicit peccati originalis, quod ille ipsum hominem seu animam appellat, esse creatorem Sathanam; vt in Demon. fol. 365. *Totus hic pessimus Adam est opus Diaboli.* Item in confessione fol. 319. hæc verba ponit: *Praura rationalis natura, aut creatura, quæ vocatur peccatum originis, est à Diabolo condita*: alia loca iam omitto.

3. Manichæi docuerunt, ipsam carnem, seu ipsam hominum naturam esse inimicam Deo, vt Hieronymus testatur, ratione suæ essentiae, seu pro-

propter substantialitatem sui, in prolog. Dialogorum, aduersus Pelag. *Manichæorum est hominum damnare naturam.* Item super 8. caput ad Rom. idem testatur, inquiens: *Non ipsa natura, vt Manichæi dicunt, sed sensus carnalis inimicus est Deo.* Illyricus verò in multis locis dicit, ipsam carnem pugnare cum Deo, per se; vide confess. fol. 113. vbi affirmat, *carnem concupiscentem, quo ad ipsam pessimam formam aut essentiam hominis, esse vere peccatum.*

4. Manichæi docent, vt Augustinus testatur, Tomo 6. fol. 6. peccatum esse substantiam, quæ suam naturam immortaliter viuat: Idem docet Illyricus in Confess. fol. 383. Vbi orat. *Deum, vt in se transformet imaginem terreni Adami & Sathanae, quam à suo carnali patre acceperit, in illam suam Spiritualem imaginem cœlestis Adami.* Item fol. 162. idem asserit, quod peccatum in æternum viuet, seu in iustitiam mutabitur, vt Irenæus & Spangenb. loquuntur.

5. Manichæi docent duas esse distinctas substantias in homine renato; & apud Paulum duos homines, *veterem & nouum*, Rom. 7. significare, duas diuersas species, vide Aug. lib. 6. contra Faustum Manichæum.

Illyricus verò eandem sententiam, & eadem verba Manichæorum usurpat, vt in Confess. sua, fol. 188. vbi disertè dicit, *in vno eodemq; renato esse duos diuersissimos homines.* Item, *veterem & nouum hominem apud Paulum significare duas substantiales formas in vno subiecto.*

6. Manichæi negârunt peccatum originis seu concupiscentiâ esse accidens malum, vt Augustinus testatur Tom. 7. contra duas epistolas ad Bonifacium: vbi inquit; *Manichæi carnis concupiscentiam, nō tanquam accidens vitium, sed tanquam naturam ab æternitate malam vituperant.*

Illyricus verò similiter in Confess. sua, & aliis scriptis, negat peccatum originis esse accidens vitium, & dicit illos grauissimè errare, qui dicunt esse accidens.

91.

Illyricus non fingit duo principia ab æterno.

Ergò, non est Manichæus.

Respondeo à particulari ad vniuersale non valet consequentia. Non enim sequitur, *Illyricus hunc vel illum errorem Manichæorum non docuit:* Ergo, *nullum Manichæorum errorem approbat.* Deinde nos non obiicimus omnia deliramenta Manichæorum Illyrico: Manichæus docuit, animas redire in corpora brutorum animalium. Hoc non obiicimus Illyrico, sed nihilominus alios errores, quos cōmunes habet cum Manichæis, rectè ei obiicimus.

De furiosis eruditorum sententia est: animâ in ipsis præter contristationē nihil pati, sed turbari in cerebro Spiritus, & *νεῦρον*, quibus ad organicas actiones suas in corpore anima vitur. Vnde medicus curationem ad ista dirigit. Quod si patitur aliquid anima, medicus ei mederi nequit, cum sit *ἀσώματος*.

Ex hac commemoratione apparet, Illyricum meritò

DE SECTA MANICHÆORVM. 157
meritò dicendum esse Manichæum, etiam si nō omnes Manichæorum furores defendat. Non enim necesse est, in omnibus cum aliquo Hæresiarcha conuenire.

92.

Peccatum originis non satis potest exaggerari.

Ergò, Illyricus non est damnandus propter suam propositionem.

Respondeo: Corruptelis non rectè restituit fingendis nouis erroribus. Et satis exaggeratur magnitudo peccati originalis, si & sentiamus & loquamur cum Scriptura, & vtitam receptamque in nostris Ecclesiis doctrinæ formam retineamus. Nec opus est falsis opinionibus, & nouis verborum portentis, ad veram peccati exaggerationem. Nec sunt facienda mala, vt eueniant bona.

93.

Quicquid Scriptura de ipsamet substantia pronunciat, non est aliquibus eius accidentibus tribuendum.

Sed in Gen. dicitur ipsum hominem, non aliqua eius accidentia, creatum esse ad imaginem Dei.

Ergò, Imago Dei seu iustitia originalis fuit ipsamet anima rationalis essentia ante lapsum.

Respondeo: Nego consequentiam, quia non sequitur ex illa phrasi, *hominem esse conditum ad imaginem Dei*, animam rationalem fuisse ipsam imaginem. Nam ipse textus diuersum

158 D. CVNRAD. SCHLYSSELE,
ostendit. Vox enim *homo* certè substantiam significat. Deinde addit Moyses descriptionem, scilicet, *quod sit creatura Dei condita ad imaginem Dei*. Ideoque ista verba, *ad imaginem Dei*, non ad quæstionem Quid, sed Quale, ut Dialectici loquuntur, pertinent, seu docent, qualis Dei creatura sit homo, nimirum conditus ad imaginem Dei: hoc est, ut Paulus ad Ephes. 4. explicat, *creatus in sanctitate iustitia & rectitudine, legi Dei conformis*?

94.

Quando in duobus locis Scriptura sacra plane eadem est forma loquendi, tum necesse est utrobique idem significari.

Sed Moyses, Gen. 1. & 5. plane eadem forma loquendi utitur.

Ergo, necesse est in istis locis, eandem esse verborum significationem. Hinc porro sequitur. Gen. 5. necesse est, ista phrasi, ad imaginem, intelligi ipsam essentiam Seth, & non tantum aliqua eius accidentia. Ergo locus, Gen. 1. etiam de essentia accipiendus est.

Respondeo ad Maiorem, quod sit vera, ceteris paribus, hoc est, si sit subiectum idem, & idem prædicatum, & non insint eis diuersi respectus. Minorem itaque nego, quia sunt diuersa subiecta, *Deus & Adam*; deinde diuersa prædicata, *creavit & genuit*. Nam *creare*, ut Gen. 1. accipitur, est aliud, seu diuersum, aut speciei disparatæ essentiam producere: *gignere* verò est simile, vel suæ speciei aut naturæ indiuiduum producere. Deinde

DE SECTA MANICHÆORVM. 159

Deinde creatio fieri potest ex nihilo, sed procreatio fit ex materia similis naturæ, sed Deus ex sua essentia non decerpit portiunculam, quam Adæ infuderit, sicut ex semine Adæ producta est essentia Seth. Præterea certissimum est, quod Adam non propagarit imaginem Dei in Seth. Fuit igitur imago Dei aliquid separabile à substantia animæ & corporis Adæ. Si verò anima rationalis est idem, quod imago Dei, & imago Dei non est propagata in Adæ posteris: Ergo illi sunt sine anima, &c.

95.

Mors non est accidentium alteratio, sed substantiæ ipsius interitus seu corruptio.

Interitus imaginis Dei dicitur mors.

Ergo, initio imago Dei aut iustitia originalis fuit ipsamet integra sanæque essentia anima rationalis.

Respondeo: Sunt scopæ dissolutæ. Nam ita debet conclusio inferri. Ergo interitus imaginis Dei non est accidentium alteratio, sed substantiæ ipsius interitus & corruptio. Deinde mors nihil aliud est, quam pœna, sed pœna est accidens, sic & corruptio, siue accidentium, siue substantiæ, est accidens.

96.

Regeneratio, creatio, vinificatio & resuscitatio, sunt verba substantialia.

Restitutio illius primæ imaginis amissæ, dicitur regeneratio, vinificatio, & resuscitatio.

*Ergò, hæc denotant ipsius substantia reparatio-
nem.*

Respondeo: Illyricus confundit articulos nostræ fidei. Nam creatio nouæ substantiæ pertinet ad primum articulum symboli. Sed regeneratio & resuscitatio ad tertium. Deinde hæc verba *regeneratio, resuscitatio, reparatio*, necessariò præsupponunt materiam prius genitam, mortuam, amissam: Si igitur illa verba debeant substantialiter & physicè sumi, de restitutione primæ imaginis, non erit dicenda primæ restitutio, sed nouæ creatio. Et iuxta hanc sententiam nos in resuscitatione non habituri sumus hæc essentiam nostri corporis & animæ, quam nunc habemus, sed Deus creabit nobis aliam, quod tamen verbum Dei non testatur. Vel respondeo breuiter hoc modo; Non de Physica & naturali regeneratione intelliguntur illa verba, sed de spiritali renascentia, qua ex impiis hominibus fiunt homines pij & sancti.

OBIECTIO.

David ait, *Cor mundum in me crea.*

Respondeo: Est fallacia diuisionis & compositionis. Nam addit per epexegesin, quid intelligat per vocem *creare*, videlicet innouationem Spiritus recti in visceribus, sicut dicit: *Et Spiritum rectum innoua in visceribus meis.*

97.

Destructa imago est substantia rei in summo gradu.

In tristi ruina hominis ipsamet substantia hominis est destructa.

Ergò, illa destructa imago fuit substantia hominis in summo gradu, animæ rationalis.

Respondeo: Maior est falsa. Nam demolitio vel ruina domus non est substantia eius optima, sed potius passio, seu ordinis & formæ, quæ substantiæ, quibus domus constabat, prius habebat interitus & amissio. Nec rectè & verè dicitur: quod, prima forma domus fuerit aliquid essentialiale. Est igitur fallacia accidentis.

98.

Verbum transformari omninò de substantia non de accidentium mutatione dicitur.

Sed nos dicimur ex hac presenti imagine transformari in istam nouam, quæ est illa ipsa prima imago aut forma.

Ergò, Prima imago fuit ipsamet essentia rationalis animæ.

Respondeo: Maior est falsa. Nam verbum transformari, siue μεταμορφῶσθαι, non semper significat talem substantiæ mutationem, in qua prior substantia aboleatur, noua & alia substituta. Certè quum Christus dicitur, *Matth. 17.* transformatus, vt Euangelista loquitur, ibi non est ita transformata illius substantia, vt priorem amiserit, & penitus assumpserit aliam.

Deinde in regeneratione retinemus eandem animam & idem corpus; In nouissimo etiam die in eadem hac anima & corpore resurgemus.

Quicquid pugnat cum lege Dei est peccatum.

Ipsa substantia hominis pugnat cum lege Dei.

Ergo, ipsa substantia est peccatum.

Respondeo: Nego Minorem. Non enim ipsa substantia, quatenus subsistit & cōdita est, pugnat cum lege Dei: ipsum esse nō est malum, sed quatenus est corrupta & mala, eatenus pugnat cum lege, ipsa ergo malitia contraria est legi, non ipsum esse. Hanc responsionem confirmat Augustinus contra Iulian. lib. i. ubi ait: *Nulla natura, in quantum natura est, malum est, &c.*

Paulus ad Hebraeos loquitur de renatis, quum peccatum vocat. *ευνεεῖς αὐτοὺς καὶ τὰς.*

Ergo, non pugnat dictum illud cum Illyrici dogmate.

Respondeo: Hoc sophisma nullius est momenti, peccatum enim originis eiusdem generis est, siue in impiis, siue in piis existat. Hoc tātum interest, quod impios tenet obnoxios irē & maledictioni, in piis verò est condonatum peccatum.

Scriptura dicit, hominem habere duas animas, quia Paulus in conuerso ponit duos homines inter se pugnantes, veterem & nouum.

Ergo, non debet Illyricus eam ob causam condemnari.

Respondeo cum Luthero: *Tom. i. germ. Ien. fol.*

*fol. 463. Item super 5. cap. ad Gal. Hæc distinctio, quæ homo diuiditur in veterem & nouum hominem, non respicit naturam seu substantiam, sed proprietates naturæ: Est enim vnus & idem homo qui vetus dicitur, quatenus legem Dei odit; nouus, quatenus legem Dei diligit: Præterea prædicata veteris & noui hominis, non possunt dici de substantia, quia nos non possumus induere nouam substantiam, aut exuere veterem, cum tamen Paulus iubeat, veterem exuere, & nouum induere. Paulus diserte dicit, Rom. 7. *Igitur idem ego Paulus mente serui legi Dei, carne legi peccati;* hic Paulus non facit diuersos homines in se.*

Nullus vetus Adam resurget ad gloriam.

Homo conuersus resurget ad gloriam.

Ergo, homo non est vetus Adam.

Respondeo: Sunt quatuor termini in Syllogismo, quia in Maiori non significat vetus homo substantiam, sed hominis vetustatem, prauitatem, defectum, &c. quæ sanè omnia non resurgent, quia expurgabuntur substantiæ ab omni peccato: Si de ipsa Substantia intelligatur Maior, quod ipsa non debeat resurgere, falsa est. In Minore verò homo significat ipsam substantiam: nullum ergo hoc argumentum habet robur.

Deus propagat & conseruat totum hominem.

cum omnibus suis substantiis & accidentibus in utero matris, non Sathan.

Ergo, Deus sustentat & propagat peccatum.

Respondeo: Maior est falsa, accidentia enim in homine complura sunt, alia bona, alia mala. Bona accidentia sunt notitiæ naturales, sensus, calor in corpore, color, appetitiones naturales, quorum accidentium Deus est author. Mala accidentia sunt caligo, cæcitas mentis, ignorantia Dei, defectus iustitiæ, malitia, prauitas, & alia multa: Horum certè malorum accidentium nõ creator, author, nec conseruator est Deus, Ergo Illyrici Maior est falsissima. Nam Oseas dicit. cap. 13. *Perditio tua ex te Israel, in me tantum salus tua.* Et Psalm. 5. *Non Deus volens iniquitatem tu es.*

104.

Christus adsumpsit præsentem hominis substantiam.

Christus non assumpsit veterem Adamum.

Ergo, Substantia hominis non est vetus Adam.

Respondeo: Nego consequentiam. Quia iste fallacia æquiocationis in phrasi, *vetus Adam.* In Minore vetus Adam significat vetustatem, corruptionem, malitiam, concupiscentiam, seu peccatum originis, hanc vetustatem non assumpsit Christus. In conclusione autem vetus Adam, significat cum subiectum, tum prauitatem, & vetustatem in subiecto, atq; ita sunt quatuor termini.

Adam

105.

Adam habuit hanc ipsam substantiam animæ & corporis.

Sed non habuit veterem Adamum, carnem concupiscentem & cor lapideum.

Igitur hac substantia corporis & animæ, non est vetus Adam, caro concupiscens & cor lapideum, sed tantum merum quoddam volatile accidens.

Respondeo: Maiorem concedo; eadem enim fuit substantia corporis & animæ Adami, & eiusdem speciei, ante & post lapsum, licet ante lapsum integra & munda, post lapsum corrupta & polluta fuerit. Minor etiam vera est, sed Illyricus suo modo ludit in vocabulis: *vetus Adam, caro concupiscens, cor lapideum.*; aliàs enim significat subiectum, cum ipsa inherente prauitate & corruptione: aliàs significant prauitatem & defectum iustitiæ. Si igitur Minorem intelligas de ipsa substantia, est falsa, si de vitio inhaerente, vera est.

106.

Cui grauiora tribuit Spiritus sanctus, eidem & necessario leniora seu minor attribuit.

Sed Spiritus sanctus tribuit homini atrocissima quæque nomina, longè simplicem vocem peccati superantia.

Ergo, Non impie dicitur peccatū esse substantiā.

Respondeo: Nego consequentiam, quia Maior falsa est: Nam ex verbo Dei non euincitur hæc consecutio, vt, cui grauiora tribuat Spiritus sanctus, eidem necessario minora tribuat: vt, adul-

M 2

terium seu scortatio, est citra dubitationem, minus peccatum, quam Idololatria. Sed Spiritus sanctus obiicit Aaroni Idololatriam. Ergo, Secundum hanc Illyrici Dialecticam, verè scortatio carnalis obiici potest Aaroni. Item: Furtum minus peccatum est, quam abnegatio Iesu Christi: Sed Spiritus sanctus accusat, Petrum de abnegato Christo. Ergo, de furto, secundum hanc Illyrici Maiorem Petrum accusat. Minor etiam neganda est. Nam illa nomina non superant significationem vocis peccati, quia cum hostibus & inimicis suis Deus redit in gratiam, cum peccato verò in omnem æternitatem non concordabitur. Et volentes loqui de magnitudine peccati, utamur verbis Spiritus sancti, non desumptis ex nostra ratione.

107.

Quicquid Deus precipue accusat, id est peccatum originis.

Sed Deus precipue accusat, animam, mentem, &c.

Ergo, Cor, anima, & substantia hominis est ipsum peccatum originis.

Respondeo: Ab eo quod inest per se ad aliud, quod per accidens accedit, non est bona consequentia. Maior per se vera est, sed Minor tantum per accidens, per se enim Deus non irascitur, non accusat, non damnat substantiam hominis, nec animæ nec corporis, agnoscit enim creaturam suam: per accidens autem, propter labem originis, quam creaturæ Dei aspergit Sathan, Deus accu-

accusat & damnat etiam ipsam substantiam corporis & animæ, quod si peccatum originis est, expurgatum, Deus recipit substantiam in gratiam.

108.

Defectus in definitione peccati originis opponitur bonæ substantiæ: Ergo id, quod deficit, fuit substantia. Amissa autem iustitia originali, successit iniustitia.

Ergo, & iniustitia est essentia.

Respondeo: Defectus opponitur substantiæ, non quod peccati contrarium, iustitia, sit substantia, sed quod ipse defectus non sit quiddam positivum seu res subsistens, sed tantum privatio rei, quæ debebat adesse, videlicet iustitiæ, quæ est accidens.

109.

Quicquid gignit prapotentes actiones, nempe actualia peccata omnia, non potest esse privatio tantum: sed & positivum quiddam, nec est tantum accidens, sed substantia, à qua proprie oriuntur actiones.

Sed peccatum originis gignit actiones prapotentes, seu peccata actualia.

Ergo, peccatum originis non est tantum privatio, sed & quiddam positivum, nec tantum accidens, sed multo magis substantia.

Respondeo: Nego consequentiam, & ratio est, quia sunt quatuor termini, Maior enim de alio genere efficientis causæ loquitur, de alio genere Minor. Maior loquitur de tali causæ effici-

ente, quæ propriè sit fons actionis, & quæ agat & operetur per qualitates, vt de causa substantiali, seu de ipsa substantia, vt *Substantia mētis gignit errores, substantia voluntatis gignit odiū Dei, substantia cordis, gignit prauas cogitationes, cadet & adulteria*, Epur nimis calidum gignit biliosum temperamentum. Minor verò loquitur de alio genere causarum, videlicet de instrumentali, quia substantiæ per qualitates agant, peccatum originis gignit quidem actualia peccata, motus internos & externos prauos, verum non vt substantia quædam intelligens, volens, deliberans, nō enim est persona peccatū, sed qualitas praua: Cum ergo Maior loquatur de alio genere causarum efficientium, de alio genere Maiorem esse vniuersalem de omni genere causarum, falsissimum est.

IIO.

Fons fontium peccatorum, est peccatum originis.

Sed cor est fons fontium peccatorum.

Ergò, Cor est peccatum originis.

Respondeo: Ex puris particularibus, nihil sequitur. Si autem dicis esse vniuersalem, falsissimum est. Non enim omne quod dicitur fons peccatorum actualium, est peccatum originis. Nam & cor, mens & voluntas, quæ non sunt ipsum peccatum originis, sed sunt substantiæ conditæ à Deo, sunt fons, causa & origo peccatorū actualium; Corruit ergo hoc stramineū argumentum Illyrici, quod aliàs Achillæū vocat.

Illud

III.

Illud est originalis iustitia, vnde Scriptura tanquam ex vero fonte omnes bonos motus derivat. & exigit.

Sed Scriptura ex anima & corde derivat. & exigit veram dilectionem.

Ergò, Anima & cor fuerunt iustitia originalis.

Respondeo: Ex puris particularibus, &c. Nam Maior non est vniuersalis. Non enim omne id, ex quo lex exigit dilectionem Dei, est iustitia originalis. Nam exigit lex, *Dei dilectionem ex anima, mente, voluntate, viribus*, & tamen hæc omnia non sunt ipsa iustitia originalis, quia ipsa iustitia originalis fuit lux in mēte, agnoscens Deū, rectitudo in voluntate, & integritas seu sanctitas in corde, teste Paulo, *Ephes. 4.* Homo per lapsum amisit totam iustitiam originalem: substantiam autem mentis, voluntatis & cordis non amisit, licet sint penitus deformata, vulnerata, &c. Ergo mens, voluntas & cor non fuerunt nec sunt iustitia originalis. Lex exigit integritatem naturæ, sed non dicit ipsam naturam esse iustitiam.

III.

Si vetus homo latius patet, quam peccatum originis. Ergò, & peccatum originis complectitur.

Ergò, & vetus homo est peccatum originis.

Respondeo: Sunt quatuor termini, quia vetus homo, quo ad subiectū, significat substantiā, sed peccatū originis est homo vetus, scilicet quo ad

eius qualitates, prauitatem & corruptionem: cum ergo in Maiore dicatur de substantia, in Minore de qualitate, nihil valet consequentia. Præterea est inepta argumentatio: *vetus homo complectitur peccatum originis: Ergo peccatum originis est ipse vetus homo.* Quomodo enim sequitur, genus complectitur speciem, ergo est ipsa species. Vocabulum auis complectitur passerem, Ergo, auis est ipse passer. Item Collegium complectitur & dominum opponentem & scamnum in quo sedet, Ergo Collegium & scamnum est opponens,

113.

Due tantum sunt partes hominis, corpus & anima.

Ergo, vel alterutrum horum, vel utrumq, fuit imago Dei.

Respondeo: Negatur consequentia. Nulla enim connexio est in hoc argumento, quia nec corpus nec anima fuit imago Dei, quoad substantiam. Nam imago Dei amissa est per lapsum, sed substantiam animæ & corporis retinuit Adam etiam post lapsum, Ergo ipsa substantia corporis & animæ non fuit imago Dei,

114.

Augustinus negat peccatum originis esse malum peregrinum.

Ergo, non facit cum illis, qui defendunt accidens.

Respondeo: Negat Augustin. peccatum, tanquam substantiā malam, ab æternitate existentē, acced-

accessisse ad bonam substantiam hominis, sicuti fingebant Manichæi, *peccatum ut substantiam malam, misceri substantia bona.* Non autem negat Augustin. peccatum tanquam accidens vitium, accessisse ad naturam bonam, & eam corrupisse. Ad Bonifacium lib. 2. cap. 2. citat & probat dictum ex Basilio. *Si autem accessit malum, & principium accessionis, non substantiam habuit, sed voluntatem, facile potest malum a substantia separari.* Hisce verbis disertè Illyrici error damnatur.

115.

Semen Dei, est imago Dei, & nouus homo, qui est substantia.

Ergo, & semen Diaboli, & imago Sathane impijs est substantia.

Respondeo: Semen Dei in pijs, non significat ipsam hominis substantiam, animæ vel corporis: alioquin & impij essent semen Dei, sed significat nouam lucem, agnoscentem Deum, sapientiam, iustitiam, veritatem, dilectionem, & similes motus in corde & anima, congruentes cum lege Dei; & accensos à Spiritu sancto. Sic Paulus nominat *fructus Spiritus.* Gal. 5. 1. Ioh. 3. nominat Spiritus sanctus *semen Dei*; Sic & imago Dei non significat ipsam substantiam animæ vel corporis, sed lucem, sapientiam, iustitiam, rectitudinem, integritatem, libertatem. Nouus homo simul & subiectum complectitur, videlicet, substantiam animæ, & motus in subiecto accensos à Spiritu sancto. Dicitur autem

nouus homo, non quod nouam substantiam acquisierit, sed quod nouis proprietatibus prior substantia à Spiritu sancto ornata sit. Antecedens igitur est falsum, sic & consequens est falsissimum. Impij non dicuntur semen Sathanæ ratione substantiæ. Nam corporis & animæ substantia, in quouis etiam impio, est donum Dei; sed malitia, impietas, blasphemia, & omnis generis peccata, sunt semen Sathanæ.

116.

Natura intelligens, eligens, volens, scientia prædita, deliberans, ordine agens, & imperans, non est merum accidens, sed est substantia.

Sed peccatum originis est quadam natura, & vis intelligens, eligens, volens, scientia militandi prædita, & cum deliberatione & ordine agens.

Ergò, peccatum originis est substantia. Minor probatur ex 6. & 7. cap. Rom.

Respondeo: Mutato genere prædicationis, non valet consequentia: Est autem Metaphora, quod Paulus id, quod proprium est rei animæ & intelligentis, tribuit rei inanimatæ. Non enim peccatum originis est natura intelligens; Ergò non possunt ei opera intelligentis naturæ tribui. Quia autem peccatum originis est pestis scelerior, quam vt humana vi superari possit, & vniuersum genus humanum demergit in mortem, elegantiori metaphora vel prosopopæia Spiritus sanctus dicit, peccatum regnare, & tyrannidem horrendam exercere. Non autem peccatum originis esse naturam intelligentem, hoc argu-
mento

mento probatur: *Omnis natura intelligens & finita, est res condita à Deo. Peccatum originis non est à Deo, sed à Sathana. Ergò, nequaquam est res intelligens.*

117.

Quæ proprijs conueniunt, illa sunt re ipsa idem.

Sed caro, vetus Adam, peccatum originis conueniunt proprijs.

Ergò, sunt re ipsa idem.

Respondeo: Et Maior & Minor sunt falsæ. Nam non statim, quæ aliquot proprijs conueniunt, sunt re ipsa idem, vt Saul, & Dauid multis proprijs conueniunt, vterque est creatura Dei, vterque habet corpus & animam, vterque est rex, vterque est fortis bellator, hæc & similia multa vtrique competunt, & tamen non sequitur inde: Ergò Saul & Dauid sunt re ipsa idem. Præterea caro & peccatum originis non conueniunt proprijs: Caro enim est substantia corporis & animæ: peccatum originis non est substantia, sed accidens vitium; caro est creatura Dei, sed peccatum est opus Sathanæ. Deus venit in mundum, ad liberandam carnem, ad peccatum vero non irem: Caro purgata à peccato viuet in æternum: sed peccatum abijcietur in profundum maris.

118.

Quicquid displicet Deo, quicquid est sine notitia Dei, quicquid est sine fide, id verè est peccatum.

Sed essentia hominis corruptissima displicet Deo, & est sine fide.

Ergò, essentia hominis verè est peccatum.

Respondeo: Maior est falsa. Non enim omne, quod displicet Deo, est ipsum peccatum. Nam & peccator, in quo hæret peccatum, & qui committit peccatum, displicet Deo, & meretur iram Dei. Et tamen ipse peccator non est peccatum originis. Item Manasses idolatra, displicet Deo propter idolatriam, & alia peccata, sed tamen Manasses non est ipsa idolatria, nec est ipsum peccatum originis. Sic vitulus aureus displicet Deo, & tamen aurum non erat ipsa idolatria, sed illa hærebat in animo Israëlitarum. Nec hoc verum est, ut quicquid careat notitia Dei & fide, sit peccatum: vacca, bos, canis, mensa, scamnum, &c. carent notitia Dei & fide, imò & mente carent, & tamen ea non sunt ipsum peccatum.

119.

Quicquid est opus Diaboli, & à filio Dei destruitur, id verè est peccatum.

Sed caro, cor, corpus peccati, anima, terrenus Adam, sunt opus Diaboli, & destruiuntur à filio Dei.

Ergò, cor, caro, vetus Adam, anima, sunt ipsum peccatum originis.

Respondeo: Et Maior & Minor est falsa. Non enim omne, quod destruit filius Dei, est peccatum originis; plura enim sunt opera, ad quæ destruenda filius Dei apparuit: Christus etiam destruit mortem ipsam, atq; etiam omnis gene-

generis morbos corporis, febrem, pestem, hydropem, podagram, & omnis generis morbos, qui omnes sunt opera Sathanæ, & tamen non sunt ipsum peccatum originis, licet proueniant ex peccato. In Minore sunt multiplices blasphemix, ideoq; toleranda non est. Cor, anima, mens, corpus, caro, vetus Adam, quoad substantiam; non sunt opus Diaboli, ut mentitur Illyricus: sed sunt opus & creatura Dei omnipotentis. Nec filius Dei venit, ut destruat, sed ut sanet, non ut deleat, sed ut renouet corpus, non ut perdat substantiam Adæ, sed ut ornet; non ut abijciat, sed ut saluet animam. Discernenda sunt opera Dei & opera Satane: Peccatum, mortem, morbos destruit filius Dei, sed corpus, animam, cor, mentem, voluntatem, ut Dei opera, per Sathanam vitiata, restituit, sanat, reparat, renouat, reficit, saluat, & in vitam beatam transfert filius Dei. Sicut Christus ait: *Filius hominis non venit, ut perdat animas hominum, sed ut saluet.*

120.

Ille vis aut natura, que in homine regnat, distinguit obiecta & actiones, aliaq; eligit & appetit, alia refugit, &c. est quadam essentia.

Sed peccatum originis est natura intelligens, regnans in homine, distinguens obiecta & actiones, alia eligens, alia refugiens.

Ergò, peccatum originis est essentia.

Respondeo: Minor est falsa, & blasphemia Sathanæ, quia peccatum non est natura intelli-

gens & deliberans, distinguens obiecta, sed est vitium, defectus, & prauitas, nihil ergò hoc argumentum concludit.

121.

Augustinus de alia re agit, contra Manichæos; Ergò, non facit cum illis, qui negant peccatum originis esse substantiam.

Respondeo: Augustinus de eadem re, de eadem materia, de eadem quæstione, atq; adeò de eadem phrasi disputat contra Manichæos, de qua nos disputamus contra Illyricum, id quod hæc verba Augustini declarant: *Certè omnis inter nos discretio est, quod vos substantiam quandam malum esse dicitis, nos verò non substantiam, sed inclinationem ab eo, quod magis est, ad id, quod minus est, malum esse dicimus.*

122.

Augustinus loquitur de peccatis actualibus; Ergò non probatur ipsius testimonij sententia vestra.

Resp. Imò in genere dicit ipsum malum non esse substantiam, ac deinde in specie, ipsum vitium & vulnus inflicturn homini à Sathana, nempe originale malum, nullo modo esse substantiam affirmat; vt ait contra Iulianum, lib. 6. cap. 8. *Propter quod ego, vitio, quod generi humano Diabolus tanquam vulnus infixit, quamuis nullo modo substantia sit, rectè tamen adhibui, de substantia similitudinem, vt fruticem dicerem.* Ex his verbis apparet, Augustinum damnare errorem Flacij;

123.

Nonna doctrina non est inuehenda in Ecclesiam Dei.

Sed hac doctrina, peccatum esse accidens, est nonna.

Ergò, non est ea inuehenda in Ecclesiam Dei.

Respondeo: Minor est falsa. Nam in Ecclesia Dei ante mille ducentos annos orthodoxi Patres hac locutione vsi sunt, vt Augustini testimonia declarant, qui vixit anno Christi 433. Sic enim ait in lib. 1. cap. 17. de nuptijs & concupiscentia: *Carnis autem pudenda concupiscentia non est nuptijs imputanda, sed toleranda; non est enim naturali connubio veniens bonum, sed ex antiquo peccato accidens malum.*

Augustinum verò peccatum originis vocare concupiscentiam, testatur Apologia Aug. conf. Item, Lutherus & Melanth. in proposit. de peccato originis. Ibid. lib. 2. cap. 26. dicit: *Peccatum originis accidit hominibus.* Si accidit hominibus, quomodo ergò potest esse substantia hominis? An accidentia etiam in substantias transformari possunt? Idem contra 2. Epist. ad Bonifacium lib. 2. cap. 2. vocat *accidens vitium.*

Basilus, qui vixit anno Christi 370. etiam *peccatum originis vocat accidens malum*, vt Augustinus testatur contra Iulianum lib. 1. & extant apud Augustinum plurima de hac re testimonia, quæ diligenter annotauit D. Heshufius.

Lutherus etiam vocat accidens: Nam super 38. cap. Genes. vocat *malum separabile.* Item,

in 4. cap. Gen. ait: *Accessit venenum Diaboli ad generationem.* Item super Psalmum 90. vocat, *qualitatem & morbum.* Hæc verò accidentia esse, nemò sanus negat.

Item, in sacris literis peccatum originis vocatur *adiacens malum*, quod idem est, ac si dicitur accidens. Item, Rom. 5. *Peccatum intravit in hominem.*

124.

Peccatum iam non ab extra in homines venit, sicut Adam initio factus est peccator, & reus coram Deo.

Ergò, non potest dici accidens.

Respondeo: Quando dicimus, peccatum originis esse accidens malum, corrumpens substantiam hominis, non hæc est sententia, quod affirmemus, peccatum iam ab extra ad nos pervenire, sed consideratur hominis essentia, qualis quidem ea esse potuisset & debuisset in primis parentibus, & in omnibus posteris, si in statu innocentiae perstitissent, ibi verè, rectè, & pie dicitur, peccatum originis nequaquam ab initio humanæ naturæ implantatum aut immixtum fuisse: Deus enim nullo modo, vel est, vel dici potest, conditor vel autor peccati, sed hoc ingens malum accessit ad humanam naturam, & est malitia & lepra, quæ peruasit vniuersum genus humanum, excepto Christo: Discernenda est igitur substantia corporis & animæ, cuius autor est Deus, à malo in hærente, cuius autor est Diabolus.

Scele-

125.

Sceleratum est, cum noueris pium & sanum esse alicuius sensum, ex verbis incommode dictis statuere errorem, inquit Lutherus.

Ergò, propositio Illyrici dextrè intellecta, non potest damnari tanquam hæretica.

Respondeo: Illyrici verba sunt falsa, & sententia eius est impia, blasphema, & absurda. Et quum Illyricus sciat, esse phrasas impias & ambiguas, quibus utitur, cur non eas abijcit, utens propositione analogâ fidei? Cur non seruat regulam, quam ponit contra Maiorem hisce verbis: *Propositio intelligenda est secundum verba, & sicut alij boni eam intelligunt, amota fraude & interpretatione auctoris.* Lutheri verò dictum loquitur de illis verbis, quæ non pugnant cum fundamento articulorum fidei. Item, quæ per negligentiam alicui excidunt, quæ tamen admonitus abijcit, si alij ijs offendantur.

*Regula notanda diligenter in hac con-
trouerfia.*

Aliud est subiectum peccans vel peccato infectum accusare, aliud verò ostendere, quid sit propriè peccatum. Ita quum scriptura utitur vocibus substantialibus in accusatione peccatorum, tum subiectum peccans, quod est substantiale, accusat. Quum verò ostendit, quid propriè sit peccatum, tum utitur vocabulis abstractis, ut cum Iohannes dicit, *ἡ ἁμαρτία ἐστὶν ἀνομία*, hîc non utitur voce substantiali, quia ostendit,

N

quid sit peccatum, &c. Hic etiam notetur, quomodo substantia bona dici possit.

Alia argumenta de peccato
originis.

126.

Quod in verbo Dei non extat, est reiiciendum.

Vox peccati originis non extat in verbo Dei.

Ergo, non debet hac vox usurpari in Ecclesia.

Respondeo: Nego consequentiam; quia à non distributo ad distributum non valet consequentia. Et respondeo ad Maiorem per distinctionem: Quod in verbo Dei non habetur, scilicet, vel expressè vel implicite, hoc est: quia vel ipsa verba, vel res ipsæ in sacris literis non habentur, tum merito reiicitur illa opinio, quam aliquis probare nititur extra scripturam. Ad Minorem. Vox peccati originis non extat in sacris literis, scilicet expressè, id est, totidem literis & syllabis, sed tamen implicite reperitur in verbo Dei, id est, ex certis & manifestis verbi Dei testimoniis potest res ipsa probari, quæ voce peccati originis continetur.

127.

Nullum est peccatum, nisi sit voluntarium: Nam peccatum est, quod sit à sciente & volente, hæc est definitio actualis peccati, non originalis.

Peccatum originis non est voluntarium.

Ergo, non est peccatum.

Respondeo: Maior in Theologia est falsa. Pecca-

Peccatum enim non tantum ex assensu voluntatis, sed ex lege diuina estimandum est. Scriptura verò vocat peccatum originis, non solum actionem voluntariam, cum electione susceptam, sed omnem defectum, cogitationem, motum, non congruentem cum lege diuina, vt, ἡ ἀμαρτία ἐστὶν ἀνομία.

128.

Cogitationis pœnam nemo patitur. Item: Secundum affectus nemo dicitur bonus vel malus.

Ergo, interna malitia, si non accedat assensus voluntatis, non est peccatum.

Resp. Maior tantum ex Philosophia desumpta est, non ex verbo Dei, quod contrarium docet, vt Psal. 51. *Ecce, in iniquitatibus conceptus sum, &c.* Item, Gen. 6. *Omne figmentum cordis humani malum est omni tempore.*

129.

Impossibile est, Deum suæ legi aduersari.

Lex diuina vetat, ne liberi propter peccata parentum plectantur.

Ergo, impossibile est, vt nos propter Adæ lapsum sumus rei, & damnationi obnoxij. Minor probatur, 2. Paral. 25. Non occiduntur patres pro filiis, nec filij pro patribus, sed unusquisque pro peccato suo morietur. Idem dictum extat, Deut. 24.

Respondeo ad probationem: Lex in Moyse & in Paralipomenis constituit forensia iudicia, & politico magistratui limites circumscribit, exercendi pœnas, non autem agit de spiri-

182 D. CYNRAD. SCHLYSSELB.
tuali iudicio Dei aduersus peccatum, de quo
Moyſes ait: *Ego ſum Deus fortis Zelotes, &c.*

130.

Propheta Ezechiel non tantum de politici magiſtratus, ſed etiam Dei iudicio affirmat, quod filius non portabit iniquitatem patris, ſed anima, qua peccauit, ipſa morietur. Ezech. 18.

Ergo, non ſumus rei propter peccatum Ade.

Reſpondeo: Doctrina de peccato originis ex lege æſtimanda eſt, in qua *Deus minatur, ſe peccata parentum puniſſurum, in tertiam & quartam generationem.* Dictum verò allegatum Ezechielis, eſt ex Euangelio ſumptum, quod promittit, DEVM remiſſurum eſſe peccata, & parentum & propria, ſi homines egerint pœnitentiam, & crediderint in mediatorẽ. Sicut dicitur: *Viſo ego, nolo mortem, &c.* Ergo nihil facit ad propoſitum.

131.

*Quod quis non habet, non tranſfert in alium.
Conuerſi & ſancti parentes non habent peccatum
condemnans.*

Ergo, peccatum originis, quod damnet, tranſferre in poſteros non poſſunt.

Reſpondeo ad Minorem: Conuerſi & ſancti habent omninò labem & morbum peccati originis, ſed reatus ab illis tranſlatus eſt per Chriſtum; eſt quidem peccatum in ſanctis relictum, & condonatum, ſed non funditus ſublatum & extinctum: Carnali ergo procreatione in li-

DE SECTA MANICHÆORVM. 183
in liberos etiam ſancti peccatum originis tranſfundunt. Sicut dicitur, Iohan. 3. *Quod ex carne natum eſt, caro eſt, &c.*

132.

*Paulus affirmat, filios fidelium eſſe ſanctos.
In ſanctitate autem peccatum non eſt.*

Ergo, fidelium liberi non habent peccatum originis.

Reſpondeo: Eſt fallacia phraſeos. Nam eſt duplex ſanctitas, alia legalis ſeu politica, alia ſpiritualis. Paulus loquitur in dicto citato de ſanctitate legali, & appellat liberos ſanctos, non quod ab vtero matris placeant Deo, & careant peccato, ſed quod legitimè ſint nati, &c.

133.

Ordinatio diuina non gignit peccatum.

Coniugium eſt ordinatio diuina.

Ergo, non gignit peccatum.

Reſpondeo: Concedo argumentum. Non enim coniugium vel opus generationis à Deo conditum gignit peccatum, ſed vitioſa & labe infecta natura, gignit & tranſfundit in poſteros peccatum: ſicut leproſa caro ſui ſimilem gignit. Diſcernendum eſt igitur Dei opus à vitio, quod acceſſit naturæ.

134.

Nemini nocent peccata, niſi ſua.

Ada peccatum non eſt noſtrum, ſed illius.

Ergo, non debet nocere nobis.

Reſpondeo: Maior ſimpliciter eſt falſa. Nam

disertè testatur sacra scriptura, *puniri filios impiorum in tertiam & quartam generationem.* Item, *nos omnes propter lapsum Adæ esse morti obnoxios.*

135.

Peccatum non gignit hominem.

Concupiscentia gignit hominem.

Ergo, non est peccatum.

Respondeo: Est fallacia accidentis, & Minor est falsa. Nam non concupiscentia, sed ordinatio diuina facit, vt generentur homines, concupiscentia vitiosa per accidens accessit.

136.

Lutherus inquit in 2. cap. Genes. *Theologus Sophista non potest aliter de peccato loqui, quam gentilis Philosophus, nempe sic: Qualitas hæret in substantia aut subiecto: Sicut ergo color in pariete, ita peccatum in mundo, in carne vel conscientia hæret, igitur eluendum est per contrarios motus, scilicet, per charitatem.*

Ergo, sunt Sophista & Philosophi gentiles, qui vocant peccatum originis qualitatem.

Respondeo: Est fallacia phrasæ: quum enim Lutherus negat, peccatum originis esse qualitatem vel morbum, agit contra Sophistas, qui peccatum originis vocarunt leuiculam quandam qualitatem, & leuiculum morbum, non corruptentem ipsam naturam: atque inde voluerunt probare hominis naturalia, postamissam imaginem Dei, mansisse integra, & propterea hominem, quoad substantiam facti, posse legem

se legem Dei implere. Appellare autem aliàs Lutherum peccatum *qualitatem & morbum*, constat ex 20. Psal. Similis est locus Genes. 8. pag. 138. *Profecto hæc tot & tanta vitia non possunt extenuari, non enim leuis hic morbus seu defectus est, sed extrema avaritia, cuius simile tota reliqua creatura, exceptis Demonibus non habet.* Hic Lutherus appellat morbum, sed non leuem dicit esse vocandum; alijs in locis distinguit substantiam à peccato ipso: in cap. 17. Gen. pag. 93. *Vniuersa caro, & omnis eius substantia ab omni corruptione, ignorantia, cupiditate, peccati fætorè purgabitur, vt post hæc sit immortalis caro.*

Quomodo substantia bona dici possit, cum concedatur eadem prorsus corrupta?

Respondeo: Quum nos *substantiam hominis bonam* appellamus, tum hoc absolute intelligimus de nuda substantia, quatenus consideratur in predicamento substantiæ, vt creatura Dei etiam post lapsum, sine omni respectu corruptionis, aut alterius qualitatis in hærentis. Quum verò dicimus, *substantiam esse plane corruptam*, simul intelligimus & substantiam, & corruptionem, quæ qualitas est. Ac sicut substantiam peccato infectam, antequam regeneretur per aquam & Spiritum, malam & vitiosam agnoscimus, & omnes bonas vires & qualitates spirituales ei ad vnum omnes adimimus; ita

substantiam quamcunque, extra omnem respectum ad accidentia, absolute tantum consideratam, nequaquam malam, sed tantum bonam esse affirmamus. Bonum autem intelligimus, non bonum morale, sed naturale, quoniam in Genesi de omnibus creaturis dicitur, *quod fuerint bona*. Seu ut in scholis loquimur: *Bonum, quatenus tantum in predicamento substantia consideratur, accipimus*, ut bonum significet rem bonam, conditam a Deo. Rationes sunt:

1. Quia, cum seorsim consideratur substantia, quatenus etiam in peccatoribus à Deo est, semper distinguendæ sunt res creatæ à non creatis, substantiæ ab accidentibus.

2. Quia de nulla substantia cogitari potest, cuius Deus non sit author & conditor, Hebr. 3. *Qui fecit omnia, Deus est*. Coloss. 1. *Omnia per filium subsistunt*, &c. Cum igitur omnes substantiæ, quatenus substantiæ sunt, à Deo tantum sint, malæ nullo modo dici possunt aut debent, ne Deum authorem, aut quamcunque causam mali constituamus.

3. Quia Diabolo non est tribuenda ullius substantiæ creatio. Quod si igitur substantia mala esset, & Deo non tribuenda, tanquam authori, tum Diabolus fieret eius conditor.

4. Patres sic etiam appellant ipsam substantiam absolute consideratam, bonam, ut Augustinus contra Epistolam Manichæi cap. 33. *Ex quo iam videt, quicunque potest videre, omnem naturam*.

naturam, in quantum natura est, bonam esse. Item de natura boni aduersus Manichæos, cap. 1. *Omnis autem natura, in quantum natura est, bonum est*, & cap. 17. *Non ergo mala est, in quantum natura est, ulla natura*, &c. Augustino autem Synonima sunt, substantia & natura, ut videre est ex 14. cap. contra Secundum Manichæum. *Quid autem aliud est substantia, quam natura?* Vide Lutheri testimonium in 4. cap. Gene. sicut D. VVigand. citat in lib. germanico, p. 4. fac. 2. *Spirituales homines debent discernere inter peccatum originis & creaturam, item peccatum & maledictio separari debet à creatura Dei, qua bona est*.

ALIA ARGVMENTA.

137.

Quicquid agit aliquid, non est priuatio tantum, sed quiddam positium.

Peccatum originis agit aliquid, Roman. 7. *Peccatum operabatur in me omnem concupiscentiam*.

Ergo, Peccatum non est priuatio pura, sed etiam quiddam positium.

Respondeo: Positiua sunt duplicia, alia substantialia, alia accidentalia. Et nō negamus peccatum originis esse quoddam positium accedens: non enim est nihil negatiue, nec est tantum donorum carentia seu absentia, sed etiam fœda & natiua malitia in corpore & anima.

138.

Omnis res positiua requirit authorem & condi-

tozem, siue sit substantia siue accidens.

Sed peccatum originis non est priuatio pura, sed etiam est malum positium.

Ergo, peccatum originis est quiddam conditum.

Respondeo ad Maiorem, quæ magna declaratione eget. Scholasticorum ille terminus, res positiua, & valde ambiguus & obscurus, & latè patens est. Aliquando significat res positiua substantiam, quæ propriè subsistit, aliquando significat qualitates, accidentia, seu habitus conditos à Deo: aliàs verò accipitur res positiua, pro eo quod non prorsus est nihil negatiuè, sed quod est præfens malum, licet nec substantia sit, nec creata qualitas.

Ac qui vsurparunt hunc terminum in hac controuersia de peccato originis, & dixerunt, peccatum originis non esse puram priuationem, sed malum positium, hoc dicere voluerunt: *Peccatum originis non esse tantum donorum, videlicet iustitia & lucis, absentiam, sed etiam in anima & corde tristem prauitatem & malitiam:* Vt si cæcitatem in oculo nomines quiddam positium. Maior igitur cum signo vniuersali est falsa. Non omnis res positiua, est res condita. Malitia enim, prauitas, mors, cæcitas non sunt quiddam conditum à Deo, sed tantum tristis destructio & deformitas. Deinde ad Minorem, *peccatum originis est malum positium*, hoc est, non est tantum absentia donorum, sed etiam præfens malitia & deformitas, quæ tamen mali-

tia

ria seu deformitas non est quiddam conditum, sed est conditè rei confusio, sicut Iohannes perspicuè distinguit, inter res conditas à non conditis, *omnia per ipsum facta sunt, & sine eo factum est nihil, quod factum est*, quasi dicat; multa sunt in mundo, quæ non sunt condita per Filium, vt mors, peccatum, morbi, cæcitas, ignorantia, tenebræ.

139.

Omnis pœna est à Deo.

Sed peccatum originis & alia plurima peccata sunt simul pœna peccatorum.

Ergo, peccatum originis & alia plurima peccata sunt à Deo.

Respondeo ad Maiorem: pœna est à Deo, vel effectiue, vt cum dicitur, *Non est malum in ciuitate, quod non fecit Deus*: vel permissiue, quia permittit Deus, puniri peccata peccatis, sed nec facit, nec approbat, nec adiuuat ea. Idololatriam & libidines punit Deus cæcitate mentis & furoribus, iustissimo suo iudicio. Malum quod rationem pœnæ habet, à Deo est permittente: quatenus verò peccati rationem habet, est à praua hominis voluntate. Augustinus hoc modo responderet: *Vnum atque idem malum, & Diaboli iniquitate, & Dei equitate peccatoribus ingeritur: cū ipse Diabolus, & propria malignitate infestus sit hominibus, & Dei iudicio sinatur nocere peccatoribus. Neq; diuina eloquia sibi aduersantur, quia scriptū est. Deus mortē nō fecit. Itē, vita & mors à*

Domino Deo, quia deceptor hominis, causa mortis est Diabolus, quia nō vt primus auctor eius, sed vt peccati vltor, intulit Deus. Item ad Bonifaciū lib. 1. cap. 18. Deo deserente pro meritis, imus in malum, Deo adiuvante sine meritis conuertimur in bonum.

140.

Omnis corruptio substantia, abolita priore forma substantiali, reponit aliam formam substantialem.

Sed in lapsu Ada facta est totius substantia hominis corruptio.

Ergo, in lapsu Ada abolita priori forma substantiali, reposita est noua forma substantialis.

Respondeo: Simpliciter nego Maiorem, nec potest illa probari, neque ex verbo Dei, neq; ex Philosophia. Corruptio enim non semper abolet formam substantialem. vt verbi causa: Etiam si olea degeneret in Oleastrum; vitis in labruscā; arbor lāsiōne radicū sterile scat, nō tamen hæc corruptio abolet formam substantialem oleæ, vitis, arboris, ipsa enim species rerum manet, licet corrupta sit, & maneat substantialis forma similiter, valde deprauiata. Multò vero minus concedendum est, quod corruptio reponat nouam substantialem formam, ipsa enim corruptio non generat nouam speciem. Et quia in loco de peccato originis agitur, de spiritali corruptione hominis, ineptum planè est, velle ex Physicorum doctrina de hoc mysterio disputare.

Mors

141.

Mors spiritalis non solum corrumpit, sed aufert planè formam substantialem & inducit nouam contrariam formam substantialem. Quacunque die comederis de arbore ista, morte morieris.

Sed Adam per lapsum est spiritaliter mortuus.

Ergo, Adam amisit priorem formam substantialem, & accepit nouam formam substantialem.

Respondeo: Nego Maiorem, mors spiritalis non aufert formam hominis substantialem, nec introducit nouam formam substantialem: spiritalis enim mors non redigit hominem in nihilum, etiam si horribiliter corrumpat & tristissimis pœnis subiiciat hominem. Manfit homo corpore & anima etiam post lapsum.

142.

Nulla res carens forma, aliquid operatur.

Sed homo vetus operatur omnem concupiscentiam. Rom. 7.

Ergo, homo vetus habet formam.

Respondeo: Concedo totum argumentum rectè intellectum. siue de substantia hominis loquaris, habet illa suam formam; siue de peccato originis loquaris, habet & illud suū formale.

143.

In malis actus precedit habitum, nullus enim habitus malus est infusus, sed acquisitus, & habitus ex crebra actione comparatur.

Sed peccatum originis non precedit aliquis actus.

Ergo, originale peccatum est habitus.

Respondeo: Sunt quatuor termini. Nam in Maiore vox habitus sumitur specialiter, in conclusione verò generaliter. Quod si in Maiore & conclusione vox habitus eodem sensu accipitur, concedo totum argumentum. Nam peccatum non est talis habitus, qui compareretur exactibus, sed est ingenita, innata prauitas, & naturale malum: aliàs habitus est virtus vel vitium, aliàs habitus significat dispositionem.

144.

Prinatio opponitur habitui, & significat absentiam habitus.

Peccatum originis est prinatio.

Ergò, Peccatum originis non est quidam habitus.

Respondeo: Est argumentum Thomæ Aquinatis, posset totum argumentum concedi, quia propriè loquendo peccatum originis non est quidam habitus, vsu & exercitatione comparatus, sed est naturalis cū *ad viciā* tum prauitas. Ex ipsa natiuitate trahimus peccatū originis, & prauitatem naturæ. Quod verò Apologia dicit, *peccatum originis non esse prinationem puram, sed & coniunctum habitum prauum*, generalius ibi sumitur, vocabulum *habitus*, pro dispositione naturæ seu qualitate. Sed ad Minorem nunc respondeo. Peccatum originis non est tantum priuatio, id est, absentia donorum, iustitiæ, lucis & vitæ, sed est etiam fœda malitia, & innata prauitas naturæ. Adam non tantum spoliatus, sed etiam vulneratus est.

Quate-

Quatenus ergò priuatio est, non est habitus peccatum originis, quatenus verò est praua dispositio naturæ, generali significatione, habitus dici potest.

145.

Imago Dei fuit ipsa forma substantialis in Adam.

Sed Adam amisit imaginem Dei.

Ergò, Adam amisit formam suam substantialem.

Respondeo: Simpliciter Maiorem nego, forma substantialis Adæ ante lapsum fuit, ipsa substantia corporis & animæ, & harum substantialium partium vnio. *Forma enim substantialis nihil aliud est, quam ipsa substantia condita à Deo.* Imago Dei non fuit ipsa substantia, nec corporis, nec animæ, sed illa qualitas & similitudo, qua homo referebat Deum, nimirum lux & sapiētia in mente, iustitia & libertas in voluntate, vita & integritas in toto homine; Adam nō amisit substantialem formam, licet ea sit horribiliter corrupta per peccatum, siquidem tota substantia est fœdissimè corrupta; Si Adam formam substantialem amisisset, non esset amplius homo, sed planè noua esset species, quod sacra Scriptura non concedit.

146.

Spiritus sanctus essentialiter transformat nos in priorem Dei imaginem.

Ergò, necesse est nos essentialiter à Sathana transformatos esse in imaginem Sathana.

Respondeo: Primum ad Antecedens: præstigiæ latent in voce *essentialiter*, aut enim significare potest, quod Spiritus sanctus non tantum accidentia corrigat, sed etiam ipsam corruptâ substantiam reficiat, sanet, & Deo conformem faciat, quod verû est; Aut significare potest, quod transformando nouam substituat essentiam, amota priore, quod falsum est. Cum ergo insidiat lateat in phrasi *essentialiter*, & nō sit in sacra Scriptura, meritiò eam reiicimus; posteriorem significationem, quam vrgit Illyricus, prorsus repudiamus. Spiritus sanctus enim non reponit nouam essentiam vel essentialem formam, sed substantiam à Deo conditam & per peccatum corruptam & contaminatam, reparat, reficit, sanat, transformat. Deinde nullo modo sequitur: *Spiritus sanctus transformat, & creat nouam imaginem in nobis.* Ergò, Sathan prius essentialiter transformauit hominem in suam imaginem. Sathan non est par potentiâ Spiritui sancto, nō est conditor aut creator, corrumpit quidem, deformauit, vulnerauit ipsam hominis substantiam, sed nouam substantialem formam illi non indidit.

147.

Tantum carnem, & non animam, trahimus à parentibus ex traduce.

Peccatum originis potissimum est in anima, in mente & voluntate.

Ergò,

Ergò, peccatum originis non trahimus à parentibus.

Respondeo: Violenta solutione, & tamen piâ retundit hoc argumentum Augusti. ad Bonifac. lib. 3. *Quicquid de origine animæ differitur, si negatur peccatum originis, falsum est.* Cum nec Augustinus nec Lutherus voluerit definire cerdò, vtrum anima sit ex traduce, credo pios, sine iacturâ fidei, hic posse *ἐπελχειν*. Satis apparet autem in scriptis Augustini, Lutheri & Philippi, quod inclinent in hanc sententiam, quæ statuit, animas esse ex traduce; & grauissima argumenta ostendunt ex sacra Scriptura. Maior ergò reiiciatur, vt quæ expresso Dei testimonio defendi nō potest. Facilius verò contraria sententia ex Scriptura potest probari; *Adæ inspirauit Deus spiraculum vitæ.* Sed de Eua non legitur; ea tota formata est ex costâ. *Adam genuit Seth ad imaginem suam;* ea non tantum in corpore, sed in anima residebat. Sacra Scriptura totum hominem, corpus & animam vocat *carnem*. *Christus noster frater est, & caro de carne nostra,* non tantum secundum corpus, sed etiam secundum animam. Psalm. 51. *Ecce, in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea.* Psalm. 139. *In inferioribus terra formasti me.*

148.

Non peccat, is qui nascitur; non peccat, is, qui genuit; non peccat, ille, qui condidit.

Per quas igitur rimas, inter tot præsidia innocent-

ria, fingis peccatum esse ingressum? Iulian. apud Augustinum, libro de nuptiis & concupiscentia, cap. 28.

Respondeo: *Per unum hominem peccatum intravit in mundum.* Roman. 5. Hæc magna fuit rima, nullo præsidio innocentiae clausa. *Peccat, qui genuit*, id est, Hebraica consuetudine habet peccatum, & immundam massam progeneravit, & non sine peccato genuit prolem. *Peccat etiam is, qui nascitur*, id est, Hebraica consuetudine habet peccatum: Nascitur enim ex immundo semine, & ex corrupta atq; peccato infesta massa. David inquit: *Ecce in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea. Ipse ortus in vitio est*, inquit Ambrosius. Ergo etiam qui nascitur peccat, id est, habet defectus & peccata cum nascitur. Deus autem, qui naturam licet immundam propagat, condit & format, non peccat vlla ratione.

149.

Arbor bona non fert malos fructus.

Coniugium est res bona.

Ergo, non fert malos fructus, & in coniugio nati sunt, sine vitio.

Respondeo: Plus est in conclusione quam in præmissis. Hoc tantum sequitur: *Coniugium non parere malos fructus.* Deinde nec coniugium est causa peccati originis, sed prauitas & malitia residens in coniugibus, in anima & corpore. In coniugio nati trahunt malum originis, non ex con-

coniugio, quod est ordinatio diuina, sed ex vitiosa natura amborum parentum.

150.

In paruulis, vel actio est rea, vel natura:

Sed natura rea non est, quia à Deo facta; nec actio est rea, quia nihil fecerunt infantes.

Ergo, nullum est peccatum originis in infantibus.

Respondeo: Nego Minorem. Natura enim infantum omnino rea est: Nam Iohannes dicit; *Qui non credit in Filium, vitam non videbit, sed ira Dei manet super ipsum.* Iohau. 3. Item, Ephes. 2. *Era mus natura filij ire;* Non autem vergit hoc in contumeliam Dei, qui fecit naturam, sed omnis culpa est in homine: Deus enim naturam fecit sine vitio, homo autem sponte se auertit, à Deo, & corrumpit naturam, & peccato ream, & iræ Dei obnoxiam fecit.

151.

Natura capax perfecta iustitia, non habet vitia naturalia.

Sed humana natura capax est perfecta iustitia.

Ergo, non habet vitia naturalia.

Respondeo: Nego Minorem. Humana enim natura ex se non est capax perfectæ iustitiæ: imò nullius veræ iustitiæ capax est humana natura, nisi regeneretur & renouetur per Spiritum sanctum: *Verbum meum*, inquit Christus, *non capit in vobis*, Iohannis octauo: *& animalis homo non percipit ea, quæ sunt Spiritus*, 1. Corinthiorum 2. Ex Dei autem operatione, &

198 D. CVNRAD. SCHLVSSBL.
renouatione Spiritus sancti, est omnino capax
natura humana perfectæ iustitiæ, quæ est in hac
vita inchoatiuè, & post hanc vitam consumma-
tiuè. Ac quia transformatione per Spiritum san-
ctum à claritate in claritatem egemus, necesse
est in homine iustissima esse vitia naturalia.

152.

*Pugnancia inter se sunt, parentibus condonare
propria peccata, & parentum peccata damnare in
filiis.*

*Sed Deus parentibus condonat, propria peccata.
Ergo, Deus non potest in filius damnare parentum
peccata.*

Respondeo: Nego Maiorem. Nam doctrina
legis & Euangelij, non sunt inter se pugna-
sententiæ, licet sint diuersæ. Lex diuina docet,
Deum punire peccata parentum, in parentibus
& filiis, in tertiam & quartam generationem. Et
iuxta hanc doctrinam verissimum est, propter
peccatum Adæ totam puniri posteritatem. Iux-
ta Euangelium autem remittit Deus patribus
& filiis cum aliena, tum propria peccata, omni-
bus verè pœnitentiam agentibus, & vera fide ad
mediatorem confugientibus.

153.

*Flagitare ab homine amplius, quàm præstare po-
test, est iniustum.*

*Sed si homo per peccatum originis prorsus est cor-
ruptus, & tamen Deus perfectus ab eo, eo flagitat ius-
titiam*

DE SECTA MANICHÆORVM. 199

*titiam, plus flagitaret, quàm homo præstare posset.
Cum ergo iniustus Deus non sit, natura peccato
originis non est corrupta.*

Respondeo: Maior non est simpliciter vera.
Nam & homo aliquando sine iniustitia plus fla-
gitare potest, quàm præstare posset. Et si Domi-
nus in Euangelio flagitat, à seruo debet decem
milium talentorum solutionem, quæ ipsi prorsus
erat impossibilis, tamen non est iniustitiæ ac-
cusandus, poscit enim quod ipsi iure debetur.
Quid iure flagitari possit, non ex debitoris fa-
cultate, sed ex obligatione æstimari debet. Con-
didit Deus hominem rectum & integrum, & de-
dit illi legem quam poterat seruare, addita com-
minatione. Cū ergo homo ipse corruerit vires
suas, & se in mortem præcipitauerit, optimo iure
flagitat Deus, etiam à corrupta natura, perfe-
ctam obedientiam, & cum eam non præstat, dam-
nat eam. Hoc enim postulat ab homine, ad
quod condidit hominem, & quod dedit homi-
ni, & ad quod homo obligatus fuit, ipsa condi-
tione & lege,

154.

*Sinati de renatis traherent, peccatum originis,
tum necesse esset, in baptismo non remitti omnia pec-
cata.*

*Sed in baptismo remittuntur omnia peccata, ac-
tualia & originale.*

*Ergo, nati de renatis non trahunt peccatum ori-
ginis.*

Respondeo: Nego Maiorem. Vtrumq; enim

restitatur Spiritus sanctus, & natos de renatis trahere originale malum, David enim ait: *Ecce in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea, & tamen omnia peccata dimitti in baptismo: Saluos nos fecit per lachryrum regenerationis & renouationis Spiritus sancti.* Tit. 3. *Sanguis Iesu Christi mundat nos ab omnibus peccatis.* Iam si quærat, quomodo hoc transfundi possit, quod remissum est planè? Respond. ex Augustino: *Peccatum originis dimittitur in baptismo, non ut non sit, sed ut non imputetur.* Item: *Lex peccati remissa est generatione spirituali, manet autem in corpore mortali,* contra Iulian. lib. 2.

155.

Generans non potest trahere in prolem, quo ipse caret.

Sed Pater regnitur caret omni reatu peccati.

Ergo, non trahit in prolem reatum.

Respondeo: Maior non est simpliciter vera. Nam, teste Augustino: *Circumcissus non habet præputium, & tamen generat, talem, qui habet præputium,* contra Iulianum lib. 6. cap. 3. Item: *Ergo circumcissus tradit nascenti de se, quo caruit in se, caruit & tamen tradidit, amisit & tamen transmisit.* Et de nuptiis & concupiscent. lib. 2. cap. 24. *Ex olina semine, non nisi oleaster nascitur.* Ergo potest generans aliquid trahere in prolem, quo ipse caret; Transfundit semen vitiosum, quod natura corruptum & reatu obstrictum est. Quod verò pater regnitur hoc reatu caret, non à natura, sed

sed spirituali regeneratione habet, quæ non trahitur carnali procreatione, ut ergo parens natura obnoxius fuit iræ Dei, ita licet spirituali regeneratione renatus sit, tamen quia secundum naturam, & ex corrupta carne generat, non secundum Spiritum, omnino transfert & vitium & reatum in prolem.

156.

Accidens dicitur, quod non naturale est vitium, sed quod ex casu homini accidit. Sic Augustin. lib. 6. contra Iulianum dicit, *ex casu accidente factum esse patrem Fundani Iusum.*

Sed peccatum originis non est ex casu, nec extrinsecus ad nos accedit, sed est naturale vitium, quod contractum.

Ergo, peccatum originis non est accidens.

Respondeo: Fallacia est ex Amphibolia vocis accidentis, Aliàs accidens significat omnem qualitatem, siue naturaliter inest, siue ex casu, & sic vocabulo substantie opponitur; & in hac significatione vsurpatur in hac controuersia. Aliàs vocabulum accidentis sumitur pro eo, quod non inest alicui naturaliter, sed quod est contingens, & ex aliquo casu accidit, ut Fundani Pater ex accidenti sui Iusum. Hac significatione dici potest, Adamum habuisse peccatum originis, sex corruptionem naturæ ex accidenti, nos verò à natura habemus & contraximus, & tamen substantia non est, sed accidens.

157.

Accidens separabile, est formale alterationis non corruptionis.

Sed peccatum est accidens separabile à natura.

Ergo, per peccatum natura humana tantum alterata, & non corrupta est.

Respondeo: Nego Maiorem. Nam accidens malum, non tantum alterat, sed etiam corrumpit naturam, iuxta Theologos, Psalm. 14. *Corrupti & abominabiles facti sunt.* Esus pomi fuit accidens, & corrumpit totam substantiam hominis. Pestis est accidens vitium, & tamen non alterat tantum hominem, sed planè destruit plerumq; Vulnus, cædes, infania, morbus, stultitia, sunt accidentia, & tamè corrumpunt corpus & animã, non autem redigunt rem in nihilum.

158.

Naturalia per accidens non convertuntur, ut liget quis casu amiserit oculum, non tamen gignit caecitatem oculis.

Sed peccatum originis est accidens vitium.

Ergo, per peccatum originis naturalia non convertuntur.

Respondeo: Nego Maiorem, Augustin. recitat exemplum contrarium. *Fundatum Carthaginensem Rhetorem, cum pater accidenti vitio luscus esset, luscum filium procreasse: & addit, hoc exemplo evertitur illa sententia, qua dicitur naturalia per accidens non converti.* Accidens quippe fuit in patre, quod factum est in filio naturale.

Res

159.

Res, quæ est in subiecto, sine illo subiecto, in quo est, esse non potest.

Sed subiectum reatus est parens, & subiectum parentis non transit in prolem.

Ergo, nec reatus vel malum concupiscentia, quod in parente est, transit in prolem.

Respondeo: Non quidem tota persona transit in prolem, sed tamè de subiecto aliquid transit, videlicet, semen corruptum, ex quo nascitur proles: vnde & reatus & malum concupiscentiæ, transfuso semine, transit in prolem.

160.

Cum Deus sit conditor hominis, non possunt homines cum aliquo malo nasci.

Sed Deus est totius hominis conditor.

Ergo, non possunt homines cum aliquo malo nasci. Probatur Maior, quia perfecta sunt omnia Dei opera.

Respondeo: Neganda est Maior, Vtrumq; esse verum, testatur sacra scriptura, Deum esse conditorem hominis, & tamen omnes homines nasci cum peccato originis. Psalm. 100. inquit: *Ipse fecit nos.* Et Psalm. 51. *Eccce, in iniquitatibus conceptus sum.* Deus in principio rectum creavit hominem, sine omni vitio, & si mansisset homo in integritate, propagatio facta esset sine vitio; post lapsum verò, et si immunda est massa generis humani; Deus tamen creat & format hominem ex ea: non enim deferit nec intermittit opus suum propter peccatum, sed creat &

propagat Deus homines ex immunda massa, non aliter ac faber ex ligno putri sculpsit statuam. Dei quidem opus purū & perfectum est, quantum à Deo proficiscitur, sed massa est immunda, & immundities vnā propagatur. *Omnes enim natura sumus filij ira.*

161.

Ex bonis causis non potest oriri malus effectus.

Sed coniugium & consuetudo coniugalis sunt res bona & legitima, ordinata à Deo.

Ergò, ex coniugio & consuetudine coniugali non potest propagari peccatum originis.

Respondeo: Singulæ partes magna declaratione egent. Ex bonis causis malus effectus oriri non potest, scilicet, quæ sunt perfectæ & perpetuæ bonæ, vt à Deo, qui est immutabiliter bonus, nihil mali oriri potest. Sed multæ sunt causæ in mundo, quæ licet bonæ sint, non tamen omni vitio carent, nec perpetuæ sunt bonæ. Et aliter agunt causæ voluntariæ, al. ternaturales: voluntas hominis etiam bona sæpè errat, sæpè peccat. Coniugium quidem per se & suo genere est res bona, & consuetudo coniugalis, sed vitium libidinis & peccatum deformant Dei ordinationem. Ad conclusionem etiam respondeo, peccatum originis non ex coniugio propagari, sed ex polluta & corrupta massa parentum, in ipso impuro semine hærent, peccatorum sordes, quæ ipsa procreatione transfunduntur in posteritatem.

Ex bo-

162.

Ex bona causa, quæ perfectè bona est, non potest oriri peccatum.

Sed voluntas Adæ fuit perfectè bona.

Ergò, ex voluntate Adæ non potuit oriri peccatum.

Respond. ad Minorem, quæ de incommutabili bono vera est. Sed Adæ & Angelorum voluntates, licet perfectè fuerint bonæ, non tamen erat immutabile, sed mutabile bonum. Creatura enim à creatore differt. Quàm diu ergò mansit Adæ voluntas bona & iusta, non est ex ea ortum peccatum. Ipsa autem bona voluntas Adæ mutata est in malam, atque ita ipsa sibi peperit peccatū & mortem, dum sponte à Deo defecit, & iustitiæ & vitæ fontem deseruit.

163.

Si homo nascitur sub peccato, aut Deus non creat hominem, aut creat eum Diabolo, aut Diabolus eum creat.

Sed nec primum, nec nouissimum adseri potest à Christiano.

Ergò, Deus creat hominem Diabolo.

Respondeo: Nego Maiorem. Non enim sequitur, Deum creare homines Diabolo, cum creat eos sub peccato. Non enim hoc curat & agit Deus, vt Satan habeat seruos, quos sibi facere non potest, sed *Deus condit homines in usus profundarum cogitationū suarum*, ait August. *Omnia propter seipsum condidit Deus*, inquit Salomon. Ac primò condidit Deus homines sine peccato; nunc

condit eos sub peccato, nimirum, vt colligat ex illis Ecclesiam, & in alijs suam ostendat potentiam. Nouit Deus etiam vasis iræ vti ad opera sua iusta & bona, sicuti & ipsis Diabolis ad opus suum vti potest.

*DE MONSTRATIONES, QVOD
Lutherus peccatum originis vocauerit reuera
accidens, vel habuerit pro
accidente.*

I. Distinctionem inter substantiam & accidentia non improbauit Lutherus, sed approbauit, & confusionem eorum ferre non potuit, vt videre est ex eius libris contra Sacramentarios, in quibus reprehendit, quod illi substantiam pro accidente accipiunt, & ex substantia faciunt accidens.

II. Præter hæc duo, substantiam nimirum, & accidens, non posuit aliquod tertium.

III. Illyricus, contra quem causam Dei dicimus, in 2. part. Clauis. fol. 488. expressè inquit, in homine duo tantum sunt, substantia & accidens, & nullum est tertium. Sic igitur arguuntor:

Peccatum originis aut substantiam aut accidens esse necesse est. Nullum enim est tertium, teste Illyrico, & consentiente Luthero.

Sed Lutherus plus milles negat, esse substantiam, accurate substantiam ipsam à peccato, distinguens.

Ergò,

Ergò, peccatum originis Luthero est accidens. Valet Syllogismus hypotheticus disiunctiuus, quia in diuisione sufficiens facta est enumeratio specierum, & proceditur à remotione vnius ad asseuerationem alterius.

III. Item, Lutherus & Confess. August. peccatum originis vocant *morbum*. Morbum verò omnes sani accidens esse concedunt. Et Lutherus ipse, vbi de peccato originis multa agit in 2. cap. Gen. *Morbum* expressè *accidens* nominat, fol. 32. Ibidem: *Peccatum originis est amissio iustitiæ originalis, sicut cæcitas est priuatio visus. Qualitatem* etiam multoties nominat, vt in Psal. 90. *Qualitatem* autem & accidens, esse Synonyma, ipse Illyricus confitetur, in demonstrationibus suis, fol. 35. Si etiam est qualitas, necesse est distingui ab ipsa substantia, quia qualitas, testibus omnibus Philosophis, est, quæ in re est, & qualis ipsa sit, commonstrat.

*ABSVRDITATVM ET ANTI-
LOGIARVM FLACII QVAD-
rundam consignatio.*

*Ex libro de Occasionibus vitandi
errorum, &c.*

ESSENTIA iniustitiæ originalis & peccatum sunt Synonyma, fol. 1. & 2.
Caro est peccatum originis, fol. 7. fol. 18.
Falsa est propositio: Quicquid verò dicitur

peccatum, id totum tantummodò à solo Diabolo aut homine est. *fol. 12.*

Falsa est propositio: Quicquid est aut dicitur peccatum, id est merum aut purum opus Sathanæ, nec quicquam à Deo habet, vel ratione originis vel essentia suæ. *fol. 15.*

Cor est iniustitia originalis & imago Sathanæ. *fol. 17.*

Diabolus mentem ac rationem in aliam formam transformavit. *fol. 17.*

Diabolus ipsam formam essentialem animæ inuertit, priorem optimam essentiam formalem sustulit, & substituit nouam pessimam. *fol. 17.*

Anima rationalis est peccatum originis. *fol. 20.*

Non potest admitti distinctio operis Dei & Diaboli. *fol. 21.*

Non sunt nouæ locutiones & phrasæ, cor, anima, mens, &c. est peccatum originis. *fol. 26.*

Cor, quod est fons omnis mali, est peccatum originis, testibus omnibus Theologis. *fol. 27.*

Anima rationalis in homine, est creata imago Dei initio. *fol. 28.*

Corruptio substantiæ, est ipsius substantiæ inuersio aut mutatio ex optima in pessimam, seu amotio optimæ substantiæ, & contraria positio pessimæ.

Mors in omni re aufert optimam substantiam

tiam aut essentiam formalem, & relinquit pessimam; vt aufert viuum hominem, & relinquit cadauer, seu mutat viuum hominem in triste cadauer. *fol. 29.*

Mors mutauit optimam substantiam aut essentiam formalem hominis in pessimam, seu abstulit optimam, & reliquit pessimam. *fol. 30.*

Imago Dei fuit essentia formalis hominis. Imago Sathanæ, seu peccatum originis est essentia formalis hominis. *fol. 30.*

Homo amisit formam essentialem, & contrariam prorsus nactus est. *fol. 33.*

Abstracta & ideæ Sophistarum, defectus, priuatio, imbecillitas, languor, ataxia, cæcitas, & similia, sua natura sunt tantum larvæ & umbræ verborum, à rebus ipsis & materia abstractæ. *De essentia imagi. fol. 6.*

Fol. 21. ibidem, vocat peccatum originis corruptionem & morbum. *Morbus vero & corruptio an sunt substantia?*

Peccatum originis non est ascititium accidens, quod sit quiddam planè diuersum ab ipsa anima, eiusque substantialibus aut essentialibus potentijs. *fol. 24.*

Ipsa animæ rationalis essentia fuit imago Dei, & iustitia originalis ante lapsum.

Ipsa essentia animæ rationalis post lapsum est imago Sathanæ, & iniustitia originalis, seu peccatum originis. *fol. 25.*

Ipsa essentia animæ rationalis est peccatum originis.

In regeneratione nostræ animæ, essentia ex pessima in optimam formam essentialem transformatur.

Homo est potissimum illa anima rationalis, seu illud diuinum spiraculum, creatoris ore nobis inspiratum, fol. 30. & 31.

Ipsa optima Dei creatura, anima rationalis, est inuerla, vtiam sit peccatum originis, fol. 36. 37.

Ex libro, quem vocat γνάσις σεαυτοῦ.

Peccatum originis est peruerfissima natura nostra. Pessimus thesaurus cordis, est peccatum originis, in prefatione. Ibid. vocat peccatum originis pestem ingentem. Item, horrendam iniustitiam, deformitatem tristem, ac pudendam nuditatem corporis & animæ. Deus accusat naturam innatæ corruptionis, in prefatione: & quidem Illyricus ibi recte allegat, 13. Psalm. qui disertè peccatum originis vocat corruptionem. Item, dicit, naturam esse corruptissimam. Item, hominem esse prorsus corruptum. Psalm. 52. idem dicitur. De essentia & de substantia sunt Synonyma, ibid. Ibid. vocat morbum. Item, peruerfissimam mortem. Item, cæcitatem, ex 9. cap. Johannis.

Ἀνομία apud Iohannem significat concretum & ipsum subiectum, quia abstractum Ἀνομία pro concreto in illo dicto ponitur.

Peccatum in hac controuersia significat idem, quod vitium seu iniustitia, A. 1. fac. 2.

Quatt-

Quando Christus dicitur peccatum, ibi vox peccatum significat rem iniustam ac ream. A. 3.

Iustitia originalis aut imago Dei fuit ipsa anima rationalis. 11. fol. Sequentefolio, vocat iustitiam & sanctitatem veram, illudque probat ex 3. cap. Coloss.

Iustitia & sanctitas fuit ipsa forma hominis. fol. 14. Ergo Adam post lapsum non mansit homo. folio sequente dicit, imaginem fuisse in anima, mox dicit, fuisse formam essentialem animæ. fol. 16. dicit, imaginem Dei in homine fuisse ipsam mentem hominis.

Ipsa anima rationalis fuit imago Dei. fol. 19.

Fol. 24. vocat peccatum originis naturæ nostræ prauitatem.

Fol. 26. 27. 28. 29. sumit probationem suæ opinionis ex Cicerone, & confert ipsius dicta, cum testimonijs scripturæ. Hoc obseruetur contra discipulos Flacij, qui clamitant, nos ex Philosophia munire nostram assertionem, cum tamen Flacij fundamenta præcipua deprompta sint ex tenebrosiss lacunis Philosophia.

Error est, omnem virtutem & vitium esse merum accidens. fol. 34.

Ibidem. Peccatum originis, vitium, seu iniustitia originalis, nequaquam sunt accidentia, sed ipsissima essentia hominis: sicut etiam virtus aut iustitia originalis fuit essentia hominis ante lapsum. Hinc colligitur inuicta consequentia:

Homo amisit imaginem Dei.

Sed imago Dei, teste Flacio, fuit ipsissima essentia hominis.

Ergo, Homo amisit essentiam suam.

Fol. 36. dicit, imaginem Dei fuisse formam essentialiorem hominis. Ibid. dicit, imaginem Dei fuisse innatam, coessentialioremq; , in parte intelligente, lucem animæ. Item, fuisse in parte volente naturalem appetitum, ac ardentem amorem Dei & proximi, omnisq; honestatis ac iustitiæ. Hac descriptio vera est. Si verò imago Dei fuit ipsa lux animæ, item amor Dei & proximi. Ergo fuit quiddam distinctum ab ipsa anima. Nam lucem & dilectionem Dei & proximi homo amisit, animam verò & voluntatem non item.

Anima rationalis est ipsemet intellectus ac voluntas. *fol. 37.*

Extincta luce, aut vi videndi in oculo, ipse oculus non amplius superest. *fol. 38.*

Ratio est ipsa differentia formalis aut essentialis hominis. *fol. 38.*

Fol. 42. ait, imaginem Dei fuisse nobilissimas animi potentias, seu ipsam rationem, aut liberum arbitrium. Pessima forma, in quam Satan nos transformavit, est nostra iniustitia originalis.

Fol. 44. Peccatum est quiddam substantiale & essentiali. Corruptio, defectus, & concupiscentia, non sunt abstracta, non accidentia, sed nobilissimæ partes hominis, seu forma essentialis hominis.

Praux

Praux cupiditates non sunt diuersum quiddam à corde, sed sunt ipsissima mala natura, ac intima vis pessimi cordis. *fol. 53.*

Peruerfissima natura est genus peccati originis. *fol. 55.* Peccatum originis est imago Sathanæ, aut iniustitia originalis, præter reatum, mens ipsa, &c. *fol. 56.*

Paulus vitur voce corruptionis. *fol. 56.*

Fol. 60. Vocat ex Thoma inueteratum morbum; Morbum verò non esse substantiam, sed accidens, quilibet sanæ mentis facile intelligit.

Fol. 63. Ex Aristotele probat, nos amisisse imaginem Dei.

Fol. 66. ait, homines interdum posse substantias commutare, vt vinum in acetum, aut etiam vappam.

Liberum arbitrium in homine, ante lapsum fuit imago Dei, post lapsum, idem liberum arbitrium inuersum, est peccatum originis. *fol. 70.*

Fol. 72. Vocat rectè peccatum originis nuditatem, & addit hæc verba: Hominem conformi anima nudatum, ob eius amissionem, grauissimè Deus accusat.

Ibid. Vocat pudendam nuditatem in corde peccatum originis. Item, detestandam fœditatem. Item, nuditatem, &c. Item, paupertatem & nuditatem spiritualem.

Christus appellat nos filios Sathanæ, ob pessimam nostram naturam, quia similitudinem & indolem ingenij Sathanæ referimus. *Item:*

Christus ostendit nobis serpentinum venenum, aut semen, aut imaginem, caputque infusum esse, nosque inde prolem serpentinaam vocari. fol. 75.

Ibid. dicit, nos imaginem Sathanæ habere in corde vel rationali anima. fol. 75.

Fol. 77. dicit, terram maledictam à Deo, fuisse priuatam bonæ indole & naturæ.

Fol. 83. dicit, Sathanam deformasse tabulas cordis nostri. Diabolus erasit ipsam sanctissimam scriptionem (imaginem Dei) ex membrana cordis nostri, non sine aliquâ ipsius membranæ corruptione: & contra in eadem membrana inscripsit suam legem, quam Prophetæ vocant peccatum, cæcitatem, infernales tenebras, &c. fol. 86. Vocat etiam *ibidem* hominem corruptum. Imò aliquoties *in loco isto & præcedenti* vtitur verbo corruptionis, *id quod observandum est, contra Flacij discipulos, qui hoc vocabulum explodunt.*

Fol. 87. manet idem individuum hominis, & velut eadem membrana, sed scriptura est mutata, ita ut ex filio Dei, factus sit filius Sathanæ. *idem dicit fol. 89.*

Fol. 91. ait, Diabolum esse conditorem creaturarum, quod tamen negat in sua protestatione.

Fol. 90. dicit, idem individuum mansisse, & corpore, & anima.

Fol. 93. anima in super planè transformata est in contrariam substantialem formam pessimam. fol.

Fol. 94. Allegat verba Bucerii, qui definit rectè, *Peccatum originis esse vitiositatem & depravationem totius naturæ, & ex illis verbis vult suam sententiam munire.*

Deus bone, quid est, esse percussus Spiritu veritatis, si hoc non est?

Fol. 97. ait: Rationem ante lapsum fuisse imaginem Dei: Iam verò eandem inuersam, esse imaginem Sathanæ, seu peccatum originis.

Fol. 98. Sicut natura aut ratio sana nullo modo est accidens quoddam, sed ipsissima atque adeò nobilissima substantia totius hominis; Ita hæc quoque in imaginem Sathanæ transformata.

Fol. 102. Vocat semicorruptionem substantiæ peccatum originis, & negat se de Physicâ loqui, *in libro verò de essentia peccati, fol. 29. contrarium asserit.*

Fol. 104. dicit, homines in resurrectione mutari, non solum in accidentibus, sed etiam in substantia.

Fol. 109. dicit, Nabuchodonosorem secundum gradum nobilitatis & formæ hominis mutatum fuisse.

Forma est multò nobilior substantiæ pars. Item, substantia est duplex, materialis & formalis. fol. 121.

Substantialis forma, aut substantiæ formalis vultus, est pulcherrima species alicuius pulchri hominis. fol. 122.

Fol. 126. disertè ait, peccatum originis esse substantiam.

Fol. 130. Omnis corruptio priorem substantialem formam, si non prorsus, at certè aliqua ex parte violat & abolet, tum nouam superinducit, seu nouum quoddam esse, in eo subiecto efficit.

Et hoc ipsum est, quod vocamus imaginem Sathanæ in destructo subuersoq; homine. Scriptura crebrò ponit abstractum pro concreto & eius subiecto. *fol. 143.*

Ipsamet anima, quatenus ita tota inuersa est, nouaq; lege à Sathana formata, dicitur & est imago Sathanæ & iniustitia originalis. *fol. 145.*

Anima non ratione substantiæ, sed ob consecutam corruptionem, dicitur peccatum originis. *fol. 140. & 141.*

Fol. 151. Loquitur de corruptione Physica.

Peccatum originis est essentia formalis hominis. *fol. 152.*

Scientiæ & virtutes in angelis non fuerunt accidentia externa. *fol. 164.*

In Adamo fuit omnisca scientia; In Angelis fuit essentialis bonitas. *fol. 165.*

Anima rationalis, quatenus est corrupta, est peccatum originis. *fol. 168.*

Imago Dei fuit ipsa sana anima ante lapsum. Eadem anima inuersa est peccatum originis. Eadem est ratio iniustitiæ originalis in nostris spiritibus incarnatis, quæ nunc est in prauis spiritibus. *fol. 170.*

Diabo-

Diaboli sunt essentialiter transformati. *fol.*

173.

Cor lapideum est omninò opus Diaboli. *fol.*

174.

Peccatum originis & vetus homo sunt Synonyma. *fol. 181.*

Fol. 182. dicit, peccatum originis esse aut substantiam, aut accidens, & nullum esse tertium. *Ibidem*, astutè ludit mutila definitione accidentis.

Imago Dei non fuit accidens quoddam, sed ipsissima essentia hominis. *fol. 183.*

Fol. 186. Exagitat voces, lepra, morbus, venenum, vitium, &c. quibus tamen Lutherus & alij Orthodoxi vtuntur.

Iustitia originalis fuit ipsa anima rationalis. *fol. 186.*

Originalis iniustitia est substantia.

Iustitia, quæ restituitur in renatis, est substantia quædam. Contraria iniustitia est substantia, quia contraria sunt in eodem prædicamento. *fol. 193.*

Anima rationalis est causa formalis hominis. *fol. 193.*

Fol. 205. Exagitat phrasin, peccatum originis esse venenum affusum corpori: Exagitat etiam ibidem phrasin de lepra, &c.

Incommodè & falsò dicitur à quibusdam, quod oporteat distinguere bonam Dei creaturam à malo accidentario, præsertim in summa animæ rationalis gradu. *fol. 212.*

Idem repetit. fol. 214.

Fol. 217. Negat, veram esse hanc propositionem: *Omnis substantia est à Deo.*

Liberum arbitrium corruptissimum est peccatum originis. fol. 225.

In Theologia diuersæ sunt species piorum & impiorum, non autem in Physica. fol. 227.

Dictum Pauli ad Hebr. vocantis peccatum originis *ἐν γενεῇ*, Sophisticè eludit & detorquer ad suam opinionem. fol. 227.

Ibid. 228. Concedit, peccatum originis in renatis esse quiddam diuersum ab eis.

Homo dicitur peccatum, non ob suam essentiam, sed ob finem & scopum, quia pugnat cum Deo & eius lege. fol. 233.

Fol. 238. dicit, se in hac controuersia loqui de forma.

Natura humana dicitur peccatum originis, non ob suam substantialitatem, sed ob nouam & essentialem metamorphosin. fol. 240. Sic sequenti fol. 242. dicit, similem locutionem esse de aureo vitulo, qui dicitur peccatum, non ob suam substantialitatem, sed ob finem, &c.

Homo dicitur peccatum, quia totus est corruptissimus. fol. 243.

Quicquid ex carne natum est, caro est, id est, res praua, Deo aduersa & rea, concupiscens & militans contra Spiritum. fol. 261.

Quod de immundo semine concipitur, est malum, reum, Deo inimicum & exosum. fol. 262.

Ex li-

Ex libro Demonstrationum.

In præfatione, fol. 17. contra suam conscientiam, dicit, nostros Theologos asserere substantiam per se suauè natura adhuc esse bonam, &c.

Ibid. 18. recitat mutilam definitionem accidentis.

Fol. 20. affingit notam falsæ doctrinæ iis, qui negant peccatum esse accidens.

Fol. 12. damnat *ἐν γενεῇ* in hac controuersia.

Fol. 25. nugatur omnes Theologos secum affirmare, ipsam pessimā massam cordis esse peccatum originis.

Fol. 17. & 18. Dicit Christum frustra mortuū, si peccatum dicatur accidens, & non sit ipsa essentia hominis.

Fol. 18. dicit animam ante lapsum fuisse imaginem Dei, & post lapsum, eandem esse peccatum originis.

Fol. 21. Imago Dei & iustitia originalis, fuit in homine verè substantia animæ rationalis.

Fol. 23. Imago Sathanæ iniustitiæq; originalis est substantia.

Ibid. Homo est imago Sathanæ & iniustitia originalis.

Ibidem. Ipsamet natura est imago Sathanæ. fol. 24.

Fol. 25. Cor est imago Dei.

Ibid. Ex Catone probat suam opinionem, Si Deus est Animus.

Fol. 30.

Fol. 30. Virtutes in hominibus sunt ipsammet natura, nec sunt quædam accersita accidentia.

Fol. 33. Peccatum agnoscit legem & Deum.

Fol. 34. Vocat nefariam & blasphemam opinionem, peccatum esse accidens.

Fol. 35. Vocat assertores illius magistros accidentarios.

Ibidem. negat esse accidens & qualitatem, dicit etiam, accidens & qualitatem esse Synonyma.

Ibid. Vocat peccatum originis naturam intelligentem.

Fol. 36. Imago Dei est forma hominis, nō tantum quoddam eius accidens.

Item Imago & forma rei sunt Synonyma, &c.

Item. Qui aliquid formare dicitur, ita ut sit Imago alterius, necessariō includit nouam istam eius formam ac essentiam.

Ibid. In regeneratione homo acquirit non accidentia sola, sed essentialē formam.

Item. Vetus homo est forma hominis, nouus homo est forma hominis.

Fol. 37. Imago Dei in initio nō fuit accidens, aliās iam quoque esset accidens, quia quod semel est accidens, non potest in alia re fieri substantia.

Ibidem asserit, imaginem Dei fuisse essentialē formam hominis.

Item peccatum esse iam essentialē formam hominis.

Ibid.

Ibid. Mors introduxit nouam formam essentialē homini per lapsum.

Ibid. Vitam appellat essentiam.

Fol. 40. Imago Dei est substantia.

Fol. 41. Peccatum originale est omnino substantia.

Ibid. Peccatum originale est res rationalis.

Fol. 51. Homo in primo lapsu est mutatus in aliam speciem.

Fol. 50. Homo est essentialiter transmutatus ex optima essentia in pessimam.

Fol. 51. Peccatum originale non est accidens, sed est pessima forma hominis.

Fol. 57. Anima est forma corporis.

Fol. 62. Differit de positione & priuatione.

Fol. 35. Forma nobilior pars est materiæ, quæ vitæ animato tribuit. *Hoc observandum est,* propterea quod Illyricus in Confess. latina, *fol. 238.* dicit, hominem ratione formæ esse à Diabolo, & ratione materiæ à Deo.

Fol. 76. Ipsa substantia est originale peccatum.

Fol. 87. Essentia & de essentia sunt Illyrico Synonyma.

Ibid. Liberum arbitriū est imago Dei. Liberū arbitrium prauum & corruptum est imago Sathanæ, seu peccatum originis. Liberum arbitriū idem est, quod potentiæ animæ *fol. 87.* Ergo homo amisit potentias intellectum & voluntatem.

Fol. 100. Suggillat phrasēs Lutheri, peccatum esse morbum, venenum, &c. & dicit ipsammet naturam hominis esse peccatum originis.

Fol. 113. Scriptura iubet nos abiicere cor.

Ibid. Contrarium asseritur.

Fol. 114. Imago Dei est persona quædam viua & intelligens.

Fol. 138. Larua Diaboli (*id est peccatum originis*) accessit homini creato.

Ibid. Si peccatum originis non sit actu quiddam diuersum à nostra essentia, attamen potentia est diuersum. Nam Deus potest nobis horrendam laruam Sathanæ, id est peccatum originis detrahare.

Fol. 140. Rectè asserit, quod vetus & nouus homo, sit vnum & idem subiectum, hoc aliàs Illyricus negat, in *Confess. lat. fol. 188.*

Fol. 141. Affectus, inclinationes, naturales appetitiones, &c. discerni debent ab *απαξία*, quæ à Sathana per originalem iniustitiam accessit.

Fol. 143. Peccatum originale in homine dominans, est omnino quædam substantia, &c. Peccatum originale est quædam substantia planè viua & rationalis.

Fol. 144. Ipsa caro, est originale peccatum. Ergò necesse est, originale peccatum esse substantiam.

Fol. 145. Peccatum originale verè agnoscitur Deum eiusq; legem.

Ibid. Deus ob nullam aliam rem nobis irascitur, quàm ob peccatum: *Ergò, non ob substantiam. Ex verbis igitur tuis indicaris, serue nequam. Flaci.*

Fol. 146. Nostra pessima essentia aut existentia seu

tia seu forma essentialis, aut essentia formalis, est peccatum originis.

Fol. 147. Zizania quæ Diabolus plantauit in hominem, non significant accidentia, sed ipsas substantias.

Fol. 149. Vetus & nouus homo sunt substantiæ.

Fol. 151. Dicit in vno homine esse duos internos homines, duos intellectus, duas voluntates, & duo corda, item duas rationales essentias aut partes.

Fol. 164. Fatetur, se de naturali & carnali corde loqui, quum dicat, peccatum originis esse ipsum cor hominis. *Item 165. dicit,* primam eordis creationem periisse.

Fol. 180. Dicit, naturā non esse amplius plantationem patris cœlestis, sed plantationem inimici Sathanæ.

Fol. 186. Dicit, naturam hominis esse imaginem Diaboli, item Deum propagare & conseruare naturam cum omnibus suis ingentis bonis malisq; accidentibus & substantiis, &c.

Fol. 189. Deus ipse nos format cum omnibus pessimis substantiis & accidentibus. *Idem dicit fol. 193.*

Fol. 192. Substantiæ transmutatæ seu degeneres factæ, non sunt à Deo, sed à Diabolo. *215. fol.* Materia peccati est pugnancia cum lege Dei.

Fol. 217. Homo à Sathana est in contrariam formam essentiæ & naturam transformatus. *fol. 326.* Peccatum originis est substantia. Substantia in propositione Illyrici significat subsistens

quoddā, præfens & operans in homine. *fol. 326.*

Fol. 345. Peccatum non est merum accidens, sed essentia vel substantiale quiddam in homine.

Fol. 361. Peccatum originis est res substantialis habitans in homine.

*Ex defensione sane Doctrinae
Illyrici.*

Cor est peccatum, imago Diaboli, ratione causæ efficientis, quia est ex patre Sathana homo corruptus. *fol. 9.*

Fol. 38. Vocat potentias animæ, partes anime, item quinque animas.

Fol. 40. Falsum est substantiam hominis mansisse post lapsum, quia facta est corruptio substantiæ: Est autem corruptio nihil aliud, quam substantiæ interitus commutatio, vel totalis, vel partialis.

Fol. 58. Deus accusat cor, non propter suam accidentalitatem, sed propter substantialitatem sui. Ergo Manichæorum sententiæ subscribit, qui idem doerunt.

Fol. 60. Dicit, se de materia disputare.

Fol. 61. In regeneratione hominis, cor prorsus regeneratur, & in nouam essentialem formam penitus transformatur & transmutatur.

Fol. 62. Vetus & nouus homo sunt substantia.

Fol. 66. Negat faciendum esse discrimen inter bonam Dei creaturam, & opus Diaboli, peccatum.

Fol. 106. In corruptione hominis prioris facta est generatio noui hominis, ex filio Dei in filium Diaboli.

Fol. 132. Negat se dixisse corruptionem Physicè intelligendam esse. Videatur autem contrarium in secunda parte clauis, *fol. 488.*

Fol. 133. Dicit essentialem formam animæ esse in pessimam transformatam.

Fol. 137. Hominis substantia ratione formæ nobilissimæ, est à Diabolo effecta, quatenus in Theologia consideratur.

Fol. 138. Innumeræ artes ex aliis substantiis alias faciunt. Duo homines, vetus & nouus, sunt Illyrico substantiæ, *fol. 160.*

Subiungam hic in fine, loco corollarij seu auctarij, sententiam & confessionem Domini Præceptoris, Davidis Chytræi, in qua piè, grauitè & neruose controuerfiam de peccato originali, à Manichæis furiosis motam, explicat.

CENSURA D. DAVIDIS CHYTRÆI DE CONTROVERSIÀ PEC- cati Originis.

Fundamentum & nervus veræ & salutaris concordia in Ecclesia Dei, & civili hominum communitate, est consensus in vera de Deo & omnibus fidei articulis doctrina. Quare ut inter pastores huius vrbis pia & sincera coniunctio & pax, Ecclesiæ & Reipubl. necessaria, constitui & durare possit, de articulo doctrinæ controuerso primum piè inter eos convenire necesse est. Cæteræ offensiones per *ἀμυνστειν* facile sanari & aboleri possunt. Sunt autem duo præcipua totius controuersia momenta.

1. *An peccatum originis sit substantia seu ipsa hominis anima & corrupta natura. An vero sit accidens in substantia seu natura hominis hærens?*

2. *An inter peccatum originis & ipsam naturam seu substantiam hominis in hac corruptione, discrimen constitui & accuratè retineri possit & debeat?*

De priori quæstione non obscure ostendunt Manichæi recentiores in publicis libris, peccatum originis non esse accidens, sed substantiam. Immediata enim diuisio est, omnes res aut esse substantias aut accidentia.

Qui igitur negat peccatum esse accidens, eo ipso

ipso perspicuè affirmat, esse substantiam. Ervotabulum NATVRÆ *τοῦ σώματος*, aliàs ipsam materiam & formam rei substantialem (sicut Manichæi vocabulum accipiunt) aliàs naturales inclinationes & vires significat, sicut Lutherus & alij pij eadem voce vtuntur, cum dicunt: *Die Erbsünde in des Menschen böse Art und Natur*. De posteriore quæstione Manichæi, palàm professi sunt, se nullum discrimen inter peccatum originis, & naturam hominis corruptam in hac depravatione constituere vel admittere posse: & propterea formulam Concordia, in qua discrimen illud peccati & naturæ ex articulis creationis, redemptionis, sanctificationis, & resurrectionis nostræ carnis, piè & perspicuè illustratur, disertè condemnant.

Sunt autem hæc solida & immota fundamenta sacra Scripturæ, quæ demonstrant peccatum originis non esse substantiam seu ipsam naturam animæ & corporis humani, intelligendo vocabulum naturæ de ipsa materia & forma hominis substantiali, sed esse ACCIDENS vitium in anima & carne humana habitans, quod per Spiritum sanctum in hac vita expurgari ex natura hominis & aboleri incipiat, & in resurrectione penitus ab ea sepatabitur.

I.

Roman. 7. aliquot illustra testimonia sunt. *Habitans in me peccatum. Scio enim quod non habitat in me, hoc est, in carne mea, habitans.* Mani-

Q

festè igitur discernit inter naturam seu carnem vitiosam, & inter peccatum in ea habitans. Non igitur est peccatum originis ipsa caro seu natura, sed in ea habitat & hæret. Quicquid enim inest in alio, non est id ipsum, in quo inest.

II.

Malum mihi adiacet. Iam adiacentia subiecti non sunt ipsa subiecti substantia. Non igitur ipsa hominis natura corrupta est peccatum seu malum originis, sed prauitas seu malitia, quæ homini adiacet & adhæret.

III.

Videò aliam legem in membris meis rebellantem legi mentis meæ. Sciunt D.D. Pastores, Paulum hic propriè de peccato originis, rapiente hanc deprauatam naturam & incitante, vt voluntati ac legi Dei furenter rebellet, concionari. Id peccatum non esse ipsam naturam seu membra hominis corrupta, sed in membris seu potentiis animæ & corporis malum illud inesse Paulus docet. Aliud igitur est substantia seu natura mentis, voluntatis, cordis & omnium membrorum animæ & corporis humani, aliud peccatum in natura animæ seu membris hærens.

IIII.

Ierem. 17. Peccatum fuda scriptum est stylo ferro, & ungue adamantino exaratum est in tabula cordis eorum. Non igitur peccatum est ipsum cor hominis, sed in corde penitus infixum hæ-

ret.

ret. Aliud igitur est ipsa natura seu substantia cordis, quanquam corrupta, aliud peccatum in eo hærens.

V.

*1. Iohan. 3. Peccatum definitur iniquitas, seu à-
voluntà, hoc est, discrepantia a Lege Dei, seu repu-
gnantia, aduersus legem Dei.*

Eam vocem ἀvoluntία, significantem abstractum seu accidens in instituta definitione (*peccatum est, quicquid pugnat, cum Lege Dei*) vocabulo simul complectente cōcretum reddiderunt, quæ occasionem præbent cauillationi quorundam.

Peccatum est, quicquid pugnat, cum lege Dei, seu quicquid dissimile est legi.

*Sed ipsa hominis natura & substantia, mens, vo-
luntas, cor, est res dissimilis & repugnans legi Dei.*

Ergo, ipsa hominis natura est peccatum.

Nam in Maiore Iohannes propriissime pec-
catum definit in abstracto, si ἀναγίγῃ ἐστὶν ἀvoluntία,
*peccatum est iniquitas seu dissimilitudo & discre-
pantia à lege.* At ipsa hominis natura, mens, vo-
luntas, cor, non est ἀvoluntία seu iniquitas in abstra-
cto, sed est ἀvolον iniquum & discrepans à norma
legis in concreto. Manifesta est igitur fallacia fi-
guræ dictionis seu æquiuocationis.

VI.

*Ephes. 4. Quatuor illustria testimonia vna
serie cōhærentia extant, quæ peccatum non*

Q 2

esse ipsam hominis naturam, mentem & cor, sed in illa, tanquam in subiecto inesse, & tenacissime hæerere ostendunt. *Genes, seu homines, ambulant in vanitate mentis ipsorum, obtenebrati intellectu, alieni à via Dei, propter ignorantiam, qua est in ipsis, propter duritiam cordis ipsorum.*

VII.

Roman. 8. in descriptione peccati originis, & antithesi fructuum carnis & spiritus, inquit, *sensum carnis* (quæ est peccatum originis) *esse inimicitiam aduersus Deum.* At inimicitia non est ipsa natura corrupta, sed vitiosa qualitas in natura seu carne corrupta.

VIII.

Ebræ. 12. *Paulus nominat circumstans peccatum, ἐν πειρασμοῖς ἀναστῆναι*, Lutherus vertit, *Sünde/ so uns immer ansehet/* Manifestè igitur discrimen facit Paulus inter naturam seu substantiam animæ & corporis nostri, quamquam corruptam, & inter peccatum, quod illam circumstat, & tenacissime illi inhæret.

IX.

Roman. 8. *Spiritus vita liberavit me à lege peccati & mortis*, necesse est igitur res distinctas esse, ipsum Paulum seu naturam & substantiam animæ, & peccatum originis, à quo ille liberari & emundari potest. Manet enim una & eadem natura

natura seu substantia Pauli, qui ante Spiritus sancti gubernationem, lege peccati & mortis regitur: deinde verò ab illa liberatur.

X.

Roman. 8. *Filius Dei de peccato damnauit peccatum in carne, ut iustitia legis impleretur in nobis.* Non igitur peccatum est ipsa caro seu natura corrupta formaliter, sed in carne habitat, & manifestè substantia carnis, seu natura à Deo condita, à peccato discernitur, dum per Filium Dei peccatum ex substantia carnis expurgatur & aboletur, & iustitia cum Lege DEI congruens, in ea accenditur. Multò enim latius parer vox CARO, quàm *peccatum originis*, quæ non solum prauitatem & malitiam, & hanc secutam imbecillitatem naturæ, verum etiam subiectum seu naturam ipsam deprauatam & corruptam simul complectitur.

XI.

I. Corinth. 5. *Paulus peccatum originis velut Sathanæ fermentum, & venenum per pœnitentiam veram ex natura hominis expurgare iubet.* Non igitur sunt vnum & idem natura hominis quamuis corrupta, & peccatum originis ceu fermentum in ea hærens ex natura expurgandum.

XII.

Psal. 19. De peccato originis quod vocat oc-

cultum malum, inquit, *ab occultis meis* MVNDA me, quod si peccatum originis ipsa natura seu substantia animæ esset, nō se mundari ab occulto illo malo Dauid peteret, sed se totum, seu substantiam animæ, deleri, auferri & abiici peteret. Non igitur est peccatum originis ipsa natura seu substantia animæ.

XIII.

Eodem modo vrgeri possūt omnia dicta, quæ de mundatione & ablutione à peccatis passim loquuntur. 1. Ioh. 1. *Sanguis filij Dei Iesu Christi emundat nos ab omni peccato.* Psalm. 51. *Asperges me Domine hyssopo & mundabor, Lauabis me, & super niuem dealbabor.* Esaiæ 1. *Lauamini, mundi estote.* 1. Corinth. 6. *Abluti estis, sanctificati estis.*

XIII.

Mich. 7. *Auferes iniquitates nostras, & proiecies in profundum maris omnia peccata nostra*, at non ipsam naturam seu substantiam animæ & corporis humani, sed peccatum pij à Deo deleri, auferri, & in profundum maris demergi petunt. Non igitur peccatum est ipsa hominis natura & substantia, sed corruptio & venenum à Sathana affusum, quod correcta & conseruata natura, expurgari, extergi, auferri & abiici orant: Sicut his ipsis phrasibus purgandi & extergendi *venenum à Sathana affusum*, frequenter Lutherus vititur in Gen. 8. *Sunt enim peccata & mors mala separabilia*, & cap. 42. *Peccatum est profundum vene-*

venenum in anima & corpore. Et cap. 3. *hoc venenum sic late diffusum est.* Et 1. Cor. 15. *Deus non est hostis natura.*

XV.

Dauid 51. Psalm. Significantissimè distinguit inter peccatum originis & personam seu subiectū, in qua hæret peccatum. *Ecce in iniquitatibus conceptus sum, & in peccato concepit me mater mea.* Non igitur prorsus vnum & idem sunt peccatum & natura seu persona Dauidis in peccato concepta.

XVI.

Roman. 5. *Per unum hominem peccatum intravit in mundum*, seu totum genus humanum, Iam quod intrauit & accessit ad hominum naturam, non ipsa hominum natura esse potest.

XVII.

Gal. 3. *Homo conclusus sub peccato.* Iohan. 8. *In peccatis suis morietur.* Aliud igitur est peccatum, aliud homo sub peccato conclusus, & in peccatis mortuus.

XVIII.

Præterea omnis natura seu substantia aut est Deus creator, aut res à Deo creata. Sed peccatum non est Deus creator nec res à Deo cōdita. Ergò, Peccatum non est substantia seu natura, quanquam post lapsum vitiosa & corrupta est.

XIX.

Deus in omni æternitate odit, abiicit & delet peccatum, sed naturam & substantiam hominis, quanquam corruptam, sitamen ad Deum conuertatur, non odit, nec prorsus abiicit & in nihilum redigit Deus. Ergo natura seu substantia animæ & corporis ipsæ non est peccatum, intelligendo vocabulum peccati non de re rea & damnata propter peccatum, sed de vitio pugnante cum lege Dei.

XX.

His addantur argumenta de assumpta per filium DEI natura humana sine peccato, de redemptione non peccati, sed naturæ humanæ peccato corruptæ à Christo facta, de renouatione & sanctificatione non peccati originalis, sed naturæ peccato corruptæ, de resurrectione non peccati originalis, sed naturæ iam peccato corruptæ, seu carnis nostræ, & similia, quæ peccatū originis non esse ipsam naturam corruptam, sed accuratis & cōspicuis limitibus ab ea distingui debere, & reuera etiam discerni ab illa posse, & separatum iri, demonstrant.

Quod verò Manichæi obijciunt, si peccatum originis accidens sit: necessariò cōsequi, substantiam hominis non vitiosam esse, nec Christum substantiam aut naturā redemisse, &c. id si paulò attentius considerabunt, longè aliter se habere animaduertent, cum substantias ipsas accidentibus deprauatis & fœdissimè corruptis, vt cæcitate oculum,

culum, morbo corpus, cedere corpus & animam, manifestū sit, & substantias ipsas moraliter bonas aut malas, hoc est, legi Dei congruentes aut non congruentes, ratione qualitatum præcipuè dici, omnibus eruditis constet, vt in definitione legis Dei dicitur, docere eam, *quales nos esse, quæ facere, quæ omittere oporteat.* Horrendum est autem dictū, Manichæos asserere, Christum sua passione & morte peccatum originale redemisse, cum ita argumentantur: *Si peccatum accidens sit, consequi inde, Christum nostram substantiam non redemisse.* Neque enim Christus redimendi peccati originalis, quod in æternum odit, detestatur & delet, passus & mortuus est, sed redimendæ nostræ naturæ, peccato corruptæ causa, quam liberare à reatu peccati, & ab ipso peccati veneno purgatam renouare, ac iustitia & vitæ æternæ donare voluit. Speciosissimum autem in hac tota controuersia argumentum est, quod Manichæi, velut in prima acie meritò collocant, hoc modo argumentantes:

Prima causa, fons & radix omnium vitiosarum inclinationum & actionum malarum interiorum & externarum, est peccatum originis.

Sed corrupta substantia anima & corporis, ac præcipuè cor humanum, est fons & radix omnium peccatorum actualium. Matth. 15. Ex corde egrediuntur cogitationes malæ, cædes, adulteria. Gal. 5. Opera carnis sunt, adulterium, scortatio, idolatria, &c.

Ergò, ipsa substantia anima & corporis humani, seu ipsum cor hominis prauum & natura corrupta, est peccatum originale.

Respondeo: Totum argumentum esse fallaciam accidentis. Etsi enim ambiguitas etiam est in Germanico vocabulo, *Wesen* / quo in hac controuersia vtimur interdum, quod aliàs ipsam rei essentiam, materiam, & formam denotat, aliàs conditionem & statum rei, vitam & mores hominis, vt cùm Paulus Ephes. 5. inquit: *Nolite inebriari vino*, darauff ein vnordentlich *Wesen* folget. Vbi Scholion addit Lutherus: *Wie wir sehen/das die Trunckenbolcken wilde/freche/vnuerschampte/vnnd aller dinge vngesogen sindt/mitt Worten/Schreyen/vnd Geberden/vnnd dergleichen/vbi de accidentibus vocem Wesen vsurpari sole meridiano clariùs est.* Tamen etiam si de ipsa animæ & cordis humani essentia Minorem intelligas, nihilominus ab eo, quod per se inest, ad aliud, quod per accidens accedit, vitiosè argumentatio concluditur: Est enim cor hominis fons & causa impiarum cogitationum, adulterij, &c. non per se, non ratione suæ substantiæ, quæ diuinitus est condita, vt sit domicilium & templum Dei, Deo grata cogitans & agens; sed per accidens, ratione *corrupti* seu corruptionis, quæ ad massam cordis diuinitus conditam, per primorum parentum inobedientiam accessit, vt vis ferendi fructus in arbore à forma substantiali seu natura arboris existit. Quod autem

vitio-

vitiosos fructus procreat, non à noua forma substantiali, sed accidentali seu vitiosa qualitate, qua infecta est arbor, emanat. Ita vis cogitandi, appetendi, agendi, auerfandi à forma substantiali animæ seu cordis humani, qualis à Deo condita est, originem ducit. Impiæ autem cogitationes, inordinati appetitus, iniusta affectuum incendia, non à noua forma substantiali, sed à peccato oriuntur, quod per accidens ad naturam cordis, à Deo conditam, accessit. Hanc existimo principalis argumenti solutionem perspicuam esse. Quod deinde Manichæi dicunt, substantia hominis per lapsum scribitur immutata & peruersa esse, id, si de totali abolitione substantiæ hominis à Deo conditæ, & conditione noui hominis à Diabolo factæ, Manichæi intelligunt, sicut primus controuersiæ huius auctor, Illyricus, in secunda parte scripturæ clauis scribit; fateor, me & omnes rectè sentientes, ab ipsis dissentire. Nec regeneratio per aquam & Spiritum sanctum Physica corruptio est prioris substantiæ & nouæ productio, sed illius ipsius substantiæ animæ, quæ à Deo creata, & per peccatum deprauata & corrupta est. Renouatio, qua peccatum ex mente, voluntate & corde expurgatur & aboletur, & nouus homo seu imago Dei, hoc est, noua lux in mente, noua iustitia & vita in voluntate & corde per Spiritum sanctum & verbum Euangelij accenditur & fouetur. Nec simpliciter vnum & idem sunt, pec-

catum originis & vetus homo, qui non solum prauitatem & corruptionem, verum etiam subiectum ipsum seu substantiam corporis & animæ, & inortem simul complectitur. Deinde vnus & idem homo secundum substantiam verus & nouus homo dicitur, diuerso respectu, sicut in doctrina de regeneratione & noua obedientia renatorum, copiosius declaratur.

Et Lutheri perpetuam sententiam nobiscum congruere, collatio testimoniorum & phrasum ab ipso vsurpatarum ostendit, cum ipsius explanationes, ijs in locis, vbi de hac parte doctrinæ differit, integrè leguntur, & quomodo phrasēs suas ipse declarat, mediocriter attentione consideratur.

EPILOGVS DE SECTA Manichæorum.

CVm ergò Sole meridiano clariùs sit, Manichæorum dogma sacris literis, piæ antiquitatis testimonijs, D. Lutheri scriptis, & libro Formulæ Concordiæ in verbo Domini fundatæ, simpliciter repugnare: toto pectore ab eorum hæresi blaspheamā abhorreamus, & maneamus in simplicitate sententiæ Catholicæ, quæ in sacris literis est comprehensa, Amen.

Soli Deo, Trino, & Vni
gloria.

IMPRESSVM FRANCOFVR-
TI AD MOENVM, TYPIS Io-
annis Saurij, impensis Pe-
tri Kopffij.

Anno Christi,

M. D. XCVII.